

MarmaraAvrupaAraştırmaları Dergisi Marmara Journal of European Studies

Avrupa Araştırmaları Dergisi yılda iki kez yayınlanan uluslararası kapalı hakemli bir dergidir.
Marmara Journal of European Studies is a semi-annually published blind peer-reviewed international journal.

İndeksler / Indexing

AEA-ECONLIT, EBSCO Publishing, SOBIAD Index tarafından endekslenmektedir.
Indexed in AEA-ECONLIT, EBSCO Publishing, SOBIAD Index;

Yayın Hedefleri / Statement of Aims

Türkiye’de “Avrupa Bütünleşme Süreci”ne yönelik çıkarılmış ilk süreli dergi olan Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi’nin amacı, konusunda uzman yerli ve yabancı araştırmacıların iktisat, hukuk, uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi çalışmalarını Avrupa Birliği perspektifinde sunmaktır.

MJES, as the first periodic journal regarding the “European Integration Process” in Turkey, aims to present the studies of domestic and foreign researchers on economics, law, international relations and political science under European Union perspective.

Yayın İlkeleri / Publishing Principles

Dergide yayınlanan makalelerdeki görüşler yazarına aittir. Yazılardaki görüş ve öneriler hiçbir şekilde Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü’nün ve/veya İktisadi Kalkınma Vakfı’nın görüşleri olarak yansıtılamaz. Dergide yayınlanan makaleler, çeviriler, değerlendirmeler ve kitap incelemeleri sadece eğitim amaçlı olarak çoğaltılabilir. Yayınlanan yazılar, grafik ve tablolar izin olmadan kısmen veya tamamen çoğaltılamaz ve belli bir sistemde arşivlenemez. Akademik yayınlarda kaynak gösterilmek şartı ile alıntı yapılabilir. Gelir elde etmek amacı ile yapılan basım, çoğaltma ve/veya satışlar 5846 sayılı FİSEK hükümleri uyarınca hukuki yaptırıma tabi tutulacaktır. Daha önce başka bir dergide, kitapta vb. bir kaynaktan yayınlanan makaleler kabul edilmemektedir.

Articles published in these series represent solely the views of the authors. Opinions or suggestions expressed in the articles do not reflect the views of Marmara University Institute of European Studies and/or Economic Development Foundation. The articles, case translations, commentaries and book reviews published in the journal may only be reproduced under educational reasons. The articles, figures and tables cannot be reproduced partially or completely and also cannot be archived in a specific system without permission. Citations are allowed only after indicating in academic publications as references. Any publication, reproduction and/or sales for profit-yielding aims are legally punished under the Law of Intellectual Property Rights No. 5846. Articles previously published in any other journal, book, or similar resources are not accepted for publication.

Tüm yazışma ve katkıda bulunmak isteyenler için adres:
Avrupa Araştırmaları Dergisi, Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü, Göztepe Kampüsü Kadıköy, 34722 İstanbul

*All correspondance including contributions should be addressed to:
The Editor, Marmara Journal of European Studies, Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü, Göztepe Kampüsü, Kadıköy, 34722 İstanbul – TR*

Tel: (+90) 216 777 18 00 • Faks: (+90) 216 777 18 01
E-mail: mjes@marmara.edu.tr • URL: http://avrupa.marmara.edu.tr

Basım Yeri / Printed By

Anadolu Basın Merkezi
proje@anadolubasinmerkezi.com
Tel: 0312 496 01 40

Tüm hakları saklıdır. All rights reserved.

MarmaraAvrupaAraştırmaları Dergisi Marmara Journal of European Studies

Yayımlayan / Publisher
Mustafa KURT

Marmara Üniversitesi Rektörü
Rector of Marmara University

Baş Editör / Editor in Chief
Muzaffer DARTAN

Editörler/Editors
Emirhan GÖRAL

Yayın Kurulu / Editorial Board

Thomas DIEZ

İmre ERSOY

Theofanis EXADAKTYLOS

Daniela HUBER

Knud Erik JORGENSEN

Mustafa Tayyar KARAYİĞİT

Paul LASOK

Çiğdem NAS

Yonca ÖZER

Nanette NEUWAHL

Editör Yardımcıları / Editorial Assistants

Veli ÖZDEMİR

Danışma Kurulu / Advisory Board
Nikolaos ANTONAKAKIS

Senem AYDIN DÜZGİT

Sanem BAYKAL

Gülüm BAYRAKTAROÇLU ÖZÇELİK

Salih BIÇAKCI

Ştefan BOJNEC

Dimitris BOURIS

Esen CAM

Luísa CARVALHO

Teresa CIERCO

Armağan Emre ÇAKIR

Feza Sencer ÇÖRTOÇLU

Pınar DENİZ

Elaine DEWHURST

İlker DAŞTAN

Murat Ali DULUPÇU

Nazım ENGİN

T. Mesut EREN

Laura C. FERREIRA-PEREIRA

Pınar GEDİKKAYA BAL

İlke GÖÇMEN

Sevgi İNECİ

Rana İZCİ CONNELLY

Halûk KABAALİOÇLU

Emin KÖKSAL

Selami KURAN

Inna LEVKOVYCH

Catherine MACMILLAN

İbrahim MAZLUM

Zuhal MERT UZUNER

Louis de MESNARD

Jorg MONAR

Selcen ÖNER

Cem PEKMAN

José Torres PRUÑONOSA

Yıldırım SAK

Fernando M. M. dos SANTOS COSTA

Leslie Rogne SCHUMACHER

Karen SMITH

N. Aslı ŞİRİN

Elif UÇKAN DAÇDEMİR

Özgür ÜNAL ERİŞ

Elisabete Fatima Simoes VIEIRA

Olaf Peter van VLIET

MARMARA

AVRUPA ARAŞTIRMALARI DERĐİSİ
JOURNAL OF EUROPEAN STUDIES

Cilt / Volume: 32 Sayı / No: 2

2024

ISSN 1301 – 1359

MARMARA ÜNİVERSİTESİ AVRUPA ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ YAYINI
A PUBLICATION OF MARMARA UNIVERSITY INSTITUTE OF EUROPEAN STUDIES
<http://avrupa.marmara.edu.tr/>

MARMARA

AVRUPA ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
JOURNAL OF EUROPEAN STUDIES

Cilt / Volume: 32

Sayı / No: 2

2024

İçindekiler / Contents

Sayfa / Page

Makaleler / Articles

• *The Shift of Germany in Security and Defence Policies: An Analysis in Frame of Neoclassical Realism*

Esra Ağralı..... 143

• *The EU's Securitization of Türkiye: Securitization as a Dispositif of Hegemonic Masculinity*

Ece Mozakoğlu..... 171

• *Türkiye'yi Bekleyen Yeni Nesil Gümrük Birliği Üzerine Düşünceler*

Mesut Eren..... 199

• *Avrupa Birliği Ortak Ulaştırma Politikasında Limanlar*

Oğuzhan Tütüncü- Levent Kırval 233

Kitap İncelemeleri / Book Reviews

• *Ne Seninle Ne Sensiz: Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne Avrupa ile İlişkilerin Hikayesi" Kitabının İncelemesi*

Yonca Özer..... 259

THE SHIFT OF GERMANY IN SECURITY AND DEFENCE POLICIES: AN ANALYSIS IN FRAME OF NEOCLASSICAL REALISM*

ESRA AĞRALI**

Abstract

After the Second World War, Germany underwent a period of profound transformation as it sought to rebuild its identity and political structure. The country's post-war reorientation was driven by an aspiration for enhanced integration with the Western world. In the immediate post-war period, Germany's primary objective was to regain its legitimacy and participate in the Western European security architecture with a period of initial proximity with the Atlanticist wing. However; with the unification of East and West Germany, its foreign policy identity and discourses underwent a period of significant change; moreover, over time, Germany experienced a policy shift from Atlanticism to Europeanism. In Germany, normative concerns are among the most important factors in determining national foreign policy. The country's policy of non-support for unilateral military operations, its advocacy of a conciliatory response to international crises, and its inclination towards greater integration within the contexts of CFSP and CSDP indicate a strategic culture that values civilian power. This article aims to elucidate Germany's Europeanist approach to the CSDP by examining the factors that shape it from a neoclassical realist perspective. The impact of leadership on policy formulation, coupled with the influence of domestic dynamics on the decisions of policymakers, highlights the neoclassical realism approach as a more appropriate framework for interpreting Germany's actions. This perspective facilitates a comprehensive analysis of Germany's strategic culture and its effects on the CSDP, while also elucidating the factors driving the shift from its traditionally Atlanticist orientation toward the CSDP to a more Europeanist stance.

Keywords: EU, Germany, Neoclassical realism, CSDP, Civilian Power

* This article is based on a part of the author's PhD dissertation titled "The Atlanticist-Europeanist Divide in Common Security and Defence Policy from A Neoclassical Realist Perspective: The Cases of Germany, France and Poland".

** Assistant Professor in Istanbul Medipol University, Department of Political Science and International Relations, esraagrالی@medipol.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2421-4153.

ALMANYA'NIN GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKALARINDAKİ DEĞİŞİMİ: NEOKLASİK REALİZM ÇERÇEVESİNDE BİR ANALİZ

Öz

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Almanya, kimliğini ve siyasi yapısını yeniden inşa etmeye çalıştığı derin bir dönüşüm sürecinden geçmiştir. Savaş sonrası dönemde Almanya'nın öncelikli hedefi meşruiyetini yeniden kazanmak ve Atlantikçi kanada yakınlaşarak Batı Avrupa güvenlik mimarisine dahil olmaktır. Ancak Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesiyle birlikte dış politika kimliği ve söylemleri önemli bir değişim sürecine girmiş; dahası Almanya zaman içinde Atlantikçilikten Avrupalılığa doğru bir politika kayması yaşamıştır. Almanya'da normatif kaygular ulusal dış politikanın belirlenmesinde en önemli faktörler arasında yer almaktadır. Ülkenin tek taraflı askeri operasyonları desteklememe politikası, uluslararası krizlere uzlaşmacı bir yanıt verilmesini savunması ve ODGP ve OGSP bağlamında daha fazla entegrasyona yönelmesi, sivil güce değer veren bir stratejik kültüre işaret etmektedir. Bu makale, Almanya'nın OGSP'ye yönelik Avrupalı yaklaşımını neoklasik realist bir perspektiften şekillendiren faktörleri inceleyerek aydınlatmayı amaçlamaktadır. Liderliğin politika formülasyonu üzerindeki etkisi ve iç dinamiklerin politika yapıcılarının kararları üzerindeki etkisi, neoklasik realizm yaklaşımının Almanya'nın eylemlerini yorumlamak için daha uygun bir çerçeve olduğunu vurgulamaktadır. Bu bakış açısı, Almanya'nın stratejik kültürünün ve bunun OGSP üzerindeki etkilerinin kapsamlı bir analizini kolaylaştırırken, OGSP'ye yönelik geleneksel Atlantikçi yöneliminden daha Avrupalı bir duruşa kaymasına neden olan faktörleri de aydınlatmaktadır.

Anahtar Kelimeler: AB, Almanya, Neoklasik Realizm, OGSP, Sivil Güç.

Introduction

Neoclassical Realism has been referred to in many different ways in the international relations literature; for example, some authors such as Stephen G. Brooks and Michiel Foulon conceptualized the theory as "post-classical realism" (Brooks, 1997: 446-447; Foulon, 2015: 635). However, the theory commonly conceptualized as "neoclassical realism" was first put forward by Gideon Rose, a former member of the United States (US) Council on Foreign Relations, in his 1998 article titled "Neoclassical Realism and Foreign Policy Theories" (Rose, 1998). With the end of the Cold War, the arguments of neo-realism began to weaken and were subjected to many criticisms (Smith, 2018: 742). In this context, neoclassical realism emerged as an approach both criticizes and

complements neo-realism. In contrast to neo-realism, neoclassical realists rejected the view that concepts such as the actions and attitudes of states, equilibrium politics, the anarchic nature of the system and the relative distribution of power can be explained independently of states and statesmen. In other words, neoclassical realism opposes the neo-realist view that the "invisible hand in an anarchic system" is the determinant of order (Akgül-Açıkmeşe, 2011: 53-54). However, this opposition does not mean that neoclassical realism completely rejects the arguments of neo-realism or that it is close to classical realism. The theory has been influenced by both approaches and to produce clearer results, it has added issues such as perceptions of political leaders and strategic culture to its analysis that the other two do not cover.

Rose argues that the foreign policy behavior of states is influenced by their position in the system and especially their relative power capacities and therefore his theory belongs to the realist family (Rose, 1998: 146). Emphasizing the importance of states' position in the system and their relative power shows that neoclassical realism is influenced by neo-realism. However, according to Rose, power does not directly and significantly affect foreign policy, and system pressure needs to evolve to the unit level through intervening variables; therefore, he claims that his theory is "neoclassical" (Rose, 1998: 146). He argues that all other varieties of realism emphasize state behavior and the international system, but neoclassical realism creates a new school by considering both internal and external variables (Rose, 1998: 146). According to Rose, systemic pressures determine the basic parameters and direction of a state's foreign policy behavior, but a comprehensive analysis is not possible as it would be insufficient to hold the system alone responsible (Rose, 1998: 146-147).

In its security and defence mechanisms, Germany has mostly emphasized its civilian power identity and has not been willing to use military force. Both during and after the Cold War, it pursued strategies that sought to balance between East and West. On the other hand, it can be said that the coming to power of parties with predominantly more peaceful policies shaped its strategic culture in this direction (Müller-Hennig, 2020: 10). Moreover, Germany has tried to act by questioning the legitimacy and legality of the decisions taken and policies implemented in transatlantic relations rather than directly accepting them, and the development of the *Bundeswehr*, the German military forces, with the North Atlantic Treaty Organization (NATO) membership, has acknowledged that NATO is an important indicator in the security structure in Europe, even though it supports Europe's own security and defence structure (Müller-Hennig, 2020: 10).

Germany is the most powerful member state of the European Union (EU) in terms of both economic and foreign policy. Due to its policies during the Second

World War, Germany was militarily restricted during the Cold War and approached cautiously by the Western Bloc countries. The country was divided into two regions, East and West, with the east of the country under the Eastern Bloc led by the Union of Soviet Socialist Republics (USSR) and the west under the Western Bloc led by the US. Despite this economically, politically and militarily weak structure, it recovered rapidly in the post-Cold War period, united and gained a stronger structure in every field, and reached its current position (Kıratlı, 2016: 213). Germany has always maintained its position as a critical country for both the European continent and the EU. As a founding member of the European Communities (EC) during the Cold War, West Germany played an important role in the development of its economic and political policies during and after the war and continues to do so today. Germany plays a central role in crisis management and the development of general EU policies such as the Common Security and Defence Policy (CSDP). On the other hand, it leads the EU in the international system in its relations with countries such as Russia, Türkiye, and the US (Büyükbay, 2016: 59). Despite divergent views within the EU on issues such as Libya and Ukraine crises, Germany has tried to preserve and strengthen the unity and integrity of the EU. Germany's overall foreign policy is based on economic instruments and civilian power based on international influence (Krotz, 2001). This orientation towards civilian instruments in foreign policy can be attributed to its abstention from the military and political sphere and its support for multinationalism (Baumann and Hellmann, 2001: 61).

One of the most important developments that shaped Germany's strategic culture today is its attempt to reassert itself to the world due to the Nazi policies during the Second World War. The post-war backlash against its old strategic culture can be considered as a critical turning point for Germany. The country emerged from the war divided during the Cold War and the Western Allies aimed to demilitarize, de-industrialize and democratize Germany to prevent it from starting a new war in Europe (Münch, 1996: 68). For Germany, its defeat in the war led it to adopt an anti-militarist approach to avoid a similar process and outcome. This approach led to Germany's initial refusal to rearm with the phrase "*ohne mich*" (don't count me out) (Chappell, 2012: 50). This led the country to reject the old Nazi strategic culture and ideology and move away from a nationalist basis and instead towards a strategic culture that embraced demilitarization, disarmament and multiculturalism (Longhurst, 2004: 26-27). In this article, the process leading to Germany's shift from a more Atlanticist approach with its emphasis on cooperation with the US and NATO before the Cold War to a more Europeanist approach with its increased emphasis on European security and defence after the end of the war and the reasons for this policy shift will be analyzed within the framework of neoclassical realism's unit-level variables of strategic culture and political leader factors.

The objective of this article is to elucidate Germany's Europeanist approach to the CSDP by examining the factors that shape it from a neoclassical realist perspective. This framework allows for a detailed analysis of Germany's strategic culture and leadership approaches, as well as an explanation of the reasons behind the transformation of the country's previously Atlanticist approach to CSDP into a Europeanist one. The study employs a case study methodology, applying neoclassical realism to the selected case. The study makes use of a variety of primary sources, including the official websites of the EU, Germany's national strategy documents, and other official documents. In addition to the academic literature on the development of German and EU policies, which form the subject of the case study, the research is also consulted think tank reports and publications of reputable media organisations, and statements by German political leaders, were used as secondary sources. The incorporation of these secondary sources permits a comprehensive analysis of the impact of Germany's strategic culture, based on civilian power and leader approaches, on its foreign policies and the developments within the framework of CSDP, as predicted by neoclassical realism.

In this context, the study seeks to answer two questions: firstly, how Germany's foreign policy transformation from Atlanticism to Europeanism evolves; and secondly, how neoclassical realism explains this transformation. The study's findings indicate that internal dynamics are as decisive as the system itself in Germany's approach to CSDP and the policy transformation in this approach, as advocated by neoclassical realism.

Neoclassical Realism and the Role of Strategic Culture and Political Leaders

Neoclassical realism begins to explain state behavior by considering system pressures but argues that the effects of these pressures at the unit level should also be examined. This approach refers to the coincidental relationship established by the theory. On the other hand, neoclassical realism did not completely break away from the general principles of realism (Rathbun, 2008: 313). It can be said to have a unifying approach since it accepts arguments from both classical realism and neo-realism and does not put forward counterarguments. It does not reject the constant struggle for power and security where anarchy exists, as both realist approaches argue (Lobell, Ripsman and Taliaferro, 2009: 4). Therefore, it can be said that neoclassical realism has ties with previous realist theories. Moreover, proponents of neoclassical realism describe it as a theory that does not falsify other realist theories, but only makes them more comprehensive (Ripsman, Taliaferro and Lobell, 2016: 16; Romanova, 2012). Waltz argues that international politics can be better analyzed if national and international politics are separated (Waltz, 1996: 57). However, some scholars oppose Waltz and argue that this is the main reason for the

emergence of neoclassical realism since neo-realism emphasizes the system and does not add an interpretation to international politics (Elman and Elman, 2003: 316-317). Neoclassical realism, which aims to explain the sudden policy shifts of states in foreign policy, investigates the domestic policy effects of systemic pressures through intervening variables such as leader perceptions and tries to analyze which of them cause unexpected changes in states' international policies (Rose, 1998: 148). On the other hand, since the strategic cultures of states also differ, a study including this intervening variable would allow for a more coherent explanation of states' foreign policy behavior. Since the determinist approach is rejected in neoclassical realism, intervening variables are included in the scope of studies, foreign policy is analyzed through these intervening variables, and the reasons for the different behavior of states are investigated (Becker et al., 2015: 5). At this point, neoclassical realism differs from other realist theories; while Morgenthau claims that the perceptions and decisions of leaders are misleading and unimportant (Morgenthau, 1947: 5), neoclassical realism argues that studies independent of these factors are not possible.

Neoclassical realism combines neo-realism's emphasis on the survival motivation of states with classical realism's emphasis on the dependence of political leaders on their societies to support their foreign and defence policy objectives (Dyson, 2010: 120). According to the theory, states will seek to maximize their international influence, power and security in the long run according to their relative power and the opportunities and constraints presented by the international system; state power is the central unit-level intervention variable that explains short- and medium-term deviations from these principles of international structure (Rose, 1998: 152; Taliaferro, 2006: 487). This approach is contrary to neo-realism, which argues that states face few constraints in maximizing their resources to achieve their foreign, security and defence policy objectives due to the predominance of the security dilemma (Waltz, 1979: 96). The most important feature of neoclassical realism that distinguishes it from other realist theories in security studies is its inclusion of strategic culture and political leader influence in its analysis (Foulon, 2015: 637).

Strategic Culture

"The concept of "Strategic Culture" was first introduced in 1977 by Jack Snyder in his report "Soviet Strategic Culture: Implications for Limited Nuclear Operations" (1977). Jeannie L. Johnson (2009: 11) identifies identity, values, norms, and perception as the key variables of strategic culture and emphasizes that their interaction constitutes the concept itself, shaping shared identity and relations with other societies and determining the appropriate means to achieve security objectives. It can be said that the main reason for including strategic culture in the analysis stems from the need to explain why states with different strategic cultures or structures make different choices in similar situations.

Although strategic culture consists of concepts such as identity, norms and values that are included in the discourse of constructionist theories, they consider the variables of strategic culture as the main actor, and neoclassical realism differs by adopting the state as the main actor and accepts strategic culture as an important and influential factor in analyzing the foreign policy of the state (Ripsman, Taliaferro and Lobell, 2016: 69). Strategic culture provides a state's policymakers with beliefs, attitudes and norms about what actions are appropriate, and tends to emphasize continuity over change (Gray, 1999: 51; Chappell, 2010: 226). Change is only possible when external factors challenge two or more aspects of a state's strategic culture or roles and cause conflict between them (Chappell, 2012: 9). Ken Booth, one of the empirical realist authors, points out that strategic culture is an important factor in explaining the state's behavior that can be described as rational irrational (Booth, 1979: 126). On the other hand, he states that a state's strategic culture represents the total of its geopolitical position, history, political culture, and behavioral patterns; it helps shape its behavior on issues such as the use of force, sensitivity to external threats, civil-military relations, and strategic doctrine (Booth, 1990: 121). According to Lentis (2015: 7), the elements reflecting a country's strategic culture can be shown as features embedded in its character, such as its military power, diplomacy method and civilian power capabilities.

Strategic culture is also an important factor that determines the roles of countries and allows to explain the effects of these roles on their foreign policies (Chappell, 2012: 3). On the other hand, strategic culture directly influences the use of power or foreign policy decisions of states' decision-makers and plays a key role in understanding their past attitudes, following their current policies and guiding them on how these factors may approach in the future (Körpe, 2016: 149). Alastair Johnston, who has done significant work on strategic culture, states that neoclassical realism differs from neo-realism in that it takes into account the past experiences of states (Johnston, 1995: 35). States' geopolitical position, national resources, defence institutions and political structures can be stated as factors that determine strategic culture (Lentis, 2015: 7). Neoclassical realism argues that state behavior is influenced by their strategic culture rather than the international system (Ripsman, Taliaferro, Lobell, 2016: 33).

According to neoclassical realism, the ideology adopted by states, their tendency to resort to force and their nationalism are also seen as components of strategic culture (Ripsman, Taliaferro and Lobell, 2016: 69). However, it should be noted that in neoclassical realism, strategic culture is not used to demonstrate the rationality of the state, but only to explain the reasons for its behavior. The perception factor, which is excluded in classical realism and neo-realism, has an important place among the issues of neoclassical realism. This is because the theory argues that it is not possible to understand the decisions and policies of

decision-makers without taking their perceptions into account (Jervis, 2017: 28). On the other hand, according to neoclassical realism, the first point to be considered when examining the behavior of states is to find out who determines the foreign policy of the state in question (Ripsman, Taliaferro and Lobell, 2016: 123). The reason behind the theory's emphasis on perception is that it is due to this factor that states facing similar situations do not always react similarly (Christensen, 1997: 31).

Adrian Hyde-Price's neo-realist account of post-Cold War European security supports the neoclassical realism approach. He argues that it is not linear to attribute changes in the distribution of power in the international security environment to changes in state policies and that in exceptional cases, unit-level variables can play an important, sometimes critical, role in determining strategies and national roles (Hyde-Price, 2007: 47). This contrasts with the materialist perspective of realist thinking, where cultural and normative factors, alongside economic resources and productive capacity, constitute important intervening variables that determine systemic imperatives and differentiation (Hyde-Price, 2007: 47). According to Duffield, the concept of culture incorporates many of the key features attributed to nationalism and ideology, focusing on a broader concept of culture that includes elements of national identity, historical memory and ideology (Duffield, 1998: 769).

Influence of Political Leaders

According to neoclassical realism, unit-level variables affect the foreign policy preferences of states and one of the most important of these variables is political leaders. The perceptions and objectives of political leaders in decision-making positions may lead them to implement different policies in similar situations. On the other hand, although other factors such as a country's strategic location, domestic politics and culture shape state behavior, political leaders can overcome these factors, use them against each other, or otherwise have a direct and decisive influence on state behavior (Byman and Pollack, 2001: 134). Decisions made by political leaders cannot be separated from the strategic culture of their state; strategic culture emphasizes continuity, but this does not mean that a state's behavior is predictable. Rather than presenting a list of preferences, strategic culture is considered as a factor that shapes the perceptions of the state's policymakers on security and defence issues (Chappell, 2012: 9).

In the realm of realist theories, the state is widely accepted as the preeminent actor, with other actors often marginalised in both domestic and foreign policy contexts. Classical realism is predicated on the notion of human nature, positing that the fundamental nature of states is informed by it. In contrast, structural realism posits that the anarchic nature of the international system exerts a profound influence on the policies of states. Neoclassical realism, by contrast,

synthesises these two approaches, asserting that domestic politics and the influence of state decision-makers must also be incorporated into an inclusive analysis. Its objective is to elucidate the underlying factors that precipitate sudden shifts in the foreign policies of states. According to neoclassical realism, political leaders of states can be constrained and their decisions on security issues are influenced by both international and domestic politics (Rose, 1998: 152).

In his book *"Unanswered Threats: Political Constraints on the Balance of Power"*, Randall L. Schweller puts forward the argument that variations in the manner in which states respond to analogous changes in their external environment are contingent on the preferences of the political and social actors involved, as well as the particular structural characteristics of society and government that establish constraints and opportunities for these actors (Schweller, 2008: 46). According to Schweller (2008: 46), this interaction between actors' preferences and the environmental structures in which they operate leads to a political outcome, and the reason why states react less than others to structural incentives can be explained by considering the strategies of various actors. Schweller's (2008) proposed model of domestic politics is based on the leader factor, a unit of analysis employed in neoclassical realism. The model sheds light on the reasons why states often fail to respond and adapt to changes in their strategic environment when threatened by political elites. It emphasises the impact of elite consensus/disagreement and social consensus/disagreement on coherent and incoherent states. According to Schweller (2008: 68), incoherent and fragmented states are potentially unwilling and unable to pursue a balancing policy against threats. The reason for this is that political elites perceive the internal risks as too high and that they will not find the necessary resources and support from a divided society. Consequently, inconsistent states, irrespective of their size or status, often face limitations in their capacity to counterbalance threats, as postulated by the theory, due to constraints imposed by domestic political considerations (Schweller, 2008: 68).

Robert Keohane, a neo-realist author, argues that the link between system structure and actor behavior affects how leaders respond to incentives and constraints imposed by their environment and that differences in state behavior are due to various features of the international system (Keohane, 1989: 167). Rose argues that unit-level variables such as national material power and strategic leadership can most rationally explain inter-state convergence or divergence in security and defence policies (Rose, 1998: 152). Fareed Zakaria argues that the government, not the nation, makes foreign policy as a whole, so it is the power of the state, not national power, that matters, and that state power facilitates central decision-makers to achieve their goals (Zakaria, 1998: 9). Taliaferro argues that when faced with similar threats, states differ in their ability

to mobilize and mobilize resources from their national societies due to unit-level variables such as state institutions, ideology and nationalism (Taliaferro, 2006: 465).

The convergence and divergence of states can be explained by looking at the strength of the international power shift and the ability of political leaders to successfully manage these three aspects. A shift in national power can trigger policy change only after decision-makers at the centre have structured the reform process and articulated a new dogmatic plan that can gain significant domestic support (Rynning, 2001: 104). Rynning (2001: 104) emphasises the interventionist role played by political leadership in managing dogmatic change, while Taliaferro (2006: 487) points out that national power relations influence the disagreements of state leaders in implementing security and defence policies. Conversely, Gideon Rose contends that when analysing power, it is imperative to consider the strength and structure of states' societies, as these factors influence the proportion of national resources that can be allocated to foreign policy. This suggests that states with comparable capabilities but divergent structures are likely to exhibit divergent behaviours (Rose, 1998: 147). Consequently, while political leadership is recognised as a significant variable by neoclassical realists, it is deemed inadequate to explain divergent perspectives and behaviours in isolation. Instead, the institutional structure of the state, the formal constitutional powers of the central government over defence policy, and the intertwined and interdependent policy systems are the determining variables in balancing domestic power (Dyson, 2010: 125-126). In consideration of the aforementioned assumptions of the theory, the present study commences with a comprehensive overview of the CSDP and different approaches in the EU member states, thereby establishing its relevance to the argument of the study. Subsequent to this, Germany's foreign policy on security and defence issues is analysed.

The CSDP and Different Approaches

In the aftermath of the Second World War, Europe aspired to foster collaboration in the domains of security and defence, both during and following the Cold War era. This initiative was driven by a concerted effort to forestall the emergence of new conflicts and to safeguard regional stability. While NATO assumed a pivotal role in the defence of Europe during the Cold War, cooperation on the continent was sustained through institutions such as the Western European Union (WEU). However, a contentious debate persists among the members of the EU regarding the optimal approach to ensure the security of the continent: whether this should be accomplished through NATO or the establishment of an autonomous European organisation. This ongoing discussion has been termed the 'Atlanticist-Europeanist Divide' in the extant literature and has been a fundamental issue for the CSDP.

Significant events, including the Soviet Union's threats and the Berlin blockade in 1948, contributed to the acceleration of West Germany's normalisation process, leading to the establishment of initiatives such as the European Defence Community (EDC). The proposal by French Prime Minister Plevin in 1950, which advocated for the establishment of a unified European army (CVCE.EU, 1950), exemplifies the ongoing Atlanticist and Europeanist divide. However, the EDC ultimately proved unsuccessful due to concerns regarding French national sovereignty and ongoing anti-colonial conflicts (Irving, 2002: 120). Consequently, the WEU was established in 1954, and Germany joined NATO (U.S. Office of the Historian, 1954; Duke, 1996: 168). The WEU is significant as it represents the first institutional structure in the field of security and defence in Europe.

Following the unification of Germany in the aftermath of the Cold War, a shift in the strategic landscape of Europe ensued, prompting a re-evaluation of NATO's role on the continent. The Intergovernmental Conference (IGC) held in Dublin in 1990 brought the concept for European security and defence to the agenda, thus highlighting the enduring divide between Atlanticist and Europeanist perspectives (Cebeci, 2018: 155). The 1991 publication of NATO's New Strategic Concept (NATO, 1991) underscored the necessity for Europe to assume greater security responsibility while concurrently seeking to reduce the presence of the United States in the region. Nevertheless, initiatives such as the North Atlantic Co-operation Council (NATO, 1994), whilst favoring an Atlanticist approach by certain members of the European Union, gave rise to concerns in countries such as France.

The 1992 Maastricht Treaty established the legal basis for the CSDP, envisaging its development as a defence policy over time (European Union, 1992: 4-58). The EU's commitment to NATO was emphasised, and the European Defence Identity was defined as part of the Atlantic Alliance (European Union, 1992: 105). Nevertheless, the CSDP encountered profound divisions among EU members concerning matters such as the establishment of an autonomous entity from NATO and the consolidation of a distinct European security identity. Subsequent years witnessed the emergence of the Balkan conflicts and Europe's inability to assume an active role, underscoring the EU's necessity for a more autonomous security policy. The emergence of new security threats, including the Arab Spring, the civil war in Syria, and the refugee crisis, has compelled the EU to implement comprehensive measures (Koenig & Walter-Franke, 2017: 3-18; Guerzoni, 2017: 2). US criticism of NATO burden-sharing (Şahin, 2017: 27-28) and the UK's Brexit decision have both encouraged and challenged the development of CSDP (Martill and Sus, 2018: 858).

In 2016, Germany and France adopted a common position on the CSDP and supported the institutionalisation of defence policies within the framework

provided by the Lisbon Treaty (Koenig and Walter-Franke, 2017: 3). The following year, Permanent Structured Cooperation (PESCO) was officially established with the participation of 25 EU members (European Council, 2017), thus marking a significant advancement in the consolidation of European defence. The establishment of PESCO enabled the EU to develop its security policies in collaboration with the Atlantic Alliance, while concurrently pursuing its quest for independence. In conclusion, the CSDP is regarded as a pivotal stride towards fortifying Europe's security and defence policies. Nevertheless, the Atlanticist-Europeanist divide remains, stemming from the differing historical backgrounds and interests of member states. Despite the EU's substantial progress in establishing an autonomous security and defence mechanism, its reliance on NATO and internal discord hinder this process. Notwithstanding, the CSDP exemplifies Europe's dedication to cultivating its own defence identity and redefining its role in the global security landscape.

Following the ratification of the Lisbon Treaty, the EU set its sights on fortifying the defence dimension of the CSDP and resolving contentious issues through the PESCO initiative. Nevertheless, the historical, political and cultural divergences amongst member states have resulted in incompatibilities in the implementation of this policy, a phenomenon that can be explained by the neoclassical realist theory. Germany, conversely, has undergone a substantial transformation by moving away from its Atlanticist approach and adopting Europeanist policies in the 2000s.

The Shift in Germany's Security and Defence Policy

Germany's foreign policy during the Cold War was shaped by efforts to overcome the negative legacy of the Nazi era, achieve economic and political recovery, and establish itself as a credible actor in the international arena (Lee, 2002: 315). Max Otte identifies three main pillars of German foreign policy during this period: European integration, rapprochement with the East (*Ostpolitik*), and eventual German unification (Otte and Greve, 1999: 15). Under Chancellor Konrad Adenauer (1949–1963), the emphasis was on “full integration with the West” (Westbindung). This strategy redefined Germany's identity, aligning its interests with Western values and institutions, particularly through its role as a “civilian power” within the EU. Adenauer's policies aimed to integrate Germany into NATO and the ECSC, laying the groundwork for European integration and securing Germany's defense within the Western alliance. These developments strengthened Germany's position as a key player in the emerging European order.

The construction of the Berlin Wall in 1961 heightened Cold War tensions and led to debates within Germany about its strategic orientation. Two factions emerged: the Europeanists, who favored balancing relations between the United

States and France to create a “third power,” and the Atlanticists, who prioritized partnership with the U.S. (Merkl, 1975: 803). While Adenauer focused on Western integration, his successor, Willy Brandt, introduced Ostpolitik in 1969. This policy aimed to normalize relations with the Eastern Bloc, recognizing the geopolitical realities of East Germany while maintaining West Germany’s security and solidarity. Brandt’s approach marked a significant shift, emphasizing dialogue and cooperation with Eastern Europe, which later facilitated the fall of the Berlin Wall and German reunification (Şahin and Aksu, 2021: 241).

In the 1980s, Chancellor Helmut Kohl further consolidated Germany’s dual-track foreign policy, strengthening ties with both Western and Eastern partners. His balanced approach, which aligned with U.S. policies while fostering economic cooperation with the Eastern Bloc, contributed to the eventual reunification of Germany and the stabilization of Europe after the Cold War. Following reunification, Germany’s foreign policy adapted to new global challenges, including the Gulf Crisis and the Yugoslav Wars. These crises highlighted the limitations of Germany’s antimilitarist constitution, prompting debates about the use of military forces in international operations. The Federal Constitutional Court’s 1994 decision to permit German participation in NATO and EU peacekeeping missions marked a turning point, signaling Germany’s willingness to engage in collective security efforts (The Federal Constitutional Court, 1994).

The 1990s also witnessed Germany’s increasing role in European integration. Adrian Hyde-Price described Germany as a driving force behind European unity, balancing its commitments to NATO with a growing emphasis on European defense and security cooperation (Hyde-Price, 2000: 46). This period saw Germany advocate for the inclusion of Central and Eastern European countries in EU structures, furthering its vision of a unified and stable Europe.

Post-Cold War Challenges and Shifts

Germany’s foreign policy faced new tests in the post-Cold War era, particularly during the Iraq Crisis in 2003. Chancellor Gerhard Schröder’s opposition to U.S. military intervention underscored Germany’s evolving identity as a “self-confident country” capable of pursuing independent security policies within NATO and the EU (Kamp, 2003: 3). This stance, while reflecting Germany’s civilian power principles, drew criticism from both Eastern European states and the U.S., revealing tensions within the transatlantic alliance. The Libya Crisis in 2011 further illustrated Germany’s cautious approach to military engagement. Initially, Germany refrained from military intervention, emphasizing economic sanctions and humanitarian aid (Gotkowska, 2011). However, the growing security threats posed by the Arab Spring and the Ukraine

Crisis prompted Germany to adopt a more proactive role in international crisis management, reflecting its evolving foreign policy priorities (Aydın, 2020).

Germany's approach to European defense evolved significantly in the 2010s, particularly after Brexit and Donald Trump's presidency. Germany's 2016 White Paper¹ emphasized its opposition to fully separating EU security and defense from NATO. While French President Macron described NATO as "brain dead" in 2019 (The Economist, 2019), Merkel disagreed, affirming her commitment to NATO (Euractiv, 2019). However, Germany's perspective on NATO began to shift after 2016, influenced by Brexit and Donald Trump's election as U.S. President. Brexit removed the EU's strongest opponent to an independent European defense system, reviving discussions on previously unsuccessful initiatives (Şahin, 2017: 6). Concurrently, Trump's insistence on greater responsibility from European NATO allies and conditional U.S. support reinforced the necessity for EU self-reliance in defense (Şahin, 2017: 7). Reflecting this change, Merkel later advocated for Europe to "take its destiny into its own hands" and secure its future independently (Reuters, 2017). These developments highlight how international dynamics and leadership decisions can reshape policy approaches. Moreover, Germany collaborated with France to advance the PESCO framework, playing a leading role in numerous projects aimed at enhancing European defense capabilities (Koenig and Walter-Franke, 2017: 12).

Furthermore, Chancellor Olaf Scholz, who took the office in 2021, Germany introduced its first National Security Strategy Document.² This document, shaped by the Russian invasion of Ukraine in 2022, identifies Russia as the primary threat to European security and emphasizes Germany's support for Ukraine within a broader European defense strategy (The Federal Government, 2023: 5). While reaffirming Germany's commitment to NATO, the strategy also underscores the need to strengthen the Bundeswehr and bolster military presence on NATO's eastern flank. However, critics have highlighted the lack of concrete funding plans for defense initiatives, which could limit the strategy's effectiveness (Schreer, 2023). Germany's foreign policy under Scholz continues to reflect the dual imperatives of adapting to global security challenges and maintaining its Europeanist identity. The National Security Strategy seeks to balance Germany's commitments to NATO and the EU while addressing internal constraints and external pressures. Despite resource limitations and debates over the Bundeswehr's modernization, the strategy represents an important step in defining Germany's role in the evolving European security architecture.

¹ See. German Federal Ministry of Defence (2016).

² See. The Federal Government (2023).

Germany's foreign policy has undergone significant transformations since the Cold War, shaped by its historical experiences, economic recovery, and evolving security challenges. From Adenauer's focus on Western integration to Brandt's Ostpolitik and Merkel's pragmatic Europeanism, Germany has sought to balance its civilian power identity with the demands of a changing international order. Under Scholz, Germany faces the dual challenge of reinforcing its Europeanist identity while addressing the uncertainties of global geopolitics, including the Russian threat and the complexities of EU-NATO relations. These dynamics highlight the interplay between national and systemic factors in shaping Germany's foreign policy trajectory.

Germany's Policy Shift in Framework of Neoclassical Realism

A nation's distinct strategic culture plays a pivotal role in shaping its contributions to international security and defence. She further asserts that this role delineation can be regarded as a catalyst for the evolution of its foreign policy (Chappell, 2012: 4). During the 1990s, Germany experienced a shift in its strategic culture, driven by changes in the international environment and heightened expectations from its allies. This prompted a need to reinforce the defence capabilities of its armed forces (Chappell, 2012: 58). However, the inability of the relevant elites to develop this structure, coupled with the challenges encountered in the defence budget, led to the failure of this initiative. Consequently, Germany was compelled to realign its military capabilities in accordance with the post-Cold War system. Germany's post-Cold War roles encompass the civilian power 'Zivilmacht' (Harnsich and Maull, 2001: 44), the role of regional defender, leader and pioneer of the EU, and the promotion of self-determination (Hyde-Price and Jeffrey, 2001: 707). In accordance with the neoclassical realist perspective, it can be posited that developments in the international system, in conjunction with domestic level factors, influence Germany's foreign policy.

The influence of political leaders, a factor emphasised by neoclassical realism, has similarly shaped Germany's foreign policy in a manner analogous to strategic culture. In general, German political leaders sought to cultivate their country's reputation as a predictable and reliable partner on the international stage. However, Germany's failure to fulfil its international obligations and expectations could potentially compromise its credibility in the eyes of its allies (Duffield, 1994: 181). According to German political leaders, as long as the allies continued to regard the country as a reliable partner, its influence in economic and political decision-making processes in Europe would increase and it could play a central role (Chappell, 2012: 56). During his tenure, Konrad Adenauer sought to legitimize Germany by emphasizing the nation's efforts to integrate with the West, while concurrently severing ties with both the USSR and East Germany under his authority. This was done to avoid being perceived

as a threat and to gain acceptance within the Western Bloc. In order to support this new strategic culture, the country took the initiative and became a founding member of the EC and a member of NATO. The adoption of Western norms and values was a key aspect of this process, with the country developing its own strategic culture in accordance with these external models. Willy Brandt, who succeeded Adenauer as Chancellor, sought to revitalise relations with the East, aiming to foster economic and commercial growth without compromising ties with the West. A notable aspect of his tenure was the fostering of close ties with East Germany, a development that ultimately contributed to the dissolution of the Berlin Wall and the subsequent unification of the nation. This process underscores the pivotal role of German political leaders in shaping the nation's strategic culture and determining its policies, thereby substantiating the tenets of neoclassical realism.

In a similar manner, multilateralism, as an element of Germany's strategic culture, exerted its influence on the policies of political leaders during the Cold War period. While Adenauer pursued a strategy of integration with the West through EC and NATO membership, Brandt aimed to strengthen the country economically. At this juncture, it becomes evident to discern the impact of the strategic culture and leader factor as postulated by neoclassical realism on Germany's foreign policy, and to elucidate the underlying rationales for the divergent policies exhibited by the two leaders. It is evident that both policies represent significant developments, determining Germany's role within the international system and the EU. Conversely, foreign and security policies were to be pursued through peaceful and legal means, encompassing diplomacy and economic incentives, with a view to ensuring credibility and predictability, and with a focus on strengthening partnerships without the necessity of choosing between the EC and NATO (Chappell, 2012: 58). Germany's strategic culture of rejecting nationalism and eschewing military force persisted until the end of the Cold War.

After the Cold War, Germany's strategic culture remained largely unaltered, though it did come under pressure from the expectations of its allies. The reform of the armed forces, which would have united with East Germany, was postponed, while the failure of NATO in the Yugoslav Civil War demonstrated the need to strengthen European integration and defence identity (Young, 1994: 6-7). The Bosnian conflict presented an opportunity for Germany to make internal adjustments, but as a civilian power, it hesitated to participate in military intervention. In the 1994 elections, Kohl stated that joining NATO would entail the acceptance of new international responsibilities, rather than a deviation from the civilian identity (Gutjahr, 1995: 304). This shift in discourse can be attributed to Kohl's apprehension that his reserved stance towards NATO might erode

Germany's credibility with its Western allies (Berenskoetter and Giegerich, 2010: 437).

Despite Germany's subsequent expression of commitment to NATO in the aftermath of the Cold War, the Alliance's unsuccessful peace initiatives began to compromise its capacity to forestall conflict. Gerhard Schröder, who succeeded Kohl, supported efforts towards an alternative force in Europe, the European Security and Defence Policy (ESDP). Drawing on his triple presidency of the EU, the WEU and the G8, Schröder contributed to the restructuring and institutionalisation of ESDP. Following the Malo incident, France and the United Kingdom undertook initiatives to bolster the dynamics of the Common Foreign and Security Policy (CFSP) and sought to establish Europe as the primary centre for crisis management (Howorth, 2006: 224). However, in response to the concerns of the UK and neutral countries, it was emphasised that the CSDP was not a rival initiative to NATO, that the CSDP would have the capability to intervene in crises without harming NATO activities, that there was a division of labour between the two structures and that its purpose was to improve coordination between the EU and NATO (Chappell, 2012: 442-443). It is evident that Germany's strategic culture has undergone a shift in the post-Cold War era, leading it to adopt the role of Europe's locomotive not only in the economic and political domains but also in the realms of security and defence. In 2003, Schröder voiced criticism of the US intervention in Iraq, labelling it as a military conflict resulting in civilian casualties, a stance that stood in contrast to Germany's prevailing strategic culture (Hooper, 2002). This shift in perception was further solidified by the rhetoric of Donald Trump, who was elected US President in 2016, and which further reinforced the notion that Europe was not a priority for the US. During Schröder's tenure, the CSDP commenced its inaugural activities, and the effects of the German-led investments and institutionalisation were tested. In this context, it can be argued that the foreign policy shift in Germany after the war was influenced by both developments in the international system and domestic dynamics, such as strategic culture and the approach of political leaders, as espoused by neoclassical realism. This shift can be seen as a result of these influences, leading to the adoption of a pro-NATO Atlanticist approach, which was in place prior to the Cold War.

Although Merkel, who assumed office after Schröder, had indeed criticised her predecessor for her reaction to the Iraq intervention, it can be argued that the war in Afghanistan led to a shift in this perception. In a manner similar to Schröder, the incompatibility between the strategic culture adopted by Germany and the actions of the US began to become more clearly discernible. Merkel, who had initially supported NATO when she first took office, stated at the 60th Anniversary Summit of the NATO in 2009 that the ESDP was of equal importance to NATO and that the two organisations were not rivals (Die

Bundesregierung, 2009). Following the Summit, Merkel, together with Nicolas Sarkozy, sought to elevate the ESDP to a new level that would defend European values and identity. However, Donald Trump's statements that Europe should assume more responsibility within NATO, his criticism of the Union with regard to burden-sharing, and his claims that Europe was no longer a priority changed Merkel's perception and led her, in collaboration with France, to increase her efforts to establish and rapidly operationalise CFSP. Similarly, Olaf Scholz has continued the legacy of Merkel; however, the national strategy document prepared in his term has also been criticised as inadequate. It is in line with Schweller's (2008) argument, based on the leader factor, a unit of analysis in neoclassical realism, that the interaction between actors' preferences and the environmental structures in which they operate leads to a political outcome and that the reason for states' underreaction can be explained by considering the strategies of various actors.

It is evident that Trump's approach has been a pivotal factor in the shift in Germany's policies, which prior to his presidency, were aimed at maintaining transatlantic relations. The United States' withdrawal from the Paris Agreement on climate change, the Iran Nuclear Deal and the Trans-Pacific Partnership (TPP), which jeopardised transatlantic free trade, resulted in additional costs and obstacles for German companies. This course of action was at odds with both security and commercial interests (Janning, 2019). The civilian character of Germany's strategic culture has led it to oppose US attempts to expand its military power on a global scale. Conversely, Germany's role as a regional defender has led it to fear that such a military build-up would pose new threats to both itself and its neighbours. This position has been further articulated by German political elites in their opposition to US military interventions in regions such as Iraq, Libya and Syria (Heidenkamp, 2013). In this context, the statement by French President Macron on post-Brexit policies, 'Europe can move forward if France and Germany speak with one voice' (France24, 2009), demonstrates the openness of the two countries to ideas and cooperation on strengthening Europe in the field of security and defence. Germany's shift in foreign policy, from an Atlanticist approach during the Cold War to a Europeanist stance, can be attributed to its support for an autonomous security and defence force. In this context, it can be posited that developments in the international system, including the Arab Spring, regional instability in the Middle East, and a decline in trust in the United States, as well as Germany's strategic culture, underpinned by civilian power and the policy approaches of its political leaders, who are both influenced by and nourished by this culture, have contributed to the country's shift from the Atlanticist approach adopted during the Cold War to Europeanism in the post-war period. Consequently, in contrast to other realist theories, this transformation in Germany's foreign policy can be explained by neoclassical

realism, which posits that both the international system and domestic dynamics influence the policies of states.

Conclusion

Neoclassical realism finds the assumption that the international system influences the policies of states, which neo-realism incorporates into its analysis, insufficient for a comprehensive analysis and argues that the international system itself as well as the influences at the national level cause change. The theory emphasizes the influence of strategic culture and political leaders, who are the policymakers of states, in the decision-making processes at the national level. Neoclassical realism does not completely reject the assumptions of classical realism and neo-realism but rather complements them. In this article, the reasons for the changing policy and approach of Germany, the most influential country in the EU, in the field of security and defence policy since the Second World War and after the Cold War are examined within the framework of the international system itself as well as the strategic culture and political leader factors at the national level.

Germany's foreign and security policy during the Cold War period has progressed with different practices periodically. In the early stages of the war, the traumas of the Second World War, the desire to improve its image in the world and to secure itself against the USSR led Germany towards policies of rapprochement with the West, and at this point, NATO membership and European integration efforts came to the agenda. However, especially in the 1980s, when the Cold War was in the detente period and came to an end, Germany's policy evolved into a policy of balance between East and West due to its economic and security interests, and at this point, it tried to cooperate with Eastern Bloc countries and France. With the fall of the Berlin Wall, the unification of Germany, which was its ultimate goal, was realized and it started to see the positive results of this balance policy which was implemented in the 1980s. Konrad Adenauer pursued a pro-Western policy and prioritized integration with the West as an attempt to repair the image damaged by the war. As a result of these policies, Germany became a founding member of the EU and strengthened its cooperation with NATO. Adenauer's successor Willy Brandt, on the other hand, pursued the opposite policy, bringing his country closer to the East and strengthening economic and trade relations with both East Germany and the USSR, thus laying the foundations for a painless process of unification after the Cold War. Although these two leaders and other leaders of the Cold War adopted different policies, none of them attempted to weaken transatlantic relations. However, the changes in both the world order and international relations in the aftermath of the war transformed Germany's strategic culture of civilian power, which it had adopted from the beginning, and led the country to turn towards Europe in the face of changing US strategies and

hard power policies in the world and to take an active role in strengthening both continental and EU security and defence structures.

It can be said that the reason for the policy change in Germany from the post-Cold War period to the present is the effects of the international system, such as adapting to the changing international system, responding to the expectations of the allies to prove its credibility, and protecting the interests of Europe, which is assigned a leading role in addition to national interests. At the same time, developments at the national level, such as the unification with East Germany and the formation of opposition to the Alliance in German domestic politics due to the failed peace initiatives of the US, starting with the crisis in the Balkans and continuing with the Iraq War, also had an impact on the foreign policy decisions of political leaders. As predicted by neoclassical realism, both national and international factors seem to have influenced German strategic culture and it is possible to explain the reason for this policy shift. On the other hand, the civilian power character of Germany's strategic culture can be considered as the main reason why it has left behind its previous Atlanticist approach and become more pro-European. In this context, it can be argued that as predicted by neoclassical realism, the reasons for Germany's policy shift are not solely due to the international system, but also the country's civilian power culture and the approaches of its leaders are decisive.

References

- Akgül-Açıkmeşe, S. (2011) “Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni-Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri”, *Uluslararası İlişkiler*, 8(30):43-73.
- Aydın, Y. (2020) “Almanya’nın Dünya Siyasetinde Yeni Rol Arayışları”, 1 May, <<https://www.perspektif.online/almanyanin-dunya-siyasetinde-yeni-rol-arayislari/>> (12.10.2020). Baev, P. K. (2006) “Thucydides’ Three Security Dilemmas in Post-Soviet Strife”, *Journal of Military Ethics*, 5(4):334-352.
- Baumann, R. and Hellmann, G. (2001) “Germany and the Use of Military Force: ‘Total War’, the ‘Culture of Restraint’ and the Quest for Normality”, *German Politics*, 10(1):61-82.
- Becker, M. E., Cohen, M.S., Kushi, S. and McManus, I.P. (2015) “Reviving the Russian Empire: The Crimean Intervention Through a Neoclassical Realist Lens”, *European Security*, 25(1):112-133.
- Berenskoetter, F. and Giegerich, B. (2010) “From NATO to ESDP: a Constructivist Analysis of German Strategic Adjustment after the End of the Cold War”, *Security Studies*, 19:407-452.
- Booth, K. (1990) “The Concept of Strategic Culture Affirmed”, C.J. Jacobsen (ed.), in *Strategic Power: USA/USSR*, (New York: Palgrave Macmillan), s.121-128.
- Booth, K. (1979) *Strategy and Ethnocentrism*, (New York: Holmes and Meier).
- Brooks, S.G. (1997) “Dueling Realisms”, *International Organization*, 51(3): 445-477.
- Büyükbay, C. (2016) *Avrupa Birliği, Almanya ve Türkiye: İlişkilerde Temel Değerler ve Dönüşen Stratejiler*, (İstanbul:İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları).
- Byman, D.L. and Pollack, K.M. (2001) “Let Us Now Praise Great Men: Bringing the Statesman Back In”, *International Security*, 25(4):107-146.
- Cebeci, E.M. (2018) “AB’nin Güvenlik ve Savunma Politikalarında Güncel Tartışmalar”, S. Baykal, S. Akgül Açıkmeşe, B. Akçay and Ç. Erhan (der.), in *Hukuki, Siyasi ve İktisadi Yönleriyle Avrupa Bütünleşmesinde Son Gelişmeler Ve Türkiye-AB İlişkileri*, (Ankara: ATAUM), s.151-178.
- Chappell, L. (2012) *Germany, Poland and the Common Security and Defence Policy: Converging Security and Defence Perspectives in an Enlarged EU*, (Cambridge: Palgrave Macmillan).

- Chappell, L. (2010) "Poland in Transition: Implications for a European Security and Defence Policy", *Contemporary Security Policy*, 31(2):225-248.
- Christensen, T. J. (1997) "Perceptions and Alliances in Europe, 1865-1940", *International Organization*, 51(1):65-97.
- Die Bundesregierung (2009) "Angela Merkel advocates a New Strategy for NATO",
 <https://www.bundesregierung.de/statisch/nato/nn_690014/Webs/Breg/nato/Content/EN/Artikel/2009-02-07-merkel-sicherheitskonferenz-muenchen__en_page-3.html>, (2 January 2024)
- Duffield, J.S. (1998) *World Power Forsaken: Political Culture, International Institutions and German Security Policy after Unification*. (Stanford: Stanford University Press).
- Duffield, J.S. (1994) "German Security Policy After Unification: Sources of Continuity and Restraint", *Contemporary Security Policy*, 15(3):170-198.
- Duke, S. (1996) "The Second Death (or the Second Coming?) of the WEU", *Journal of Common Market Studies*, 34(2): 167-190.
- Dyson, T. (2010) *Neoclassical Realism and Defence Reform in Post-Cold War Europe*, (UK:Palgrave Macmillan).
- Elman, C. and Elman, M. F. (ed.) (2003) *Progress in International Relations Theory: Appraising the Field*, (Cambridge:MIT Press).
- Euractive (2019) "Merkel Rallies Round NATO Following Macron 'Brain Dead' Claims", 8 November
 <<https://www.euractiv.com/section/politics/news/merkel-rallies-round-nato-following-macron-brain-dead-claims/>>, (20 October 2022).
- European Council (2017) "Conclusions", EUCO 19/1/17, 14 December, <<https://www.consilium.europa.eu/media/32204/14-final-conclusions-rev1-en.pdf>>, (2 October 2022).
- European Union (1992) "Treaty on European Union (TEU)", *Official Journal of the European Communities*, 92/C/01, 29 July, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT>>, (20 July 2022).
- Foulon, M. (2015) "Neoclassical Realism: Challengers and Bridging Identities", *International Studies Review*, 17(4):635-661.
- France24 (2009) "Sarkozy Unveils Plans for French Return to NATO Command", 11 March, <<https://www.france24.com/en/20090311-sarkozy-unveils-plans-french-return-nato-command->>, (15 February 2024).

- German Federal Ministry of Defence (2016) “White Paper 2016: On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr”, <<https://www.bundeswehr.de/resource/blob/4800140/fe103a80d8576b2cd7a135a5a8a86dde/download-white-paper-2016-data.pdf>>, (3 February 2024).
- Gotkowska, J. (2011) “Germany’s Stance on the Libyan Crisis as a Function of German Internal policy”, (*OSW Analyses*, 23 March 2011, Center for Eastern Studies, Varşova, <<https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2011-03-23/germanys-stance-libyan-crisis-a-function-german-internal-policy>>, (05 January 2024).
- Gray, C. S. (1999) “Strategic Culture as Context: The First Generation of Theory Strikes Back”, *Review of International Studies*, 25: 49-69.
- Guerzoni, F. (2017) “A European Integrated Force for an Ambitious Permanent Structured Cooperation”, *Reflection Paper*, Union of European Federalists, <https://old.federalists.eu/fileadmin/files_uf/Publications/Reflection_Paper/2017_Nov_Reflection_Paper_Francesco_Guerzoni.pdf >, (30 September 2022).
- Gutjahr, L. (1995) “Stability, Intergration and Global Responsibility: Germany’s Changing Perspectives on National Interests”, *Review of International Studies*, 21(3): 301-317.
- Harnsich, S. and Maull, H. W. (2001) *Germany as an Civilian Power? The Foreign Policy of the Berlin Republic*, (Manchester:Manchester University Press).
- Heidenkamp, H. (2013) “Germany’s Syria Policy: The Art of the Possible”, 3 September, The Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, London, <<https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/germanys-syria-policy-art-possible>>, (9 January 2024).
- Hooper, J. (2002) “German Leader Says No to Iraq War”, *The Guardian*, 6 August, <<https://www.theguardian.com/world/2002/aug/06/iraq.johnhooper>>, (20 January 2024).
- Howorth, J. (2006) “Discourse, Ideas and Epistemic Communities in European Security and Defence Policy”, *West European Politics*, 27(2): 211-234.
- Hyde-Price, A. (2007) *European Security in the 21st Century: The Challenge of Multi-Polarity*, (Abingdon: Routledge).

- Hyde-Price, A. and Jeffrey, C. (2001) "Germany in the European Union: Constructing Normality", *Journal of Common Market Studies*, 39(4): 581-800.
- Hyde-Price, A. (2000) *Germany and the European Order: Enlarging NATO and The European Union*, (Manchester: Manchester University Press).
- Irving, R. (2002) *Adenauer*, (London: Longman).
- Janning, J. (2019) "Germany and the Crisis of Atlanticism", *Commentary*, European Council on Foreign Relations, 11 June, <https://ecfr.eu/article/commentary_germany_and_the_crisis_of_atlanticism/>, (9 January 2024).
- Jervis, R. (2017) *Perception and Misperception in International Politics*, (New Jersey: Princeton University Press).
- Johnson, J.L. (2009) "Conclusion: Toward a Standard Methodological Approach", J.L. Johnson, J.A. Larsen and K. Kartchner (ed.) in *Strategic Culture and Weapons of Mass Destruction: Culturally Based Insights into Comparative National Security Policymaking*, (New York: Palgrave Macmillan), p. 243-257.
- Johnston, A. I. (1995) "Thinking about Strategic Culture", *International Security*, 19(4): 32-64.
- Kamp, K.H. (2003) "Germany and the United States: Anatomy of a Crisis", *Note du Cerfa* 4, Institut français des relations internationales (Ifri), Paris, <<https://www.ifri.org/en/publications/notes-de-lifri/notes-cerfa/germany-and-united-states-anatomy-crisis>>, (5 October 2022).
- Keohane, R.O. (1989) "Theory of World Politics: Structural Realism and Beyond", R.O. Keohane (ed.), in *International Institutions and State Policy: Essays In International Relations Theory*, (New York: Routledge), p. 35-73.
- Kıratlı, O.S. (2016) "Avrupa Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası ve Üç Büyükler: Almanya, Fransa ve İngiltere", *Akademik İncelemeler Dergisi*, 11(1): 207-224.
- Koenig, N. and Walter-Franke, M. (2017) "France and Germany: Spreadheading a European Security and Defence Union?", *Policy Paper* 202, Jacques Delors Institut, Berlin.
- Körpe, Ö. (2016) "Stratejik Kültür ve Güncel Kuramsal Tartışmalar", *Güvenlik Stratejileri*, 12(24): 147-183.

- Krotz, U. (2001) "National Role Conceptions and Foreign Policies: France and Germany Compared", *Working Paper 2.1*, Harvard University, Cambridge M.A.
- Lee, S. (2002) *Avrupa Tarihinden Kesitler 1789-1980*, S. Aktur (çev.) (Ankara: Dost Kitabevi Yayınları).
- Lentis, J. S. (2015) "Strategic Cultures and Security Policies in the Asia-Pacific", J.S. Lentis (ed.) in *Strategic Cultures and Security Policies in the Asia-Pacific*, (New York: Routledge), p. 166-186.
- Lobell, S. E. and Ripsman, N. M. and Taliaferro J.W. (ed.) (2009) *Neoclassical Realism, the State and Foreign Policy*, (New York: Cambridge University Press).
- Longhurst, K. (2004) *Germany and the Use of Force*, (Manchester: Manchester University Press).
- Martill, B. and Sus, M. (2018) "Post-Brexit EU/UK Security Cooperation: NATO, CSDP+, or 'French Connection'?", *The British Journal of Politics and International Relations*. 20(4): 846-863.
- Merkel, P.H. (1975) "The German Janus: From Westpolitik to Ostpolitik", *Political Science Quarterly*, 89(4): 803-824.
- Morgenthau, H. J. (1947) *Scientific Man vs. Power Politics*, (Londra: Latimer House Limited).
- Müller-Hennig, M. (2020) "Germany and the Future of European Security", J.P. Maulny, M. Müller-Hennig, N. Melvin and M. Cahlmers, (ed.), in *European Security After Brexit: A British, French and German Perspective*, Analysis, Friedrich Ebert Stiftung, Almanya, p.10-15.
- Münch, R. (1996) "German Nation and German Identity: Continuity and Change from the 1770s to the 1990s", B. Heurlin, (ed.), in *Germany in Europe in the Nineties*, (London: Palgrave Macmillan), p.13-43.
- NATO (1994) "Declaration of the Heads of State and Government, participating in the meeting of the North Atlantic Council", 11 January, <[https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_24470.htm?mode=press release](https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_24470.htm?mode=press_release)> (21 December 2022).
- NATO (1991) "The Alliance's New Strategic Concept, agreed by the Heads of State and Government participating in the Meeting of the North Atlantic Council", <https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_23847.htm>, (21 December 2022).

- Otte, M. and Greve, J. (1999) *A Rising Middle Power?: German Foreign Policy in Transformation, 1989-1999*, (New York: St. Martin's Press).
- Rathbun, B. (2008) "A Rose by Any Other Name: Neoclassical Realism as the Logical and Necessary Extension of Structural Realism", *Security Studies*, 17(2): 294–321.
- Reuters (2017) "After Summits with Trump, Merkel Says Europe Must Take Fate into Own Hands", 28 May, < <https://www.reuters.com/article/us-germany-politics-merkel-idUSKBN1800JK> > (20 January 2024).
- Ripsman, N. M., Taliaferro, J. W. and Lobell, S.E. (2016) *Neoclassical Realist Theory of International Politics*, (New York: Oxford University Press).
- Romanova, T. (2012) "Neoclassical Realism and Today's Russia", *Russia in Global Affairs*, 3. <<https://eng.globalaffairs.ru/articles/neoclassical-realism-and-todays-russia/>>, (15 February 2024).
- Rose, G. (1998) "Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy", *World Politics*, 51(1): 144-172.
- Schreer, B. (2023) "Germany's First-Ever National Security Strategy", *Analysis*, The International Institute for Strategic Studies-ISS, Berlin, <<https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2023/06/germanys-first-ever-national-security-strategy/>>, (1 June 2024).
- Schweller, R.L. (2008) *Unanswered Threats: Political Constraints on the Balance of Power*, (Princeton: Princeton University Press).
- Smith, N. R. (2018) "Can Neoclassical Realism Become a Genuine Theory of International Relations", *The Journal of Politics*, 80(2): 742-749.
- Snyder, J.L. (1977) "The Soviet Strategic Culture: Implications for Limited Nuclear Operations", *Report R-2154-AF*, RAND Corporation, Santa Monica, <<https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reports/2005/R2154.pdf> >, (5 January 2024).
- Şahin, Y. (2017) "Brexit ve Trump Çağında AB Güvenlik ve Savunma Politikaları", *Değerlendirme Notu*, İktisadi Kalkınma Vakfı, İstanbul.
- Şahin, G. and Aksu, E.B. (2021) "Almanya'nın Doğu'ya Açılım Politikaları: Ostpolitik", *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2): 240-252.
- Taliaferro, J. (2006) "State Building for Future Wars: Neoclassical Realism and the Resource-Extractive State", *Security Studies* 15(3): 464-495.
- The Centre virtuel de la connaissance sur l'Europe-CVCE.EU (1950) "Statement by René Pleven on the establishment of a European army", 24

October, <https://www.cvce.eu/content/publication/1997/10/13/4a3f4499-daf1-44c1-b313-212b31cad878/publishable_en.pdf> (22 December 2024).

The Economist (2019) “Emmanuel Macron Warns Europe: NATO is Becoming Brain-dead”, 7 November, <<https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-isbecoming-brain-dead>>, (12 February 2022).

The Federal Government (2023). “National Security Strategy: Integrated Security for Germany”, 14 June, <<https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/National-Security-Strategy-EN.pdf>>, (25 December 2024).

U.S Office of the Historian (1954) “Foreign Relations of the United States, 1952-1954. Western European Security, 5(2), 197, <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v05p2/d197>>, (21 December 2024).

Waltz, K. N. (1996) “International Politics is not Foreign Policy”, *Security Studies*, 6(1): 54-57.

Waltz, K. N. (1979) *Theory of International Politics*, (California: Addison-Wesley).

Young, T.D. (1994) “Trends in German Defense Policy: The Defense Policy Guidelines and the Centralization of Operational Control”, *The Royal Institute of International Affairs*, <https://www.files.ethz.ch/isn/109681/Trends_German_Defense_Policy.pdf> (13 January 2024).

Zakaria, F. (1998) *From Wealth to Power: The Unusual Origins of America's World Role*, (Princeton: Princeton University Press).

THE EU'S SECURITIZATION OF TÜRKİYE: SECURITIZATION AS A DISPOSITIF OF HEGEMONIC MASCULINITY*

ECE MOZAKOĞLU**

Abstract

This article proceeds from the conception of masculinity as a form of power relations. Based on this starting point, it aims to provide a second reading of the securitizing EU discourse regarding Türkiye in the period 2005-2013. The article argues that the EU's securitizing discourse on Türkiye in this period can be regarded as a dispositif of its hegemonic masculinity. The article utilizes the perspective and tools of post-structuralist feminist theory to examine how the EU's securitizing discourse on Türkiye leads to an unequal/asymmetrical and hierarchical relationship between the two parties in which the EU sets the conditions, and Türkiye is expected to fulfil them without a clear prospect of membership. The article further examines the EU's securitization of how it shapes the identities of both actors in terms of various masculinities. In order to provide a second reading of Türkiye-EU relations within this context, methodologically, the article mainly analyzes the official documents of the European Commission, EU Commissioners' statements on Türkiye, European Council Conclusions, written and verbal statements of EU Member States' Heads of State in terms of primary sources.

Keywords: *hegemonic masculinity, securitization, post-structuralist feminism, Türkiye-EU relations, identity.*

* This article builds on the author's Ph.D. dissertation entitled "The EU's Securitization of Türkiye: A Post-structuralist Feminist Analysis". The thesis was supported by CoHE 100/2000 and TÜBİTAK 2211-A scholarship programme.

** Ph.D., ece.mozakoglu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7079-2037.

AB'NİN TÜRKİYE'Yİ GÜVENLİKLEŞTİRMESİ: HEGEMONİK MASKÜLENLİĞİN BİR DİSPOSİTİFİ OLARAK GÜVENLİKLEŞTİRME

Öz

Bu makale bir güç ilişkisi biçimi olarak ele aldığı maskülenlik kavramından hareket etmektedir. Bu hareket noktasını temel alarak, belirli bir dönemdeki Türkiye'ye yönelik güvenlikleştirici AB söyleminin bir ikinci okumasını yapmayı amaçlamaktadır. Makale, AB'nin bu dönemde Türkiye'ye yönelik güvenlikleştirici söylemini, hegemonik maskülenliğin bir dispoşitifi olarak değerlendirmektedir. Makale, AB'nin Türkiye'ye yönelik güvenlikleştirici söyleminin iki taraf arasında nasıl eşitsiz/asimetrik ve hiyerarşik bir ilişkiye yol açtığını açıklamak amacıyla post-yapısalcı feminist teorinin perspektifini ve araçlarını kullanmaktadır; bu ilişkide AB koşulları belirlemede, Türkiye'den ise net bir üyelik beklentisi olmaksızın bu koşulları yerine getirmesi beklenmektedir. Makale ayrıca AB'nin güvenlikleştirmesinin her iki aktörün kimliklerini çeşitli maskülenlikler açısından nasıl şekillendirdiğini incelemektedir. Bu bağlamda Türkiye-AB ilişkilerinin ikinci bir okumasını sağlamak amacıyla, makalede metodolojik olarak araştırma birincil kaynaklar bakımından Avrupa Komisyonuna ait resmî belgeler, AB komiserlerinin Türkiye'ye yönelik demeçleri, AB Zirvesi Sonuç Bildirgeleri, AB Üyesi Devlet Başkanlarının yazılı ve sözlü beyanlarına dayandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *hegemonik maskülenlik, güvenlikleştirme, post-yapısalcı feminizm, Türkiye-AB ilişkileri, kimlik.*

Introduction

EU-Türkiye¹ relations have been characterized by a pattern in which the parties have sometimes become quite close and, at other times, have become increasingly distant to the degree of a standstill. Türkiye's long journey towards EU membership has brought along an exclusionary European discourse dominated by threat and fear in the construction of Türkiye as Europe's other (Neumann, 1999; Mozorov and Rumelili, 2012; Aydın-Düzgüt, Chovanec and Rumelili, 2021). In this process, Türkiye has either been securitized by the EU to oppose – or normalized/de-securitized to support – its membership prospect. Türkiye's identity has been ambiguous for the EU as the country has had different characteristics. It has even been constructed as a threat that could undermine the

¹ In 2021, at the Turkish government's request, the country's name at the UN was changed from Turkey to Türkiye. In this article, "Turkey" is used in direct quotes.

EU if it became a member². Türkiye's construction as an existential threat pertains to the securitization of this country by EU. Securitization is a *dispositif* (an apparatus) to further governmentality, and, in many cases, it leads to domination by the securitizing party as it forms an asymmetrical relationship between the securitizer and the securitized (Buzan, Wæver and de Wilde, 1998). This can be explained in terms of masculinity because domination inevitably pertains to a masculine practice (Cheng, 1999). Thus, Türkiye's securitization by EU becomes a "critical case" for analyzing the EU's hegemonic masculinity.

This article aims to provide a second reading of the EU's securitizing discourse towards Türkiye in the period between 2005 and 2013. It takes masculinity as a form of power relations and argues that the relationship that the EU establishes with Türkiye can be read/interpreted as hegemonic masculinity. This argument is based on the main definitions of masculinity in the literature. The definition of masculinity is not confined to men having power over women, but, broadly speaking, it mainly pertains to power hierarchies (Carver, 2014: 114). Thus, masculinity as a form of relationship is a concept that shows the emergence of an unequal/asymmetrical situation in power relations. In many cases, masculinity goes hand in hand with hegemony (Connell, 1995).

On the other hand, securitization is a practice that creates an asymmetry between the securitizing party and the securitized, as the former produces the security speech act and uses security measures against the other, in many cases depoliticizing or passivizing it (Edkins, 2007). When this happens between actors such as Türkiye and the EU, it is evident that the asymmetry in the relationship creates a situation of hierarchy in which the EU positions itself as superior because on the one hand, it securitizes Türkiye and on the other due to Türkiye's quest for membership in the Union, it can apply its conditionality on the country. This inevitably brings about domination as the EU imposes conditionality on Türkiye while keeping its membership prospect open-ended/ambiguous partially as a result of its securitization of the country. It is the claim of this article that such practice can also be read through the concept of hegemonic masculinity. Because conditionality paves the way for the EU to develop dominance over Türkiye with its transformative and rule-making structure. Based on the definitions of masculinity, it can be claimed that wherever there is a relationship of dominance, there is a masculine practice (Cheng, 1999).

This article focuses on the EU's securitizing discourse on Türkiye in the period between 2005 and 2013. It examines how the EU's securitization of

² For example Giscard d'Estaing stated, "Its [Türkiye's] capital is not in Europe, 95% of its population live outside Europe, it is not a European country. [...] In my opinion, it [Türkiye's membership] would be the end of Europe" (BBC News, 2002).

Türkiye has masculine features in constructing the EU's and Türkiye's identity. The theory used for this analysis is post-structuralist feminism, and the article attempts to deconstruct the EU's securitizing discourse on Türkiye through a second reading. Derrida summarizes deconstruction as "always being deeply interested in the other of language" (Kearney, 2004). He locates a deconstructive reading in the gap between what the author wants to say and the meaning found in the text against their will and states that a deconstructive reading should produce this gap (Derrida, 1997: 158). This gap is achieved through the stages of traditional reading and second reading. While the first reading is repetitive and expresses the meaning that the author wants to give the reader, the second reading offers a productive and critical perspective in which the reader's interpretation is included (Devetak, 2013: 197). The method of deconstruction is to study what is not contained within the text, what is 'written between the lines' (Kronsell, 2006: 115). From this point of view, deconstruction is not a kind of destruction, and it shows how the argument relies on what it excludes (Edkins, 2007: 97).

Methodologically, the period between 2005 and 2013 is specifically chosen as the period between the start of the accession negotiations and the year when relations significantly deteriorated. Türkiye's EU membership perspective was still on track during this period. Despite certain obstacles such as the suspension of the opening of certain chapters (and the closing of all of them bar the provisionally closed Chapter 25 – Science and Research) in the accession negotiations, Türkiye's willingness to continue this relationship is essential for this article. This also means that the EU could go on exercising its transformative power over Türkiye as the EU maintained its domination over Türkiye by initiating the accession negotiations and intensifying EU conditionality. Therefore, the link between securitization and conditionality stems from the fact that Türkiye is a candidate country in the process of negotiations with the EU. The conditionality dispositif reinforces the hegemonic masculinity of the EU through the hierarchical relationship and hegemonic status it creates and sustains through its contribution to the securitization dispositif.

The article relies on a second reading of primary sources such as the official documents of the European Commission, EU Commissioners' statements on Türkiye, European Council Conclusions, written and verbal statements of some of the EU Member States' heads of state and government from 2005 to 2013. The European Commission is chosen for the discourses subject to analysis here, because of the characteristics of its institutional structure (being composed of appointed officials and acting in the European interest rather than in the interest of the member states) and because it is the leading institution that carries out the accession process. The speeches of the Presidents of the Commission and the Commissioners for Neighborhood and Enlargement are also scrutinized in this context. The European Council Conclusions and the statements of heads of state

and government of some of the EU member states are analyzed as the European Council represents the highest and intergovernmental level of decision-making in the EU which also has the right to approve/endorse the accession of candidate countries.

The article consists of four main sections. The first section presents the theory and concepts used in the article. The second section focuses on the EU's hegemony and hegemonic masculinity. The third section provides a brief history of EU-Türkiye relations with a view to revealing how the EU's securitization of Türkiye has been instrumentalized in the EU's shaping of Türkiye's identity and nurtured its hegemonic masculinity. In the fourth section, a second reading of EU discourse is made to demonstrate how the EU's securitization of Türkiye between 2005 and 2013 can be interpreted as a dispositif of the Union's hegemonic masculinity.

Post-Structuralist Feminism, Securitization and Masculinity as a Power Relationship

Finlayson defines feminism as “a theory which identifies and opposes what it calls sexism, misogyny or patriarchy³”, and “a way of living and struggling against the status quo” (Finlayson, 2016: 4). Feminist IR theories, on the other hand, problematize women's “absence from traditional IR theory and practice” (Smith, 2018). Almost all feminist approaches aim to identify sources of gender inequality and to put forward strategies to eliminate it (Tickner, 1992: 15). On the other hand, feminism is not only gender-based, but also focuses on power relations and inequalities caused by power relations (Davies and Gannon, 2011: 312), as in post-structuralism.

Post-structuralist theory in IR is strongly tied to other areas of research, and many feminist authors have used post-structuralist philosophers in their toolkits (Edkins, 2007: 97). Young (1981: 8) argues that post-structuralism “involves a critique of metaphysics (of the concepts of causality, of identity, of the subject, and of truth), of the theory of the sign, and the acknowledgement and incorporation of psychoanalytic modes of thought”. Edkins (2007: 88) takes poststructuralism as “a worldview (or even an antiworldview)” and contends that poststructuralists “examine in detail how the world comes to be seen and thought of in particular ways at specific historical junctures” and “study how particular social practices – things people do – work in terms of the relations of power and the ways of thinking that such practices produce or support”.

³ “‘Patriarchy’ names a system in which men rule or have power over or oppress women, deriving benefit from doing so, at women's expense” (Finlayson, 2016: 6).

Post-structuralist feminism “troubles the binary categories male and female, making visible the constitutive force of linguistic practices, and dismantling their apparent inevitability”⁴ (Davies and Gannon, 2011: 312). Scott (1998: 33) contends that post-structuralism is “a theory that will break the conceptual hold [...] of those long traditions of (Western) philosophy that have systematically and repeatedly construed the world hierarchically in terms of masculine universals and feminine specificities”. Thus, “post-structuralist feminism breaks with theoretical frameworks in which gender and sexuality are understood as inevitable, and as determined through structures of language, social structure and cognition” (Davies and Gannon, 2011: 313). Scott (1988) argues that the theoretical infrastructure needed by feminism can be provided by post-structuralism. For example, according to Grosz (1990: 7), it is more meaningful to examine the construction of women/femininity in and by culture not only through feminist theory but also through the tools of post-structuralism. This also suggests that masculinities can be better explored within this theoretical framework. Thus, post-structuralist feminism provides the theoretical basis of this article.

Drawing on poststructuralist feminism, this article takes securitization as a *dispositif* of the EU's hegemonic masculinity. A *dispositif* can be defined as an instrument of governmentality⁵ that helps frame the power-knowledge relationship and pursue that governmentality (Foucault, 1980). While governmentality provides a detailed explanation of techniques, hegemony explains their strategic deployment, and it contributes to the interpretation of power relations; thus, overlap can be mentioned between the two concepts (Joseph, 2014: 8). Based on this, hegemonic masculinity represents governmentality in this article and aims to show the power relationship it creates. In Foucault's view, the *dispositif* is also “a sort of—shall we say—formation which has as its major function at a given historical moment that of responding to an urgent need” (Foucault, 1980: 196). This function of the *dispositif* to respond to an emergency at a given historical moment can also be seen as a connection with securitization as the latter pertains to the intersubjective framing of something as an existential threat and urgently dealing with it through the use

⁴ Post-structuralist feminism, “shows how relations of power are constructed and maintained by granting normality, rationality and naturalness to the dominant term in any binary, and in contrast, how the subordinated term is marked as other, as lacking, as not rational” (Gannon and Davies, 2011: 312).

⁵ Foucault (2009:144) refers to governmentality as “the ensemble formed by institutions, procedures, analyses and reflections, calculations, and tactics that allow the exercise of this very specific, albeit very complex, power that has the population as its target, political economy as its major form of knowledge, and apparatuses of security as its essential technical instrument”.

of extraordinary measures with the logic that if we do not deal with it now, then it will be too late (Buzan, Wæver and de Wilde, 1998: 24).

Securitization refers to the framing of an issue as an existential threat through the employment of the security speech act, the acceptance of this by an audience and the spread of a sense of emergency, resulting in the use of extraordinary measures (Buzan, Wæver and de Wilde, 1998: 24). In short, securitization is the practice framing something as a security issue (Wæver, 1996: 106). Buzan, Wæver and de Wilde (1998: 31) contend that in this practice of securitization, the “relationship among subjects is not equal or symmetrical, and the possibility for successful securitization will vary dramatically with the position held by the actor”. Thus, security is “very much a structured field in which some actors are placed in positions of power by virtue of being generally accepted voices of security, by having the power to define security” (Buzan, Wæver and de Wilde, 1998: 31). Here, the link between securitization and hegemonic masculinity can clearly be established because, as Kuteleva and Clifford (2021: 303) contend, securitization represents and reproduces hegemonic masculinity. Threats are not something that exists independently, they are shaped by those who say they do (Campbell, 1992: 1). Post-structuralist feminist analysis is also interested in how subject positions constructed through discourses are silenced by referring to gender (Kronsell, 2006). Indeed, the state of being silenced creates a hegemonic relationship in which one is superior to the other. This situation may also mean that securitization ignores the silenced. However, when viewed from a post-structuralist perspective, the analysis of the practice of securitization will be able to clearly reveal the silenced. Indeed, the relationship between securitization and masculinity has been associated with “security as silence” by Hansen (2000) in this respect. This dichotomy is a reflection of hierarchy/asymmetry in terms of power relations. This article thus argues that the EU’s securitization of Türkiye reflects its hegemonic masculinity. To understand this contention better, it is necessary to clarify how the terms hegemony, masculinity and hegemonic masculinity are understood here.

Masculinity is a dynamic and multifaceted construct. Building on Whitehead and Barret (2004) “masculinity” can be defined as “languages and practices, existing in specific cultural and organizational locations”; the behaviours, social roles, and relations of men within a given society as well as the meanings attributed to them⁶. However, masculinity does not necessarily have to be solely about the power exercised by men as it mainly refers to a power relationship that involves an unequal/asymmetrical situation in the relations between/among the

⁶ “The term masculinity stresses gender, unlike male, which stresses biological sex” (Kimmel and Bridges, 2011).

sides, where one side imposes power on the others and dominates. Different masculinities can emerge within a constant network of relations. "Global politics offers an arena featuring variations of masculinities, while power relations are enacted through and between different expressions of masculinity" (Kronsell, 2016a: 109). The most frequently cited concept in masculinity research is that of hegemonic masculinity.

Gramsci (1971) defines hegemony as an ideological synthesis in the capitalist economic system achieved through the practice of struggle between opposing and subordinate classes, with one main class taking other allied classes with it, ultimately allowing the system as a whole to be reproduced. In international relations, different theoretical approaches define the notions of hegemon and hegemony differently. Despite the varying definitions, Antoniadis (2018: 597) contends that a common element in these approaches is "a great capacity for coercion and/or a great degree of influence or control over the structures of the international system and the international behavior of its units". However, this "excludes situations where we have the establishment of relations of direct and official control over foreign governments or territories" (Antoniadis, 2018: 597). Post-structuralist IR studies especially focus on hegemony as the imposition of power "that universalizes a particular, contingent representation of the reality: an order established by an act of power comes to be accepted as true and natural by most members of the community" (Mozorov, 2021: 4). Hardt and Negri (2001: 14) argue that global hegemony assumes a "dominant position in the global order", and they call it an "empire". Lacau (2000), on the other hand, considers hegemony as discursive, with a universal meaning assigned to a particular subjectivity.

Connell's (1995) notion of hegemonic masculinity delineates the pinnacle of the gender hierarchy, a system that perpetuates masculine dominance. In this context, hegemonic masculinity can be viewed as a form of superiority within power dynamics. For example, Abrams (2013: 567) states that "the theory of hegemonic masculinity defines dominant masculinity as synonymous with power". Hegemonic masculinity, as defined by Connell (1998a) and rooted in Gramsci's concept of hegemony, is a nuanced and layered construct. Building on Gramsci, Connell (1987:184) describes hegemonic masculinity as "a social ascendancy achieved in a play of social forces that extends beyond brute power into the organization of private life and cultural processes". In Connell's hegemonic masculinity, this ascendancy is associated with coercion, employing intellectual tools (Groes-Green, 2009: 295-296). Similarly, Yang (2020: 325) defines hegemonic masculinity as a "consensual relation of domination between dominant and subordinate masculinities"⁷. In his view, "hegemonic masculinity

⁷ Gramsci (1971) posits that hegemony involves both coercion and consent.

is the dominant masculinity in a hegemonically hierarchized ordering of masculinities, subordinating other masculinities with a combination of force and consent” (Yang, 2020: 325).

Hegemonic masculinity is characterized by multiple traits such as domination, aggression, competitiveness, bravery, resilience and control (Cheng, 1999: 298). Connell (1998a: 247) states that hegemonic masculinity is a competitive way of existence and an acquired superiority, thus, it is different from a general male gender role and that it does not indicate a personality feature or a real male character but an ideal form of masculinity. Therefore, the masculinity referred to here is not a sex but a norm (Kronsell, 2006: 109). Simply put, “hegemonic masculinity” as a concept offers a gendered interpretation of the Gramscian approach of hegemony, which includes the dialectic of consent and coercion and expresses a masculine, hierarchical situation that emerges. “When distinct cultural norms and institutions mutually support a specific masculinity, this masculinity is considered dominant or hegemonic” (Connell, 1995: 77; Kronsell, 2005). Furthermore, with this hierarchical structure that it establishes, hegemonic masculinity contains a binary structure, one superior to the other, as in the concept of gender. Kronsell (2005: 281) states that if masculinity is to be hegemonic, it must be supported by institutional power. Indeed, in today’s world order, hegemonic masculinity is related to who controls the dominant institutions. Connell (1998b: 16) conceptualizes this situation as “transnational business masculinity”.

The EU’s Hegemony and Hegemonic Masculinity

Diez (2013: 195) calls the EU as a normative hegemon, contending that if hegemony is considered from a Gramscian rather than a realist perspective, and if the focus is shifted from brutal power to normative power, then the concepts of hegemony and normative power be used interchangeably. The reason behind this is Diez’s belief that some problematic statements about the EU’s normative power can be explained through the concept of hegemony. Furthermore, by underlining the concept of consent, Diez (2013) establishes a relationship between Manners’ (2002) definition of normative power Europe and Gramsci’s concept of hegemony. Similarly, but with a different perspective, Rogers (2009) associates the process of the EU’s transformation from a civilian power to a global actor⁸ with hegemony. He points to “the importance of power in the creation of hegemonic political formations, such as grand strategy” and stresses that this “gives prominence to the comprehensive nature of discourse, which

⁸ The 2003 European Security Strategy is a clear example of this transformation in the EU’s foreign policy. Javier Solana emphasizes this transformation in this text (2003), and the EU’s future task is presented as “to make Europe a global power; a force for good in the world.”

should be considered as more than 'just words', by incorporating all forms of meaning, whether conceptual or material" (Rogers, 2009: 835).

Drawing on Manners' concept of normative power, Haukkala (2008: 1602) claims that the EU can be seen as a normative hegemon based on its enlargement policy: "the EU can be envisaged as a regional normative hegemon that is using its economic and normative clout to build a set of highly asymmetrical bilateral relationships that help to facilitate an active transference of its norms and values". In his view, defining the EU with "the label of regional normative hegemon" would be appropriate: "normative, as its foreign policy agenda is laden with norms and values, and a hegemon, as it seeks and seems to enjoy a monopoly on defining what those norms entail and thus creates the boundaries of normality and European-ness" (Haukkala, 2008: 1606). The EU's enlargement is important in this regard as the EU can impose its power on others legitimately through the consent of the others that seek to have membership in the Union (Haukkala, 2008: 1608). This argument is closely related to the hegemonic masculinity of the EU. This relationship can be established considering that in today's world, hegemonic masculinity is in the hands of whoever dominates the institutions.

Kronsell (2016a: 109) states that there is a distinct difference in the EU's masculinity in international relations. The theory of hegemonic masculinity defines dominant masculinity as synonymous with power, and the EU is a unique power in the international system. Considering the image of an actor that represents and carries universal norms and values and the values based on gender equality that it holds, the evaluation of the EU's practices as masculine might be ignored at first glance (cf. Kronsell, 2016a). However, at the same time, this identity of the EU carries it to masculine practices in which it establishes a superiority over others. This is because power is concentrated in the hands of a single actor regardless of gender, and this actor dominates over all other actors in a masculine way. This is linked to the masculine nature of domination. Parag Khanna (2004) relates the EU's foreign policy to the concept of "metrosexual masculinity". Metrosexual masculinity is a method of exerting power that includes features and methods that are socially accepted as feminine, but dominates the other with a superiority (Khanna, 2004). In other words, metrosexual masculinity can be considered as a type of hegemonic masculinity. Kronsell (2016a: 109) argues:

"While there is a certain distinctness about an EU masculinity in global politics, masculinity expressions seem highly pliable – even ephemeral. Global politics offers an arena featuring variations of masculinities, while power relations are enacted through and between different expressions of masculinity. It is difficult to define one masculinity as hegemonic for global politics."

On the other hand, Ali Bilgiç (2015) argues that the EU displays a hybrid hegemonic masculinity in Euro-Mediterranean security relations. Bilgiç (2015: 324) describes the EU's masculinity, which has a liberal and democratic approach to security, with the "bourgeois-rational model of masculinity" and states that actors who adopt this masculinity transnationally emphasize the superiority of liberal values and aim to provide their own security "as a model" for others. Bourgeois-rational masculinity is explained by Charlotte Hooper (2001: 98) as a "less aggressive, more egalitarian and democratic" masculine model compared to the patriarchal model. According to Bilgiç (2015: 326), "notions of security (meaning, ideas and practices about what to be secured and how to be secured) are constitutive to the construction processes of hegemonic Western and subordinate non-Western masculine identities". Building on this statement, it is possible to say that when the EU prioritizes its own liberal and democratic norms, it reconstructs its own masculinity by exhibiting a bourgeois-rational masculinity in its securitization of Türkiye.

Bilgiç (2015: 323) argues that in terms of power relations, the global Western and non-Western divide is advanced "through the construction of hierarchical hybrid gendered identities" in order to support certain security interests of the West, and that security relations between Europe and the Mediterranean are gendered. In this framework, the EU has hybridized the Southern Mediterranean identity in terms of gender to justify its intervention in the region and support its security interests (Bilgiç, 2015: 323). In this context, while the hegemonic masculinity of the EU exhibits a hybrid character, the representations it produces for the southern Mediterranean reproduce a hybrid subordinated masculinity (Bilgiç, 2015: 328). This hybrid hegemonic masculinity of the EU can also be observed in its relations with Türkiye. Bilgiç (2015: 328) argues that Türkiye is also "white but not quite" in the eyes of the EU. The continued construction of Türkiye as an imperfect and incomplete masculinity has brought the racist approach to the surface more strongly and associated it with a sub-masculinity. Bilgiç (2016, 5) states that "the power hierarchy between the West (as Europe or the USA) and the non-West (Turkey) has been historically (re)constructed through the gendering of Turkey (human, historical with its politics and economy)" as both "object and subject". In his view, "Turkey has been marked as subordinate, which generates a constant need to 'catch up' with the West, become 'like the West', or prove its worth to the West by highlighting its 'difference' along with its deep 'dislike' towards the West" (Bilgiç, 2016: 5-6).

On the other hand, as hegemony overlaps with normative power (Diez, 2013: 195), masculine hegemony can also be seen in the gendered nature of the hierarchy that is established and revealed. So much so that "every time the EU is defined as normative, the other country is inevitably constructed as non-normative that needs the EU's help to assume European values" (Cebeci, 2015:

53). Therefore, the EU's discourse that sets norms and provides a road map for compliance with these norms makes it easier to read the masculine nature of hegemony. This is because while the EU tries to ensure that Türkiye "becomes like itself", at the same time, it produces a form of relationship where the EU sets the conditions and helps the country to fulfil them. In this relationship, the EU plays the role of supervisor while Türkiye is the one to be helped. Whereas the EU's guiding position makes it easier to associate it with patriarchal power, at the same time, the positioning of Türkiye as the one in need of help constructs the "protector masculinity" (Kronsell, 2016b) of the EU.

Europe's Identification of Türkiye: A Brief History of EU-Türkiye Relations

The history of bilateral relations is essential for this article to understand the power relations between the parties. Although the study focuses on the productive power of a particular discourse in a specific historical period, it should be noted that Türkiye-EU relations have a broad background. As Tocci (2013: 98) puts it, the course of Türkiye-EU relations and the membership perspective differs from the EU's relations with other candidate states regarding Türkiye's specificities. Tocci (2013: 98-99), while listing Türkiye's specificities as size, level of development and political nature, emphasizes subjective elements as well as objective ones. In this framework, the subjective challenges to Türkiye's membership are characterized by debates shifting from how its accession will take place to whether it should become a member (Tocci, 2013: 100). These debates also constitute a backdrop against which securitization practices can be traced in which Türkiye is marginalized and started to represent as a threat. In fact, according to Schimmelfennig (2009: 413), Türkiye's membership constitutes one of the EU's most contentious foreign relations issues.

Müftüler-Bac (1997: 242) asserts that Turks have been part of Europe since they arrived in Anatolia in the 11th century, and the diplomatic and legal recognition of their Europeaness took place in the 19th century with the Paris Conference of 1856. With the Paris Conference, the Ottoman Empire was recognized as a permanent part of the European balance of power (Neumann, 1999: 40). On the other hand, the new order created by the Paris Conference did not mean equality for the Ottoman Empire (Neumann, 1999: 56). Indeed, throughout history, the Turks faced an identity problem within the European state system and were not fully characterized by either a European Christian identity or an Islamic Arab identity (Müftüler-Bac, 1997: 3). In this respect, it is possible to argue that there is a "hybrid identity" attributed to Türkiye that feeds into the othering and securitizing discourses of the EU (Morozov and Rumelili, 2012: 41). This identity attributed to Türkiye does not stem from its natural characteristics but instead is a contextual product of specific discourses (Rumelili, 2012: 505). This also supports the claim that the dominant other in the

history of the European system of states is the “Turk” (Neumann and Welsh, 1991: 330). In addition to all these, when it comes to Türkiye’s EU process, identity has been the central concept at the forefront. It has constituted an important reference point in Türkiye-EU relations (Alpan, 2015: 7).

The current representations of Türkiye in the eyes of Europe carry with them the memory of its previous representations, and this is among the factors influential in today’s Türkiye-Europe discourse (Neumann, 1999: 62). Throughout history, what Europe is has been defined in part by what it is not, and the European other has played a decisive role in the development of European identity (Neumann and Welsh, 1991: 329). Moreover, Turks have maintained their position over the other for the longest time (Neumann, 1999). While Europe regularly differentiates itself from certain aspects of Turkish identity, this differentiation establishes a normative superiority/inferiority relationship between the parties (Morozov and Rumelili, 2012: 32). In this sense, it is possible to mention several elements that came to the fore in the historical process.

First, the European perception of Türkiye as an Islamic country has played an essential role in constructing Türkiye as a cultural other (MacMillan, 2010: 448). Furthermore, historically, the argument that Türkiye’s geographical proximity to Europe and its military power created a fear in Europe and it was represented a political and religious challenge (Neumann and Welsh, 1991: 330; Kösebalaban, 2007: 98). On the other hand, post-Cold War developments are thought to have caused cultural diversity to be seen as a threat (Kösebalaban, 2007: 100). Migration to Europe and the population structures that have changed or are likely to change with this migration have also been effective. The perception of culture as a threat, has established a masculine superiority relationship between cultures. In an increasingly globalized world, large-scale social processes such as global market relations and migration are becoming more important for understanding gender issues in general (Connell, 2005: xxi). This is because regulations and discourses on migration directly relate to hegemonic masculinity regarding the physical boundaries between self and others (Abrams, 2013). In other words, Türkiye has started to be seen as a part of the East rather than the West in the eyes of the EU and has been perceived as culturally inadequate.

EU-Türkiye relations began in 1959 with Türkiye’s application for an association agreement with the European Economic Community, which led to the signing of the Ankara Agreement in 1963. This Agreement is a document that set out how relations would progress at certain stages, with the ultimate goal of full membership, although this is not automatic. In 1987, Türkiye applied for full membership in the European Communities. In 1989, the Commission issued its opinion declaring Türkiye eligible for membership but advised Türkiye to follow the path laid out in the Ankara Agreement. The Türkiye-EU Customs Union, an essential phase of the Ankara Agreement, entered into force in 1996 with an

Association Council Decision in 1995. Türkiye was officially declared a candidate country to the EU at the Helsinki Summit of the EU in 1999.

After the end of the Cold War in 1989 and the subsequent collapse of the Soviet Union, Central and Eastern Europe (CEE) enlargement came to the EU agenda as an important development. The EU's response to this new situation was to set specific criteria for membership, namely, the Copenhagen Criteria⁹, in 1993. The 1990s were also the period in which Türkiye's membership in the EU and its compatibility with the Union started to be debated widely. These debates mainly revolved around whether the country could fulfill the Copenhagen criteria/accession criteria. Furthermore, the country was heavily securitized by the EU in terms of its membership prospects. Anything from Türkiye's culture to its population, from its troubled neighbourhood to the military's impact on Turkish politics and foreign policy became subjects of this securitization.

In 2004, the Brussels European Council set 2005 as the start of accession negotiations for Türkiye. According to Thomas Diez (2005: 633), this decision was driven by the EU's urge to preserve its identity as a normative power and, therefore, to keep its word rather than see Türkiye as part of the EU. Because "Turkey's ongoing constitutional reforms, which started after the Helsinki decision, also bring obligations flowing from the normative argument for the EU: its identity as a normative power would be undermined if it decided to pursue semi-detachment forever, and therefore was seen as not keeping its promises" (Diez, 2005: 633). Thus, the start of accession negotiations can be seen as a way for the EU to legitimize its transformative power, i.e. its dominant position, over Türkiye as a candidate country. At this point, it is important to mention the asymmetry created by the accession negotiations in terms of their content.

The process of a country's accession to the EU is different from any international negotiation and briefly refers to the determination of the timeframe of harmonization of this country with the EU *acquis* and rules (Müftüler-Bac,

⁹ The Copenhagen criteria are: "political criteria as stability of institutions guaranteeing democracy, the rule of law, human rights and respect for and protection of minorities; economic criteria as a functioning market economy and the capacity to cope with competition and market forces; administrative and institutional capacity to effectively implement the *acquis* and ability to take on the obligations of membership" (European Commission, n/a). In addition to these, absorption capacity is another condition for the Union. Absorption capacity can be summarized as the capacity of the Union to absorb new members. It was also decided that the EU would "reserve the right to decide when a candidate country meets these criteria and when the EU is ready to accept the new member" (European Commission, n/a). In other words, even if a candidate country fulfilled all criteria, it would still not be admitted if the EU had decided that it did not have the capacity to absorb its membership.

2006: 8). The candidate country can only negotiate under which conditions and in which timeframe it will harmonize with the determined rules or, if there are rules that it cannot harmonize with, it can request a transition period and derogation (Müftüler-Bac, 2006: 8). This situation leads to an asymmetrical relationship between the candidate country and the EU. The “candidate country’s position as a *demandeur* enables the EU to establish a dominative relationship (Cebeci, 2012: 96). Because the candidate country wants to become an EU member, it accepts (consents to) the rules set by the EU that are in line with its goal. Thus, a relationship of superiority, hierarchy and domination is formed between the candidate country and the EU. Its position in the accession negotiation process places the EU in a superior position vis-à-vis the candidate country in terms of “transnational business masculinity” due to its institutional position. In other words, this produces the EU’s hegemonic masculinity in its relationship with the candidate country. In the case of Türkiye, the “open-ended nature of the negotiations for the first time with the Negotiating Framework Document” (Nas and Özer, 2017: 95) has been another factor that deepens this hegemonic status of the EU.

In the period 2005-2013, Türkiye’s accession negotiations were hampered by the blocking of the opening of some chapters by the Council of Ministers, France and Southern Cyprus and the closing of others by the Council of Ministers, and EU-Türkiye relations became increasingly asymmetrical. The interruption of a candidate country’s accession negotiations by the Council and some EU member states can be considered as another indicator of the EU’s institutional superiority, i.e. its hegemonic masculinity. Another element that deepened the hegemonic masculinity of the EU in this process is its conditionality. Its conditionality places the EU in a superior position and renders its opponent inferior and imperfect (Cebeci, 2015: 48). Indeed, conditionality has fueled the hierarchy of superior and inferior in EU-Türkiye relations (Morozov and Rumelili, 2012: 38), as Türkiye is the case where the EU’s conditionality has been applied most intensively. Nas and Özer (2017: 95-96) argue that conditionality was not raised for other accession countries (during the enlargement negotiations in 2004, 2007 and then in 2013) to the extent that it was raised against Türkiye. In this framework, it is possible to say that Türkiye is the candidate country where the EU has deepened its hegemonic masculinity the most through conditionality. These characteristics increase the importance of analyzing the relations of the period 2005-13 as focused on in this article.

In 2013, with Croatia’s accession to the EU, speculations about the EU’s conditionality started to emerge. Balfour and Stratulat (2012: 5) argue that with Croatia’s accession, there has been an increase in the view that conditionality is being used as an excuse to keep the door closed to new entrants. This, they argue, has made Türkiye less ambitious about joining the EU (Balfour and Stratulat,

2012: 5). Ülgen (2012) also asserted that Türkiye's "prospects for EU membership [are] more uncertain than ever".

The European Commission's 2013 Progress Report on Türkiye criticized the country in terms of the most fundamental values, positioning below European standards and almost - due to the emphasis placed on it - even against them. Kaymaz (2014) argues that the 2013 Progress Report on Türkiye was "the EU's most aggressive official text on Turkey since the 1999 Helsinki Summit" (Kaymaz, 2014). On the other hand, these negative developments and the uncertainty involved in the process meant a setback for Türkiye's EU membership perspective and weakened the EU's transformative power over Türkiye; i.e. the EU's transformative, disciplining and dominating power over Türkiye declined due to its diminishing expectations regarding EU membership.

The EU's Securitization of Türkiye and Its Hegemonic Masculinity

On October 3, 2005, the start of accession negotiations between the EU and Türkiye brought about a series of changes in the EU's discourse on Türkiye. Although the EU started gradually losing its transformative power over Türkiye, the hierarchical tone of the EU documents continued. The EU still had a considerable impact as it controlled the accession negotiations. By nature, accession negotiations are asymmetrical in that the accession country must adopt the EU *acquis* as a whole (i.e., it cannot negotiate the content), and it can only negotiate the pace of this process. This asymmetrical relationship is thus reflective of the EU's hegemonic masculinity which is not specific to Türkiye but applies to all accession countries. What is specific to Türkiye in this regard (as different from other accession countries) is the open-ended nature of the negotiations, which is explicitly stated in the Negotiating Framework Document. The document reads: "The shared objective of the negotiations is accession. These negotiations are an open-ended process, the outcome of which cannot be guaranteed beforehand" (Council of The European Union, 2005). This shows that even if Türkiye fulfils all conditions, it may not still be accepted as a member by the EU. This clearly demonstrates of the asymmetrical and hierarchical relationship between the two sides, which is interpreted in this article as reflective of the EU's hegemonic masculinity. The EU is dominant in Türkiye-EU relations because EU institutions decide Türkiye's membership and its conditions. In 2005, the start of the negotiation process made this type of relationship more visible.

Regarding the accession negotiations, former European Commissioner for Enlargement Olli Rehn (2005a) stated: "During the process, Turkey will have to change and reinforce the rule of law in all spheres of life". This statement shows the asymmetry in the relationship as Türkiye is depicted as the one that "has to change" to meet the EU's standards and conditions. This can be interpreted as

the EU's dominating (thus, masculine and hegemonic) position in the relationship. Furthermore, the emphasis that Türkiye "has to change" also automatically constructs it as imperfect.

Between 2005 and 2013, although the accession negotiations were continuing (albeit with the suspension of several chapters), the EU's securitizing discourse on Türkiye focused intensively on the country's EU membership, economy, demography, and culture (including its democracy). In addition, Türkiye-Greece relations and the Cyprus issue have been critical focal points of both securitization and blocked relations. The structural features of Türkiye's economy and demographics were associated with and pointed out as risks in this period. The following example is valuable as it shows that the population and its economic characteristics are concretely evaluated as a problem:

"Europe will need more workers to maintain its lifestyle. Where are they to come from? How well prepared are we for their integration into our societies and culture? The anxiety over Turkish accession to the EU highlights the issues involved. [...] It is no longer a question of wider or deeper. Although membership of the Union remains an important way of cementing fundamental democratic values, we have to deal with the reality of what citizens expect and what the Union can cope with." (McCreevy, 2005).

This statement by Charlie McCreevy, Former European Commissioner for Internal Market and Services, represents Türkiye as a problem "to deal with" rather than seeing it as an opportunity in terms of population, size and culture. Through the representation of Türkiye's accession as a source of "anxiety", the country is depicted as a threat. Another striking element in the second reading of the text is the characterization of EU membership.

Oli Rehn repeated the representation of Türkiye as something to be "dealt with" in 2006. Rehn stated: "I am often asked what is the best strategy for the EU to deal with Turkey? [...] we should be both fair and firm" (Rehn, 2006a). Expressions such as fair and firm in this discourse evoke masculine characteristics. "Firmness" is directly associated with masculinity (Bourdieu, 2015: 31). Connolly (2007) also associates concepts such as reliability and virtue with masculine rhetoric. Considering their relationship with masculinities, such concepts can be considered as signifiers of masculine superiority. However, the most important point here is the continuity of the representation of Türkiye as something to be "dealt with"; i.e., as a problem. Here, the EU's discourse of superiority promotes its hegemonic masculinity and constructs Türkiye as subordinate.

A review of the Progress Reports on Türkiye for the years 2005-2013 shows that in almost all of these reports, unemployment in the country is seen as a

challenge, and the increase in youth unemployment is especially emphasized. The 2005 Progress Report on Türkiye states: “despite high economic growth rates, imbalances, such as high unemployment for the better educated part of the work force, high youth unemployment and low female employment remain a problem” (European Commission, 2005). Similarly, the 2013 Progress Report states that “the situation of the long-term unemployed remains a concern, as does the very high rate of young people not in employment, education or training” (European Commission, 2013). Similar statements were observed in other reports during the period under analysis. Thus, there is a continuity in the consideration of this issue in the documents.

The EU's securitization of Türkiye through these issues as a country whose citizenship carries risks and challenges can be read as an attempt to shape and discipline Türkiye rather than solve its economic and demographic problems. This suggests that the EU has developed a masculine practice of domination over Türkiye. Indeed, according to the CROME Group (2005:148), all of the EU's accession criteria carry neoliberal solid overtones. In terms of “rewarding and promoting capitalist values”, the “global business masculinity” and economic criteria are the most easily traceable aspects of the EU's masculinity in terms of conditionality (CROME, 2005:148). CROME Group's works see the EU as representative of neoliberal globalization, and at this point, it should be underlined that since masculinities structure the neoliberal global system, it is a natural consequence that the tools it uses are also masculine. Neoliberal globalization can also be regarded as carrying characteristics of hegemonic masculinity (Elias and Beasleys, 2009: 282). This kind of masculinity “should not be seen as a monolithic form of patriarchal power over women, but rather as a set of interlocking hierarchical social relations that are continuously constructed and contested”, and this is reconstructed in the practices of actors in international relations (Elias and Beasleys, 2009: 285). It is essential to emphasize the variability and discontinuity of the masculinities produced in the context of EU-Türkiye relations within this framework. Indeed, historically, the degree of masculinities in Türkiye's relations with EU-Europe has been observed as sometimes equal and sometimes hierarchically superior to each other.

On the other hand, culture is another prominent element in the EU's securitization of Türkiye. The following example shows how different components can be combined in a securitizing discourse.

“Europe needs Turkey as a key player, as a bridge and as a proactive moderator. Turkish accession should set a powerful counter-example to the alleged ‘clash of civilisations’ Turkey is also *essential* for the stability and security of one of the *most unstable and insecure regions in the world*. [...] If Turkey succeeds in its reforms and meets the

criteria of accession, it will become an ever-stronger bridge of civilisations” (Rehn, 2006b, emp. added).

In this text, Türkiye is called a “key player”, a “bridge” and a “moderator”, while its EU membership is presented as a powerful counter-example to the “clash of civilizations”. However, according to Aydın-Düzgüt (2015), the construction of Türkiye as a bridge reproduces the clash of civilizations thesis and securitizes Türkiye in the eyes of the EU. Because the bridge meant here creates a distance and a binary opposition between Europe and Türkiye (Aydın-Düzgüt, 2015: 39). Also, Türkiye’s geographical location is associated with “instability and insecurity” in the excerpt. In this way, “the non-West as a geographical space is produced and instrumentalized for the political, economic and social reproduction of the West within the West/non-West gendered power hierarchy” (Bilgiç, 2015: 325). The statement that Türkiye needs to become like the EU maintains the masculine superiority of the EU over Türkiye. Despite the positive tone of the text with regard to Türkiye’s several characteristics, the country’s existing state is seen as problematic. The statement that it can only become a stronger bridge if it succeeds in its reforms and fulfilment of EU accession criteria, makes it problematic not to be like the EU. Furthermore, the labelling of the country as a “bridge” is problematic as it clearly shows that it is not considered as an essential part of the self but is rather seen as a bridge which is neither the self nor completely the other (Aydın-Düzgüt, 2015). The necessity of Türkiye’s transformation and continued harmonization with the EU constructs superior masculinity through the state of domination it creates. This necessity, supported through the securitization of the country, feeds the hegemonic masculinity of the EU.

On the other hand, the identification of Türkiye’s geographical location with an unstable and dangerous region and its association with a specific culture that is alien to EU-Europe, which carries the potential of a clash of civilizations, is also problematic. This means that Türkiye’s geography is securitized on the axis of culture. The CROME Group (2005: 141) note that the questions at the heart of racism in Europe, such as “what is Europe, who is European and who is more European, who is the other, are often partly about whose masculinity is purer or superior”. In its relationship with the EU, Türkiye is constructed with subordinate masculinity through its incomplete and imperfect construction as a country that needs to change to attain EU standards and that can only achieve such change with the EU’s help.

A remarkable example of the securitization of Türkiye through identity belongs to former French President Nicholas Sarkozy. He states:

“Turkey’s entry [into the EU] would kill the very idea of European integration. Turkey’s entry would turn Europe into a free trade zone

with a competition policy. It would permanently bury the goal of the EU as a global power, of common policies, and of European democracy. It would be a fatal blow to the very notion of European identity”¹⁰ (Sarkozy, 2007).

The first reading of Sarkozy's speech is that Türkiye's EU membership clearly represents a danger. In the same speech, Türkiye's difference from the EU is expressed because it will not be able to align with common policies, in other words, shared values. This is reinforced by the emphasis in the text that the goal of European democracy would be “buried”. The statement that this would be “a fatal blow” to the concept of European identity clearly frames Türkiye not only as different but also as a threat. Of course, all emphases on death are clear securitizations. On the other hand, Sarkozy's statement is an example of the securitization tendency to see Türkiye's EU membership as a security threat to the continued existence of the EU (Macmillan, 2010). In the second reading of the text through masculinities, in addition to all these, the representation of Türkiye as an obstacle to the EU's becoming a “global power” revitalizes the image of Türkiye as a lower masculinity that will disrupt the hegemonic masculinity of the EU.

Türkiye is portrayed negatively in cultural terms, whereas it is also described positively only to the extent that it resembles the EU – otherwise, it is associated with being flawed. In the period 2005-2013, the discourse on Türkiye as culturally imperfect was often used in conjunction with the discourse of “Türkiye as a bridge of civilizations”¹¹. The expression of Türkiye as a “bridge”, “gate”, or “ally” has also been an influential element in the liminal¹² identity vis-a-vis the EU (Lindgaard, Uygur Wessel and Stockholm Banke, 2018). Thus, the “liminality” discourse serves the supremacy and hegemonic masculinity of the EU. Bilgiç's (2015:328) claim that the hybrid masculinity developed by the EU on Türkiye is constructed as “white but not quite” gains importance here. Hybrid masculinity occurs when men want to distance themselves from hegemonic masculinity, and in this case, men can perform different types of masculinity. This is symbolic distancing and can conceal hegemonic masculinity (Bridges and Pascoe, 2014).

Conclusion

This article has aimed to make a second reading of the EU's securitizing discourse on Türkiye in the period 2005-2013 through hegemonic masculinity. It has put forward the argument that the EU's securitizing discourse on Türkiye in

¹⁰ MacMillan (2010: 459) also includes the same quote.

¹¹ See (Rehn, 2004b), (Rehn, 2005a), (Rehn, 2006b) for examples of discourse on this issue.

¹² Rumelili (2012: 506) argues that in the eyes of the EU, Turkey is constructed as a liminal state, a state that is only partly European in nature and does not fully adapt to European norms.

this period can be regarded as a *dispositif* of its hegemonic masculinity. The article has first explained the definition of hegemonic masculinity. It further examined the meaning of the EU's hegemony and hegemonic masculinity. Then, a brief history of EU-Türkiye relations has been presented, the distinctive features of the selected period have been shown, and the power relationship between the parties has been outlined. Finally, a second reading of the selected discourses/practices has been made with a view to revealing how the EU's securitization of Türkiye serves as a *dispositif* of the EU's hegemonic masculinity.

Türkiye has been one of Europe's most prominent historical others, constructed as imperfect, incomplete, and disciplinable. A similar pattern in relations can be observed between 2005 and 2013. Through securitization, the EU has constructed Türkiye as a dangerous other while at the same time placing itself in a superior position. This is the basis of the asymmetrical situation in the relations. This asymmetrical situation created by the EU has a gendered nature as it is about domination. A hegemonic relationship has developed between the parties with the duality of consent and coercion, in which Türkiye has tried to fulfil specific conditions in line with its goal of membership in the EU and in this relationship the EU has set the rules, suspending some chapters of accession negotiations or slowing down the pace of the relationship when Türkiye – allegedly – could not meet its conditions. The concept of consent is closely related with masculine domination and hegemony and it is possible to trace this link in Türkiye-EU relations as well.

This article has found out that in the process of accession and in the EU's securitization of Türkiye, the EU associates Türkiye with sub-masculinities such as subaltern masculine characteristics whilst representing itself with ideal/superior characteristics. Those ideal traits that are employed to define the EU point to an ideal type of masculinity in terms of identity construction. However, a second reading would suggest that the EU's practices (both its securitizing discourse and its conditionality, the open-ended nature of accession negotiations, etc.), pertain to hegemonic masculinity, which through the discourse of helping Türkiye achieve democratic transformation, etc. puts the EU in a superior position as the relationship between the parties is asymmetrical and hierarchical. The EU constructs itself as reliable, fair, firm, instructive and superior – i.e., with masculine characteristics. Türkiye, by contrast, is represented as imperfect, other, to be controlled, to be dealt with, and even conflictual. These constructions all serve the EU's hegemonic masculinity as they help establish a hierarchical/asymmetrical relationship that favors the EU.

References

- Abrams, J. (2013) "Enforcing Masculinities at the Borders", *Nevada Law Journal*, 13(1): 564-684.
- Alpan, B. (2015) "Bir İmkân Olarak Avrupalılık Kimliği: Türkiye-AB İlişkileri Tartışmalarının Neresinde?", *MJES*, 23(2): 5-26.
- Aydın-Düzgıt, S. (2015) *Türklük, Müslümanlık, Doğululuk: AB'nin Türkiye Söylemleri*, B. Cezar (trans.), (İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları).
- Aydın-Düzgıt, S., Chovanec, C. and Rumelili B. (2021) "Europe and The Ottoman Empire Images of Self and The Other", D. Bouris, D. Huber and M. Pace (eds.), *Routledge Handbook of EU-Middle East Relations* (London: Routledge), pp. 15-26.
- BBC News (2002) "Turkey entry 'would destroy EU'", 8 November, <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2420697.stm>>, (15 May 2023).
- Bilgiç, A. (2015) "Hybrid Hegemonic Masculinity of the EU before and after the Arab Spring: A Gender Analysis of Euro-Mediterranean Security Relations", *Mediterranean Politics*, 20(3): 322-341.
- Bilgiç, A. (2016) *Turkey, Power and the West: Gendered International Relations and Foreign Policy* (London: I.B. Tauris).
- Bourdieu, P. (2015) *Eril Tahakküm*, B. Yılmaz (trans.), (İstanbul: Bağlam).
- Buzan, B., Wæver, O. and de Wilde, J. (1998) *Security: A New Framework for Analysis*, (Colorado: Lynne Rienner Publishers).
- Campbell, D. (1992) *Writing Security: United States Foreign Policy and the Politics of Identity* (Minneapolis: University of Minnesota Press).
- Carver, T. (2014) "Men and Masculinities in International Relations Research", *The Brown Journal of World Affairs*, 21(1): 113-126.
- Cebeci, E. M. (2012) "European Foreign Policy Research Reconsidered: Constructing an 'Ideal Power Europe' Through Theory?" *Millennium Journal of International Studies*, 40(3): 563-583.
- Cebeci, E. M. (2015) "İdeal Güç Avrupa: Avrupa Birliği-Türkiye İlişkileri Üzerinden Bir Çözümleme", *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 23 (2): 41-57.
- Cheng, C. (1999) "Marginalized Masculinities and Hegemonic Masculinity: An Introduction", *The Journal of Men's Studies*, 7(3): 295-315.
- Connell, R. W. (1998a) *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar* (İstanbul: Ayrıntı Yayınları).

- Connell, R. (1998b) "Masculinity and Globalization", *Men and Masculinities*, 1(1): 3-23.
- Connell, R. W. (2005) *Masculinities*, (Los Angeles: University of California Press).
- Connell, R.W. (1987) *Gender and Power: Society, the Person and Sexual Politics*, (Oxford: Polity Press).
- Connell, R.W. (1995) *Masculinities* (Cambridge: Polity).
- Connolly, J. (2007) "Virile Tongues: Rhetoric and Masculinity", W. Dominik and J. Hall (eds.), *A Companion to Roman Rhetoric* (Oxford: Blackwell), pp. 83-97.
- Council of The European Union (2005) "Enlargement: Accession negotiations with Turkey: General EU Position", ELARG 64, 12 October, <https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/Tur_En_Realitons/NegotiatingFrameowrk/Negotiating_Frameowrk_Full.pdf>, (11 May 2024).
- CROME (2005) "Men, Masculinities, and 'Europe'", M. S. Kimmel, J. Hearn and R.W. Connell (eds.), (California: Sage Publications), pp. 141-162.
- Davies, B. and Gannon, S. (2011) "Feminism/post-structuralism", B. Somekh and C. Lewin (eds.), *Theory and Methods in Social Research* (London: Sage), pp. 312-319.
- Derrida, J. (1997) *Of Grammatology*, G. C. Spivak (trans.), (Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press).
- Devetak, R. (2013) "Post-structuralism", S. Burchill, A. Linklater and R. Devetak (ed.), *Theories of international relations*. (New York: Palgrave Macmillan), pp. 187-216.
- Diez, T. (2005) "Constructing the Self and Changing Others: Problematising the Concept of 'Normative Power Europe'", *Millennium: Journal of International Studies*, 33(3): 613-636.
- Diez, T. (2013) "Normative power as hegemony", *Cooperation and Conflict*, 48(2): 194-210.
- Edkins, J. (2007) "Poststructuralism" M. Griffiths (ed.), *International Relations Theory of the Twenty-First Century* (Oxon: Routledge), pp. 88-98.
- Elias, J. and Beasley, C. (2009) "Hegemonic Masculinity and Globalization: 'Transnational Business Masculinities' and Beyond", *Globalizations*, 6(2): 281-296.

- European Commission (2005) "Turkey 2005 Progress Report", SEC (2005) 1426, 9 November, <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/07735786-3baa-4304-aeb1-3aaa321e24d3_en?filename=sec_1426_final_progress_report_tr_en.pdf>, (12 May 2024).
- European Commission (2013) "Turkey 2013 Progress Report", SWD (2013) 417 final, 16 October, <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/1d2b3b1e-a6a1-46b7-9c48-ecb23c67b193_en?filename=tr_rapport_2013.pdf>, (13 November 2023).
- European Parliament (2014) "Turkey: "They should reform the country for their citizens, not for us", 12 March, <<https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20140311STO38654/turkey-they-should-reform-the-country-for-their-citizens-not-for-us>>, (10 February 2024).
- Finlayson, L. (2016) *An Introduction to Feminism*, (Cambridge: Cambridge University Press).
- Foucault, M. (1980) "The History of Sexuality (an interview)", C. Gordon (ed.), C. Gordon, L. Marshall, J. Mepham ve K. Soper (trans.), *Power/Knowledge Selected Interviews and Other Writings 1972-1977* (New York: Pantheon Books), pp. 183-193.
- Foucault, M. (2009) *Security, Territory, Population: Lectures at the Collège De France, 1977 – 78*, M. Senellart (ed.), G. Burchell (trans.), (London: Palgrave Macmillan).
- Gramsci, A. (1971) *Selections from The Prison Notebooks* (New York: International).
- Groes-Green, C. (2009) "Hegemonic and subordinated masculinities: Class, violence and sexual performance among young Mozambican men", *Nordic Journal of African Studies*, 18(4): 286-304.
- Grosz, E. (1990) *Jacques Lacan: A Feminist Introduction* (New York: Routledge).
- Hansen, L. (2000) "The Little Mermaid's Silent Security Dilemma and the Absence of Gender in the Copenhagen School", *Millennium: Journal of International Studies*, 29(2): 285-306.
- Hardt, M. and Negri, A. (2001) *Empire* (Cambridge, MA: Harvard University Press).

- Haukkala, H. (2008) "The European Union as a Regional Normative Hegemon: The Case of European Neighbourhood Policy", *Europe-Asia Studies*, 60(9): 1601-1622.
- Hooper, C. (2001) *Manly States: Masculinities, International Relations, and Gender Politics*. (New York: Colombia University Press).
- Joseph, J. (2014) "Combining Hegemony and Governmentality to Explain Global Governance", *Spectrum: Journal of Global Studies*, 6(1): 1-15.
- Kaymaz, T. (2014) "2013 Türkiye İlerleme Raporu - Kopenhag Kriterleri Yolunda Türkiye", 15 March, *Politika Notu*, <<https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/3634>>, (12 July 2023).
- Kearney, R. (2004) "A Dialogue with Jacques Derrida", *Philosophy Today*, 48(1): 4-11.
- Khanna, P. (2004) "The Metrosexual Superpower", *Foreign Policy*, 143: 66-68.
- Kösebalaban, H. (2007) "The Permanent 'Other'? Turkey and the Question of European Identity", *Mediterranean Quarterly*, 18(4): 87-111.
- Kronsell, A. (2005) "Gendered Practices in Institutions of Hegemonic Masculinity – Reflections from Feminist Standpoint Theory", *International Feminist Journal of Politics*, 7(2): 280-298.
- Kronsell, A. (2006) "Methods for Studying Silences: Gender Analysis in Institutions of Hegemonic Masculinity", B. A. Ackerly, M. Stern and J. True (eds.), *Feminist Methodologies for International Relations* (New York: Cambridge University Press), pp. 108-128.
- Kronsell, A. (2016a) "Sexed Bodies and Military Masculinities: Gender Path Dependence in EU's Common Security and Defense Policy", *Men and Masculinities*, 19 (3): 311-336.
- Kronsell, A. (2016b) "The Power of EU Masculinities: A Feminist Contribution to European Integration Theory", *Journal of Common Market Studies*, 54(1): 104-120.
- Kuteleva, A. and Clifford, S. J. (2021) "Gendered securitisation: Trump's and Putin's discursive politics of the COVID-19 pandemic", *European Journal of International Security*, 6: 301-317.
- Lindgaard, J., Uyğur Wessel, A. and Stokholm Banke, C. F. (2018) "Turkey in European Identity Politics: Key Drivers and Future Scenarios", FEUTURE Online Paper, No. 19, <https://feuture.uni-koeln.de/sites/feuture/user_upload/Online_Paper_No_19_D7.2.pdf>, (2 May 2023).

- MacMillan, C. (2010) "Privileged Partnership, Open Ended Accession Negotiations and the Securitisation of Turkey's EU Accession Process", *Journal of Contemporary European Studies*, 18(4): 447-462.
- Manners, I. (2002) "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?", *Journal of Common Market Studies*, 40(2): 235-258.
- McCreevy, C. (2005) "Are we asking the right questions? Institute of European Affairs Dublin", SPEECH/05/610, 14 October, <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_05_610>, (27 May 2023).
- Morozov, V. and Rumelili, B. (2012) "The external constitution of European identity: Russia and Turkey as Europe-makers", *Cooperation and Conflict*, 47(1): 28-48.
- Mozorov, M. (2021) "Uneven worlds of hegemony: towards a discursive ontology of societal multiplicity", *International Relations*, 36(1):1-21.
- Müftüler-Bac, M. (1997) *Turkey's Relations with a Changing Europe*, (Manchester and New York: Manchester University Press).
- Müftüler-Bac, M. (2006) *Türkiye - Avrupa Birliği İlişkilerine Güvenlik Boyutundan Bir Bakış*, (İstanbul: TESEV).
- Nas, Ç. and Özer, Y. (2017) *Turkey and EU Integration: Achievements and Obstacles* (New York: Routledge).
- Neumann, I. B. (1999) *Uses of the Other: The "East" in European Identity Formation*, (Minneapolis: University of Minnesota Press).
- Neumann, I. B. and Welsh, J. M. (1991). "The Other in European self-definition: an addendum to the literature on international society", *Review of International Studies*, 17(4): 327-348.
- Rehn, O. (2005a) "State of Play: Enlargement process European Parliament Foreign Affairs Committee Brussels, SPEECH/05/20, 18 January, <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_05_20>, (1 August 2023).
- Rehn, O. (2005b) "'The European Union as a Global Actor?'" Highlights from the speech Speech to the Bucerius/Die Zeit Summer School, Die Zeit Foundation Hamburg", SPEECH/05/465, 9 August, <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_05_465>, (19 July 2023).
- Rehn, O. (2006a) "Enlargement package, press speaking points Brussels", SPEECH/06/663, 8 November,

- <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_06_663>, (22 May 2023).
- Rehn, O. (2006b) "Turkey's best response is a rock-solid commitment to reforms International Symposium on 'European Social Model and Trade Union Rights within the EU negotiations' Ankara", SPEECH/06/559, 3 October, <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_06_559>, (22 July 2023).
- Rogers, J. (2009) "From "Civilian Power" to "Global Power": Explicating the European Union's "Grand Strategy: Through the Articulation of Discourse Theory", *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 47(4): 831-862.
- Rumelili, B. (2012) "Liminal Identities and Processes of Domestication and Subversion in International Relations", *Review of International Studies*, 38(2): 495-508.
- Sarkozy, N. (2007) *Testimony* (New York: Harper).
- Schimmelfennig, F. (2009) "Entrapped again: The way to EU membership negotiations with Turkey", *International Politics*, 46: 413-431.
- Scott, J. W. (1988) "Deconstructing Equality-versus-Difference: Or, the Uses of Poststructuralist Theory for Feminism", *Feminist Studies*, 14(1): 32-50.
- Smith, S. (2018) "Introducing Feminism in International Relations Theory", *E-International Relations*, 4 January, <<https://www.e-ir.info/2018/01/04/feminism-in-international-relations-theory/>>, (12 March 2024).
- Solana, J. (2003) "European Security Strategy: A Secure Europe in a Better World", *European Council*, <<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d0928657-af99-4552-ae84-1cbaa864f96/>>, (15 November 2024).
- Tickner, J. A. (1992) *Gender in International Relations: Feminist Perspectives on Achieving Global Security* (New York: Columbia University Press).
- Tocci, N. (2013) *Türkiye'nin Avrupa'daki Geleceği*, N. Kars Tayanç ve D. Tayanç (trans.), (İstanbul: İnkılap).
- Ülgen, S. (2012) "Avoiding a Divorce: A Virtual EU Membership for Turkey", 5 December, *Carnegie Europe*, <<https://carnegieeurope.eu/2012/12/05/avoiding-divorce-virtual-eu-membership-for-turkey-pub-50218>>, (15 May 2023).
- Wæver, O. (1996) "European Security Identities", *Journal of Common Market Studies*, 34(1): 103-132.

- Yang, Y. (2020) "What's Hegemonic about Hegemonic Masculinity? Legitimation and Beyond", *Sociological Theory*, 38(4): 318-333.
- Young, R. (1981) "Post-Structuralism: An Introduction", R. Young (ed.), *Untying the Text: A Post-Structuralist Reader* (Oxon: Routledge and Kegan Paul), pp. 1-28.

TÜRKİYE'Yİ BEKLEYEN YENİ NESİL GÜMRÜK BİRLİĞİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

T. MESUT EREN*

Öz

Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) 1996 yılından bu yana daha önce örneği görölmemiş bir ekonomik entegrasyon süreci içine girmiştir. Taraflar arasındaki sanayi ürünleri ticareti ile işlenmiş bazı tarım ürünlerini kapsayan bu kısmi gümrük birliği (bundan sonra GB ifadesiyle anılacak olan Türkiye ile AB arasında 1/95 Ortaklık Konseyi Kararı'na dayalı iliŐkiyi anlatmaktadır) hem işleyiş hem de kapsam dışı kalan sektörler nedeniyle bazı sorunlar yaratmaktadır. Bu sorunların giderilmesi için güncellenme adı altında bir revizyon yapılması gereği taraflarca kabul edilmiş olmasına rağmen siyasi bazı nedenlerle bu süreç bekletilmektedir. İlişkilerde normalleşme sağlandığında bu konu ilk gündeme gelecek başlık olacaktır. Güncellemeden Türkiye'nin beklentisi GB'nin tarım ürünleri, hizmetler sektörü ve kamu alımlarını içine alacak şekilde genişletilmesidir. Ayrıca, Türkiye'nin serbest ticaret anlaşmaları (STA) üzerinden AB'nin ticaret politikasına uyum konusunda yaşadığı sorunlara çözüm bulunması ve genişleyen sektörel kapsama alanının sağlayacağı ekonomik faydalar da Türkiye'nin beklentileri olarak tanımlanabilir.

Bu makalede, AB'nin 2009 sonrası dönemde STA imzalamış olduğu bir çok ülkeyle yaptığı anlaşmalar incelenmiş, AB'nin yeni politika öncelikleri olan Yeşil Mutabakat yükümlölükleri ile birlikte iklim değişikliğiyle mücadele ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri gibi yeni dönemdeki tercih ve önceliklerinin anlaşmaların tümünde yer aldığı görölmüŐtür. Türkiye ile AB arasındaki GB, güncellenme veya modernize edilme aşamasına geldiğinde AB'nin Türkiye'yi yeni nesil ve çok daha kapsamlı bir anlaşma ile karşı karşıya bırakacağı düşünölmektedir. AB'nin Türkiye'ye de 1995 tarihli Ortaklık Konseyi Kararı'ndan çok daha kapsamlı, yeni koşullar öne süreceği, bu koşulların da kolayca karşılanacak koşullar olmadığı, zaman alan ve yüksek maliyetli bazı yükümlölükler içereceği öngörülmektedir. Bu nedenle Türkiye'nin hazırlıklarını

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, Avrupa Araştırmaları Enstitüsü, Avrupa Birliği İktisadı ve İşletme Anabilim Dalı, mesut.eren@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6991-0251.

bu yeni nesil anlaşmaya göre yapması gerektiği hem özel sektör hem de kamu sektörünün bu koşullara uyum ile ilgili çalışmalar yapması gerektiği sonucuna varılmıştır. Ortaya konulan bu beklenti, yeni anlaşmayı müzakere edecek olan yetkililere yol gösterici olacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Türkiye, Avrupa Birliği, Gümrük Birliği, Serbest Ticaret Anlaşmaları, Sürdürülebilir Kalkınma*

REFLECTIONS ON THE NEW GENERATION CUSTOMS UNION AWAITING TÜRKİYE

Abstract

Since 1996, Türkiye and the European Union (EU) have engaged in an unprecedented economic integration process. The partial customs union (CU) covering industrial goods trade and some processed agricultural products between the parties has created some problems due to both its operation and the sectors excluded from its scope. Although the need for a revision under the name of updating to address these issues has been accepted by the parties, this process is being delayed for some political reasons. Once normalization is achieved in the relations, this issue will be the first topic to be addressed. Türkiye's expectations from the update are twofold. Firstly, the extension of the EU to agricultural products, services and public procurement is anticipated. Secondly, a solution to Turkey's harmonization problems with the EU's trade policy through free trade agreements (FTAs) is expected, as well as the economic benefits of the expanded sectoral coverage.

This article examines the agreements the EU has signed with numerous countries since 2009. The analysis reveals that the EU's new policy priorities, such as the Green Deal commitments, climate change mitigation, and sustainable development goals, are incorporated into all agreements in the new era. As the Customs Union between Türkiye and the EU reaches the stage of updating or modernization, it is anticipated that the EU will present Türkiye with a new generation and much more comprehensive agreement. It is also anticipated that the EU will propose conditions that are more comprehensive than those set out in the 1995 Association Council Decision for Türkiye. These conditions may contain obligations that are challenging and costly to meet. Consequently, it is concluded that both the private and public sectors must adapt to these conditions, and Türkiye must prepare for the new generation agreement. This expectation can inform the actions of public officials engaged in negotiating the new agreement.

Keywords: *Türkiye, European Union, Customs Union, Free Trade Agreements, Sustainable Development*

Giriş

Türkiye ile AB arasında 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe giren GB (OKK Kararı 1/95), geçen 28 yıllık dönemde güncelliğini yitirerek işleyişinde önemli aksamalar gösteren bir ekonomik bütünleşme haline gelmiştir. Bunun nedeni olarak GB'nin geçen zaman içerisinde genişletilemeyen kapsamı, işleyişindeki asimetrik yetki yapısı ve Türkiye'nin AB'nin Ticaret Politikasına, özellikle de STA'lara uyum konusunda karşılaştığı zorluklar gösterilebilir. Öte yandan, GB kapsamı dışında bırakılmış olan tarım ve hizmetler sektörleriyle kamu alımlarının giderek önem kazanması ve bu bağlamda sektörlerden gelen baskıların giderek artması da GB'nin güncellenmesi konusunun gündeme gelmesini hızlandırmıştır. Türkiye'nin karşılaştığı (ulaştırma ve vize alanlarındaki zorluklar vb.) veya Türkiye'nin AB tarafına uyguladığı ticareti engelleyici etki yaratan bazı önlemlerin (gümrüklerde iş yavaşlatma veya ek sertifikasyon talepleri vb.) neden olduğu karşılıklı sorunlar da güncellenmenin artık zorunlu olduğu kanısını pekiştirmiştir.

GB'nin işleyişi ile ilgili sorunların giderilmesi ve kapsamının genişletilmesi konusu AB'nin en çok uyumlaştırılmış politika alanlarından biri olan Ortak Ticaret Politikası kapsamındadır. Güncellenme konusunun AB'nin yetki alanına girmesi nedeniyle Komisyon harekete geçmiş hem kendi hazırladığı değerlendirme ve analizlerle (bkz. European Commission, 2015 ve 2021) hem de kurum dışı (Worldbank, 2014) bazı organizasyonlara yaptırdığı araştırmalarla güncellenmenin gerekli ve her iki taraf için de yararlı olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Ancak, AB ile Türkiye arasındaki ilişkilerde yaşanan sorunlar ve Türkiye'deki bazı olumsuz siyasi gelişmeler nedeniyle Konsey, bu konuda doğrudan yetki isteyen Komisyona yetki vermemiş ve bekletme kararı almıştır (European Commission, 2016).

Diğer taraftan Birlik, uzun yıllar içerisinde geliştirdiği çevre politikaları ve uyarlanan iklim değişikliğiyle mücadele politikalarında çok uzun bir süredir öncü bir rol üstlenmiş durumdadır (bkz. Andersen, ve Liefferink, 1997: 21). İklim Değişikliği Sözleşmesi müzakerelerinin başladığı 1991 yılından bu yana AB, uluslararası alanda uyulması gereken sıkı taahhütler için yoğun çaba sarf ederek uluslararası iklim politikasına liderlik etmiştir (Oberthür ve Roche Kelly, 2008:36). AB, kendi içinde uyguladığı iddialı politika ve eylemler sayesinde uluslararası alanda etki alanını ve güvenilirliğini artırarak, küresel düzeyde oynadığı öncü rolünü güçlendirmiştir. AB, dünyanın en yüksek çevre standartlarına sahip ekonomik bölgesi olarak, çevre dostu ekonomilerin faaliyet göstermek zorunda olduğu, doğayı koruyan, insan sağlığının ve sürdürülebilir yaşam kalitesinin güvencesi olan bir çevre politikası ve iklim değişikliğiyle mücadele stratejisi izlemektedir. Bu stratejiler ve ilgili yasal düzenlemeler doğal yaşam alanlarının korunmasına, kaliteli hava ve su kaynaklarına, zehirli kimyasallarla pestisitlerin kullanımına getirilen kısıtlamalara ve iyi işleyen bir

atık yönetimi sistemine işlerlik kazandırmıştır. Çevre Politikasına ilişkin önlemler ulaştırma, sanayi, tarım, dış ticaret veya enerji gibi çok farklı sektörlerle ilişkili olduğu için Komisyon, bu alanlardaki düzenlemelerin ve uygulamaların iklim politikası için öngörülen hedeflere de hizmet etmesine çalışmaktadır. Ayrıca, AB, İklim değişikliği ile mücadele stratejilerini belirleyip, uygularken, çevre kirliliği ve iklim değişikliğinin yol açtığı zararların sınır ötesi, hatta global etkileri olması nedeniyle uluslararası düzlemde gerçekleşen müzakerelerde de başrolü oynamaktadır (Eren, 2021: 125).

Bu süreç içerisinde, Komisyon, Konsey'in istediği şekilde, yeni bir büyüme stratejisi gerçekleştirmek amacıyla 11 Aralık 2019 tarihinde Avrupa Yeşil Mutabakatı (AYM) adını verdiği bir iletişim belgesi yayınlamıştır. AYM, AB Ekonomisinin sürdürülebilir bir ekonomi haline getirilmesi için gerekli olan bir yol haritası veya belirlenen hedeflere varılmasını amaçlayan bir çeşit stratejik plan olarak tanımlanabilir.

AYM, AB için, 2050 yılına kadar ekonomik büyümenin kaynak kullanımından bağımsız duruma geldiği, net sera gazı emisyonunun da sıfır olduğu çok açık ve iddialı bir vizyon ortaya koymuştur. AYM'de ortaya konulan hedeflere ulaşabilmek için, ekonomiden, sanayiye, üretim ve tüketim süreçlerinden, büyük ölçekli altyapıya, ulaştırma, inşaat, gıda ve tarım sektörlerinden, vergilendirme ve sosyal yardımlara kadar ilgili tüm alanlarda, temiz enerji arzı ile ilgili makro düzeyli politikaların gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu hedeflere ulaşabilmek için ilk önce henüz tahrip olmamış doğal eko sistemlerin korunmasına ve bozulmuş olan alanların eski haline getirilmesine, kaynak kullanımının sürdürülebilir olmasına ve insan sağlığına verilen önemin artırılmasına gerek bulunmaktadır. AYM'de belirlenen hedeflere ulaşılabilmesi için ilgili tüm politika araçlarının eş güdüm içerisinde ve tutarlı bir şekilde kullanılması gerekir. Regülasyon ve standart belirleme, yatırım ve inovasyon, Üye Devletler düzeyindeki reformlar, sosyal ortaklarla diyalog ve uluslararası koordinasyon ve iş birliği, bu politika araçlarına örnek olarak gösterilebilir (Eren, 2021: 145).

Bu çalışmada GB'nin artık güncellenmesi gerektiği hatta bunun zorunlu olduğu ciddi bir ön kabul olarak benimsendiğinden, işleyiş ve kapsam ile ilgili tartışmalara girilmeyecektir. Burada yapılmaya çalışılacak olan, bir gün siyasi alandaki sorunlar giderilip GB'nin güncellenmesi çalışmalarını başladığında 28 yıllık GB'nin büyük ölçüde terk edileceği ve AB'nin Türkiye'yi yeni nesil ve çok daha kapsamlı bir anlaşma ile karşı karşıya bırakacağı öngörüsüne dayanan bazı çıkarımlar ortaya koymaktır. Bu bağlamda, sırasıyla AB'nin Birleşik Krallık¹,

¹ EU-UK Trade and Cooperation Agreement

Japonya², Kanada³, MERCOSUR⁴ ve Meksika⁵ ile STA veya ekonomik iş birliği anlaşması yapılan bu beş ülkenin seçilmesinin nedeni, küresel ekonomi bakımından önemli ülkeler olmaları ve AB ile olan ticaret hacimlerinin oldukça yüksek olmasıdır. AB'nin yapmış olduğu veya güncellenmesini sağladığı beş anlaşmadaki benzeşen veya ortak maddeler ortaya konulacak, ardından da bazı ülkelere özgü koşulları dikkate alan düzenlemeleri içeren maddeler değerlendirilecektir. Buradaki amaç, Türkiye ile AB arasındaki GB, güncellenme veya modernize edilme aşamasına geldiğinde, AB'nin Türkiye'ye bazı yeni koşullar öne süreceği, yeni dönemdeki tercih ve önceliklerini anlaşmanın yeni koşulları olarak ileri süreceği varsayımını destekleyecek ipuçlarını elde etmeye çalışmaktır. AB'nin, 2009 yılından bu yana yapmış olduğu ticaret ve yatırım anlaşmalarının tamamında sürdürülebilirlik, iklim değişikliği ile mücadele, insan onuruna yaraşır istihdam koşulları ve çevrenin korunmasıyla ilgili maddelerine yer vermesi veya gözden geçirerek güncellenmesini sağladığı bazı önemli anlaşmalara bu yeni maddeleri ekleyerek revize etmesi bu çalışmanın yapılmasında ilham kaynağı olmuştur.

Çalışmanın giriş bölümünden sonra AB'nin sürdürülebilir Dış Ticaret Politikası ve yeni dönemde yapmış olduğu STA'lar ele alınacaktır. Bu anlaşmalardaki ortak veya benzer maddeler ortaya koyularak bir çıkarım yapılmaya çalışılacak ve AB tarafından Türkiye'ye önerilecek GB güncellemesine ilişkin olası sonuçlar tartışılarak bazı politika tavsiyeleri oluşturulmaya çalışılacaktır.

AB'nin Sürdürülebilir Dış Ticaret Politikası

Yukarıda belirlenen hedefler doğrultusunda AB, 2009 yılından bu yana yapmış olduğu ticaret ve yatırım anlaşmalarının tamamında sürdürülebilirlik ve çevrenin korunmasıyla ilgili maddelerin yer almasına çalışmaktadır. AB'nin yaptığı tüm ticaret anlaşmalarında, AB ile ticaret yapabilmek için anlaşmaya taraf olan ülke veya ülkelerin sürdürülebilir kalkınma, çevre ve iklim değişikliği gibi konulara önem vermeleri gerektiği de özel hükümlere bağlanmıştır. Öte yandan, AB'nin üçüncü ülkelerle yaptığı ticarete uygulamayı planladığı "karbon vergisi", ithal edilen malların sebep olduğu karbon ayak izi oranında vergilendirilmesi esasına dayanmaktadır. Amacı ise, global yaklaşımın yanında, emisyon sızıntısını sınırlamak ve daha ucuz olabilecek, ancak daha yüksek sera gazı emisyonuna sahip ithal mallar karşısında, AB içerisinde üretilmiş ancak daha pahalı olabilecek ve daha düşük sera gazı emisyonuna sahip malları üreten

² EU-Japan Economic Partnership Agreement

³ EU-Canada Comprehensive Economic and Trade Agreement

⁴ EU-Mercosur Partnership Agreement MERCOSUR: Mercado Común del Sur, Güney Ortak Pazarı, kısaca, toplamda 14,9 milyon km² alanı kapsayan ve 295 milyon nüfusa sahip, Arjantin, Brezilya Paraguay ve Uruguay'da oluşur. Venezüella'nın üyeliği askıya alınmıştır.

⁵ EU-Mexico Trade Agreement

AB sanayi ürünlerini korumaktır. Örneğin, herhangi bir üçüncü ülkede hidrojenle çalışan bir demir çelik tesisinde üretilen bir ürünün karbon ayak izi, enerjisini kömürden elde eden bir tesiste üretilen demir çelik ürüne oranla çok daha düşüktür. İkinci tesiste üretilen ürünler, AB'ye girişinde ek bir karbon vergisi ödemek durumunda kalacaktır. Komisyon, Karbon Sınırı düzenleme Mekanizması CBAM (Carbon Border Adjustment Mechanism) adını verdiği bir yasama teklifini hazırlayarak 2021 yılında yayınlamıştır (CBAM Proposal, 2021). Tüzük teklifinde, belirlenecek olan geçiş dönemleri sonrasında, mekanizmanın en geç 1 Ocak 2026 tarihinde yürürlüğe girmesi önerilmektedir.

AB'nin 2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon Anlaşması sonrası dönemde uygulamaya başladığı ticaret politikasında sürdürülebilir kalkınmaya öncelik vermesi, hukuki temelini bu Anlaşmanın zorlayıcı hükümlerinden almaktadır. AB Anlaşması'nın (ABA) 3. maddesinin 5. paragrafında ortaya konulan genel ilkeler, Komisyonun bu alanda üstlendiği sorumluluğu anlaşılır kılmaktadır. Birliğin, dış dünya ile ilişkilerinde kendi değerlerini ve çıkarlarını savunup, destekleyeceği ve vatandaşlarının korunmasına katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Barışa, güvenliğe, dünyanın sürdürülebilir kalkınmasına, halklar arasında dayanışma ve karşılıklı saygıya, serbest ve adil ticarete, yoksulluğun ortadan kaldırılmasına ve çocuk hakları başta olmak üzere insan haklarının korunmasına destek olunması öncelikli hedeflerdendir. Ayrıca, Birliğin, Birleşmiş Milletler Şartı'nda yer alan temel ilkelere saygı gösterilmesi de dahil uluslararası hukuka titizlikle uyulmasına ve uluslararası hukukun geliştirilmesine katkıda bulunması gerektiği de bu genel ilkeler arasında sayılmıştır. AB'nin, AB sınırlarını aşan bir şekilde "daha geniş dünyaya" karşı sorumluluğu olduğunu vurgulayan ve bu dünya ile olan ilişkilerinin çerçevesini ortaya koyan bu madde bir anlamda Komisyona yönelik bir görevlendirme yazısıdır. İçeriği hem etik hem de idealist unsurlar içermektedir (Eurostat).

AB uluslararası düzeyde aktif bir çevre politikası izlemektedir. AB'nin İşleyişine İlişkin Anlaşma'nın (ABİHA) 11. maddesinde ise özellikle sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesi amacıyla, çevrenin korunmasına ilişkin önlemlerin, Birliğin tüm politika uygulamalarında göz önüne alınması gerektiği yer almıştır. Yine ABİHA'nın 191(1) maddesi, AB Çevre Politikasının "bölgesel ve dünya çapındaki çevre sorunlarıyla ve özellikle iklim değişikliğiyle mücadele için uluslararası düzeyde alınan önlemleri" destekleyeceğini belirtmektedir.

Avrupa Birliği Anlaşması (TEU) sadece iç pazarı oluşturmakla kalmayıp, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma ve çevrenin yüksek düzeyde korunması ve iyileştirilmesini de hedef olarak belirlemektedir (McNeill, 2020: 41). Ayrıca, AB'nin özellikle sürdürülebilir ekonomik, sosyal ve çevresel kalkınmayı teşvik etmek ve çevrenin kalitesini korumaya ve iyileştirmeye yönelik uluslararası

tedbirlerin geliştirilmesine katkıda bulunma yükümlülüğü vardır⁶. Yüksek düzeyde çevresel koruma ve çevre kalitesinin iyileştirilmesi önceliği Birliğin ortak politika alanlarında sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak göz önüne alınmalıdır⁷.

AB'nin Yeni Nesil Serbest Ticaret Anlaşmaları

AB'nin imzaladığı ve hem ticaret ve sürdürülebilir kalkınma bölümleri içeren hem de çok taraflı çevre anlaşmalarının bu ülkeler tarafından uygulanmasına odaklanan yeni anlaşmalarda, çevre ve iklim değişikliği ile mücadeleye yaklaşımındaki değişiklik açıkça gözlemlenmektedir (Lenschov ve Sprungk, 2013: 332). AB, 2009 sonrası imzaladığı STA'dan sonra yapmış olduğu ticaret anlaşmalarına “Ticaret ve Sürdürülebilir Kalkınma” (TSK)⁸ fasılları koymaya başlamıştır. Hatta daha da ileri giderek yapılmış olan anlaşmaların da tekrar gözden geçirilmesini sağlayarak, anlaşmaya taraf olan ülkelerin çevre, iklim değişikliğiyle mücadele ve çalışma koşullarını düzenleyen bazı anlaşmaları onaylamalarını ve uygulamalarını, ayrıca çevre ve çalışma standartlarını koruyacaklarını taahhüt etmelerini istemiştir. Uluslararası Çalışma Örgütü sözleşmeleri veya Paris İklim Anlaşması gibi bazı çok taraflı çevre anlaşmaları bunlardan bazılarıdır.

Komisyon'un motivasyonu Birleşmiş Milletler “2030 sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri” ve Paris İklim Anlaşması'nın kabul edilmesinden sonra daha da artmış ve Herkes İçin Ticaret iletişimini (Trade for All Communication) başlatmıştır. AB bu sayede ticaret politikasını yönlendiren yeni öncelikleri global düzeyde ortaya koyarak yapmış olduğu ticaret anlaşmalarının yeniden düzenlenmesini sağlamaktadır.

AB'nin iklim değişikliği politikasının önemli sütunları olan Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) ve Avrupa Yeşil Mutabakatı uluslararası toplumda önemli standart ve normlar haline gelmektedir. Ayrıca, bu AB normlarının yayılmasında sürdürülebilir kalkınma hükümlerine odaklanan ticaret anlaşmaları ve iş birliği de genişlemekte olup, bu durum AB'nin Asya ülkelerine yönelik olarak uyguladığı stratejisinde çok belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır (Bong-Chul v.d. 2023: 87).

AB'nin iklim değişikliği politikasındaki rolü üzerine yapılan son tartışmalarda ve AB'nin enerji politikasına yeni yaklaşımında yenilenebilir enerji kaynakları artan önemiyle en belirgin hale gelmektedir (Lenschov ve Sprungk, 2010: 134). Başta iklim değişikliğiyle mücadele olmak üzere sürdürülebilirlik eksenindeki

⁶ Madde 3(5) ve madde 21(2) (d) ve (f) AB Anlaşması, madde 11 ABİHA ve madde 37 AB Temel Haklar Şartı

⁷ Madde 11 ABİHA ve madde 37 AB Temel Haklar Şartı

⁸ Trade and Sustainable Development, TSD

çevre politikası önlemleri, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, insan, hayvan ve bitki sağlığına ilişkin önlemler, biyolojik çeşitliliğin korunması, karbonsuzlaşma ve dijitalleşme gibi alanlarda ilerleme sağlayacak hükümler AB'nin yaptığı bu yeni nesil anlaşmalarda yer almaktadır.

Ayrıca, STA'lara konulan TSK fasılları, uygulamaların izlenmesi için özel bir komite kurulmasını, ayrıca sivil toplum örgütleri ile AB Ekonomik ve Sosyal Komitesi'ni sürece dahil etmek için bir yurtiçi danışma grubu yanında gerektiğinde uzlaşma sağlamaya yönelik olarak "hükümetten-hükümete" yapıda çalışacak bir danışma süreci oluşturmayı da sağlamaktadır. Buna rağmen, bu kapsamda, anlaşmaya aykırı davranılması durumunda uygulanabilecek bir anlaşmazlık çözüm süreci ya da herhangi bir mali yaptırımın öngörülmemiş olması önemli bir eksiklik oluşturmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, sosyal ve çevre boyutlarını gözeterek sağlanması gerektiği gerçeğinden hareket eden AB, STA imzaladığı ülkelerin mevcut koruma seviyelerini zorlayıcı hükümlerle daha da arttırmayı amaçlamaktadır. Bundan öteye, AB'nin, 2019 yılı sonundan itibaren yürürlüğe koyduğu Yeşil Mutabakat ilke ve hükümlerini de yapacağı her yeni anlaşmada dikkate alacağını varsaymak gerekecektir.

AB'nin imzaladığı yeni nesil STA'larda göze çarpan ve AB'nin güncel politika tercih ve önceliklerini yansıtan bu tür düzenlemeler, AB'nin 47 yıllık üyesi İngiltere ile AB'den ayrıldıktan sonra yaptığı ticaret ve iş birliği anlaşmasında da görülmüştür.⁹ AB'nin, yeni dönemde yapmış olduğu ticaret anlaşmalarında, ülkelerin gelişmişlik seviyelerine bakmaksızın, STA nedeniyle artması beklenen ticaret ve yatırımın o ülkedeki çalışma hayatı ve istihdam koşullarına, çevre ve iklim değişikliğiyle mücadele ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri gibi birçok alanda yaratabileceği olumsuz etkileri azaltmayı amaç ettiği söylenebilir. AB'nin Kolombiya-Peru (2013), Güney Kore (2015)

⁹ AB ile Birleşik Krallık arasında uzun ve çekişmeli müzakereler sonrası 30 Aralık 2020 tarihinde imzalanan Ticaret ve İşbirliği Anlaşması 1 Ocak 2021 tarihinden itibaren geçici olarak uygulanmış ve 1 Mayıs 2021 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. Tam adı "Avrupa Birliği ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu ile Birleşik Krallık (BK) ve Kuzey İrlanda arasında imzalanan Ticaret ve İşbirliği anlaşması olan ve kısa adıyla Brexit Anlaşması olarak adlandırılan anlaşma diğer anlaşmalara göre özel bir öneme sahiptir. 1973-2021 yıllarını kapsayan yaklaşık 50 yıllık üyelik döneminde GB ile başlayıp, Ekonomik Birliğe uzanan bir entegrasyon düzeyine ulaşılmıştır. Bu seviyedeki derin ve kapsamlı bir ekonomik bütünleşme düzeyinden, daha sık ve gevşek bir entegrasyon çeşidi olan bir serbest ticaret anlaşması geçişi "tersine ekonomik entegrasyon" veya "ekonomik deintegrasyon" olarak tanımlamak yerinde olacaktır. Brexit'in hem BK hem de AB tarafında sebep olduğu ekonomik, hukuki ve siyasi etkileri bu çalışmanın kapsamı dışında kalmaktadır. Burada aşağıda öne çıkarılacak olan konular Birleşik Krallık STA'sının içeriği, amacı ve hedefleri bağlamında AB'nin yaptırım gücünü ve bir günde üçüncü ülke statüsüne düşen BK'ya karşı uygulamayı seçtiği katı ve tavizsiz yaklaşımını ortaya koymaktadır.

Güney Afrika (2016), Moldova (2016), Gürcistan (2016), Ukrayna (2017), Kanada (2017), Meksika (2018), Japonya (2019), Singapur (2019), MERCOSUR (2019), Vietnam (2020), ve Birleşik Krallık (2021) ile yaptığı 14 anlaşma söz konusudur.

Bu anlaşmalardan Birleşik Krallık¹⁰, Japonya¹¹, Kanada¹², MERCOSUR¹³ ve Meksika¹⁴ ile yaptığı anlaşmalar yakından incelenmiştir. STA veya ekonomik iş birliği anlaşması yapılan bu beş ülkenin seçilmesinin nedeni, küresel ekonomi bakımından önemli ve AB ile olan ticaret hacimleri yüksek olan ülkeler olmalarıdır. Yeni dönemde yapılan veya eski tarihli olmasına rağmen Komisyon tarafından güncellenen anlaşmaların metinleri büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Ancak, benzer maddeler yanında, bazı ülkelerle yapılan anlaşmalarda sadece o ülkeye özgü bazı koşulları öne çıkaran anlaşma maddelerinin de yer alabildiği göze çarpmaktadır.

Sürdürülebilir Kalkınma ve Sürdürülebilir Kalkınmayı Destekleyen Ticaret ve Yatırımın Desteklenmesi

Son yıllarda önemi giderek artan sürdürülebilirlik konusu anlaşmalarda düzenlenen önemli konular arasına girmiştir. Ticaret ve sürdürülebilir Kalkınma

¹⁰ Birleşik Krallık AB'nin 4. büyük ticaret ortağı (%6,9), AB'de BK'nın en büyük ticaret ortağıdır (%13). Ortak ticaret hacmi 2021 yılında 420 milyar Euro olarak gerçekleşmiştir. AB'nin BK'ya mal ihracatı 283,6 milyar Euro, BK'dan mal ithalatı ise 147 milyar Euro olarak gerçekleşmiştir. UK Parliament, House of Commons Library. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-7851/>

¹¹ Japonya 2021 yılında AB'nin hem ihracatta hem de ithalatta 7. büyük ticaret ortağı olmuştur. Ortak ticaret hacmi AB'nin Japonya'ya mal ihracatı (%3) 62,4 milyar Euro, Japonya'dan mal ithalatı (%2,9) ise 62,3 milyar Euro olarak gerçekleşmiştir. https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/japan_en

¹² Kanada, AB'nin 10. büyük ticaret ortağı (%1,5), AB'de Kanada'nın 3. büyük ticaret ortağıdır (%8,2). 2021 yılında AB'nin Kanada'ya ihracatı 37,3 milyar Euro, Kanada'da ithalatı ise 23,6 milyar Euro olarak gerçekleşmiştir. https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/canada_en?prefLang=da

¹³ Ekonomik açıdan Dünya'nın beşinci büyük entegrasyon alanını oluşturan MERCOSUR'un toplam nüfusu 295 milyonu aşmaktadır MERCOSUR, AB'nin 11. ticaret ortağı, AB'de MERCOSUR'un 2. büyük ticaret ortağıdır (%16,2). 2021 yılında Mercosur üyesi dört ülkenin AB'ye toplam ihracatı 43 milyar Euro olarak gerçekleşirken, AB'nin MERCOSUR'a ihracatı 45 milyar Euro olmuştur. https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/mercosur_en

¹⁴ 2021 yılında AB Meksika'nın 11. ticaret ortağı olurken (%1,7), Meksika da AB'nin 17. Ticaret ortağı olmuştur. (%1,1). 2021 yılında Meksika'nın AB'ye mal ihracatı 23,4 milyar Euro, Meksika'nın AB'den mal ithalatı ise 37,7 milyar Euro olmuştur. https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/mexico_en

ile Sürdürülebilir Kalkınmayı destekleyen Ticaret ve Yatırımın Teşviki Fasılları AB'nin 2009 sonrasında yapmış olduğu anlaşmaların tümünde yer almıştır.

Kanada ile 2017, Japonya ile 2018 ve Birleşik Krallık ile 2021 yıllarında yapılan anlaşmalarda taraflar benzer şekilde, sürdürülebilir kalkınmanın birbirini tamamlayıcı üç unsuru olarak ekonomik, sosyal ve çevresel alanlardaki sürdürülebilir kalkınma önceliklerine vurgu yapmışlardır. Ayrıca, anlaşma nedeniyle artacak olan ticaret ve yatırımın bu önceliklere olan katkısının artacağını da taahhüt ettiklerini görüyoruz. Japon STA'sında yukarıdaki metne, "tarafların mevcut ve gelecek nesillerin refahı için uluslararası ticaretin sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunacak şekilde geliştirilmesinin önemini kabul ettikleri" ibaresi eklenmiş ve anlaşmanın ekonomik kalkınma, sosyal kalkınma ve çevre korumanın karşılıklı olarak birbirini güçlendiren bileşenleri olduğu ve sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesine katkı sağlayacağını kabul ettikleri de yer almıştır. Dikkat çeken bir nokta, Japon anlaşmasında TSK faslının düzenlenme amacının tarafların çevre veya çalışma standartlarını uyumlu hale getirmek değil, aralarındaki ticari ilişki ve iş birliğini sürdürülebilir kalkınmayı teşvik edecek şekilde güçlendirmek olduğunun öne çıkarılmış olmasıdır¹⁵.

AB'nin yapmış olduğu yeni dönem anlaşmalarının Ticaret ve Sürdürülebilir Kalkınma bölümlerinin tamamında tarafların, aralarındaki ticaret ve yatırımı geliştirmeye veya arttırmaya çalışırken çevre korumaya ilişkin konularda ödün vermeyecekleri ve var olan standartlarını koruyacakları vurgulanmıştır. Ayrıca, bu bölümlerde, çevre koruma konularında yapılacak yasal düzenlemelerle ilgili olarak tarafların, kendi hukuk sistemlerinde, ancak uluslararası standartlarda ve taraf oldukları uluslararası anlaşma hükümlerine uygun olacak şekilde otonom düzenleme yapma hakları olduğu da yer almıştır (Birleşik Krallık, madde 198, Japonya, madde 16.1 par.1, Meksika madde 2 par. 1, Mercosur, madde 2 par. 1, Kanada, madde 23.2). Ayrıca, koruma düzeyini gevşeterek veya azaltarak ticareti veya yatırımı teşvik etmekten kaçınacaklarını kabul etmişlerdir. Ulusal çevre koruma düzenlemelerini diğer tarafa karşı keyfi veya haksız ayrımcılık veya uluslararası ticaret üzerinde örtülü bir kısıtlama teşkil edecek şekilde kullanmaktan kaçınacaklarını da hükme bağlamışlardır.

Buradaki amacın sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesi ve taraf ülkelerin çevresel yönetim kapasitelerinin güçlendirilmesi olduğu söylenebilir. Ayrıca, ülkelerin taraf oldukları uluslararası anlaşmalarla elde etmiş oldukları kazanımlarla birlikte, bu anlaşmada öngörülen yükümlülüklerin de bu hedefe katkı sağlaması amaçlanmıştır.

¹⁵ Madde 16.1 Par. 2, Agreement between the EU and Japan for an Economic Partnership, Ojl 330, 27.12.2018. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02018A1227\(01\)-20220201&from=EN#bm762level1](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02018A1227(01)-20220201&from=EN#bm762level1)

Öte yandan “Eko-etiket” ve adil ticaret ilkeleri gibi sürdürülebilir üretimi destekleyen mal ve hizmetleri üreten işletmelerin gönüllü olarak üstleneceği ortak sosyal sorumlulukların geliştirilmesi gerektiği de belirtilmiştir. Özel ve kamusal tüketim alanlarında sürdürülebilirliğin göz önüne alınması ile birlikte çevresel performans hedef ve standartlarının geliştirilmesi yanında, var olan seviyelerin korunması da altı çizilen başlıklardandır.

Ticaret ve Çevre ile İklim Değişikliğiyle Mücadele

AB'nin yaptığı STA'larda ticaret ve yatırımın iklim değişikliğine olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması veya iklim değişikliğiyle mücadeleye katkı sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılması için almaları öngörülen önlemler de yer almıştır. Bunlar, Paris İklim Anlaşması'nı ve Birleşmiş Milletler İklim Koruma Çerçeve Sözleşmesi UNFCCC etkin bir şekilde uygulamayı taahhüt etmek, küresel sıcaklık artışını sanayi öncesi seviyelerin 1,5 °C üzerinde sınırlamak; ticaret ve iklim politikalarının ve önlemlerinin karşılıklı olarak desteklenmesini teşvik ederek düşük sera gazı emisyonuna, kaynak verimli ekonomiye ve iklime dayanıklı kalkınmaya geçişe katkıda bulunmak şeklinde sıralanmıştır. Taraflar ayrıca, yenilenebilir enerji, enerji verimliliği yüksek ürün ve hizmetler gibi iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin azaltılmasına katkı sağlayacak mal ve hizmet ticareti ile yatırımların önündeki engellerin kaldırılması yönünde çaba sarf edeceklerini taahhüt etmişlerdir.

STA yapılan ülkelerin iklim değişikliğiyle mücadele konusunda çok taraflı anlaşmalardan kaynaklanan yükümlülükleri de AB'nin yaptığı STA'ların kapsamına alınmıştır. Birleşik Krallık ile yapılmış olan STA'da iklim değişikliğine karşı mücadele adı verilen düzenlemeye göre taraflar, iklim değişikliğinin insanlık için varoluşsal bir tehdit oluşturduğunu bir kez daha vurgulayarak, bu tehdide karşı verilen küresel tepkiyi güçlendirmeye yönelik taahhütlerini yinelemişlerdir. UNFCCC sürecinde Paris Anlaşması'nda tanımlandığı şekliyle insan kaynaklı iklim değişikliğine karşı mücadele, tarafların iç ve dış politikalarını oluştururken yol gösterici olacaktır denmiştir¹⁶. Taraflar bu anlaşmaların oluşturduğu süreçlere saygı göstererek, Paris Anlaşması'nın nihai amacını devamlı göz önünde tutacak ve bu amacı maddi olarak ortadan kaldıracak eylem veya olası ihmallerden kaçınacaklardır. Ayrıca, tarafların, sera gazı emisyonlarının azaltılması konusundaki irade düzeylerini artırmak için diğer ülkeler ve bölgelerle ilişki kurmak da dahil olmak üzere, uluslararası forumlarda iklim değişikliğine karşı yine iş birliği içinde hareket edecekleri kararlaştırılmıştır.

¹⁶ Madde 764, EU-UK Trade and Cooperation Agreement

Enerji

Enerji konusu da yapılan anlaşmalarda özel önem verilen alanlardandır. Birliğin, özellikle iklim değişikliğiyle mücadele ve sürdürülebilir kalkınma hedef ve önceliklerinin en önemli bileşenlerinden biri enerji başlığı olacaktır. Bu başlık altında sürdürülebilir enerji kullanımı, yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği konuları sıralanabilir.

STA yapılan ülkeler AB ile yenilenebilir enerji, düşük karbonlu teknolojiler, enerji verimliliği, sürdürülebilir ulaşım, sürdürülebilir ve iklim dirençli altyapı geliştirme, emisyon izleme konularına ilişkin iş birliğini güçlendirmek için birlikte çalışmak durumundadır. Ayrıca, AB ile sürdürülebilirlik, çevre koruma ve iklim değişikliğiyle mücadele konularında uluslararası örgüt ve forumlarda¹⁷ da dayanışma içinde olmaları beklenmektedir. Benzer şekilde, ilgili alanlarda uluslararası sözleşmelere uyulması ve uygulamalarının izlenmesi bağlamında AB'nin uluslararası alanda oynadığı öncü role uygun politikalar izlemeleri gerekmektedir. Sonuç olarak belirtmek gerekirse, global düzeyde herhangi bir STA ortağı ülke, AB'nin çevre ve iklim değişikliğiyle mücadele politikalarının düzeyinden daha ileri ve gelişmiş bir politika benimseyene kadar bu iş birliği veya birlikte çalışma gibi ifadelerden anlaşılması gereken, AB ile STA yapan her ülkenin AB mevzuatını benimsemesi veya en azından bu mevzuatla uyumlu hareket etmesidir.

İlgili Alanlarda Düzenleme Yetkisi ve Mevcut Durumun Korunması

İncelenen anlaşmalarda, diğer politika alanları yanında, tarafların, iklim değişikliği dahil çevre politikası alanında meşru politika hedeflerine ulaşmak için kendi topraklarında düzenleme yapma hakları olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda, ilgili ülkenin AB ile olan ikili anlaşmasından doğan yükümlülükleri yanında, ulusal çevre politikası alanına giren yükümlülüklerini de kendi iç hukukunda yapacağı otonom düzenlemeler yoluyla da yerine getirmesi beklenmektedir. Bu çok katmanlı yönetim yaklaşımı, AB'nin çoğu zaman kullandığı hedef odaklı ve pragmatik davranış modelini yansıtır. Çevre politikası ve iklim değişikliğiyle mücadele önlemleri, yerine getirilmesi oldukça güç, uzun zaman gerektiren ve son derece yüksek maliyetler içeren düzenlemeler olduğundan üye ülkelerin katılımlarının sağlanmasına önem verildiği görülmektedir.

Anlaşmalarda mevcut hukuki durumun korunması olarak tanımlanabilecek mevcudun korunması (stand-still) ilkesi yaklaşımına da yer verilmiştir. Tarafların çevre hukuku normlarıyla güvence altına alınmış koruma

¹⁷ Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO) ve Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO) tarafından yapılan ve Ozonu İncelten Maddelere İlişkin Montreal Protokolü (1987)

seviyelerinde azalmaya yol açabilecek bir geriye gidişin önlenmesi konusu tüm STA'larda düzenlenmiştir. Buna göre tarafların, aralarındaki ikili ticareti arttırmak için çevre ve iklim koruma seviyelerini, mevcut seviyelerinin altına indirmeyecek veya etkisini azaltmayacak ve mümkünse çevre koruma seviyelerini arttırmak için çaba göstermeye devam edecekleri belirtilmiştir. Bu yolla, STA nedeniyle artması beklenen ticaretin anlaşma yürürlüğe girdiği andan itibaren çevre ve iklim değişikliğiyle mücadeleye zarar vermesi, önlenmeye çalışılmaktadır.

AB Japonya arasında yapılan anlaşmanın TSK bölümünde tarafların, sürdürülebilir kalkınma politikalarını ve önceliklerini belirlemek, kendi yerel çevre ve işgücü koruma düzeylerini oluşturmak ve uluslararası kabul görmüş standartlara olan taahhütlerine uygun olarak düzenleme yapabilecekleri yer almıştır. Ayrıca, taraflar, üçüncü ülkelerle yaptıkları anlaşmalarda, yasalarının, düzenlemelerinin ve ilgili politikalarının yüksek düzeyde çevre ve işgücü koruması sağlaması için çaba gösterecek ve bu yasa ve yönetmeliklerle bunların altında yatan koruma düzeylerini iyileştirmeye devam etmek için çalışacaklarına karar vermişlerdir.

İstihdama İlişkin İlkeler, İnsana Yakışır İş Gündeminin Ticaretle İlgili Yönleri ve ILO Sözleşmelerinin Onaylanıp Uygulanması

Uluslararası çalışma standartlarına uyum ve ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) sözleşmelerinin onaylanmasına ilişkin koşullar, ilgili ülkelerin gelişmişlik düzeyleri dikkate alınmadan, incelenen tüm STA'larda yer almıştır. AB STA'larındaki çalışma hayatına ilişkin hükümlerin kapsamı ve derinliği son yıllarda artmıştır. Bu gelişme veya değişim kısmen ticaret politikasının sosyal boyutuna önem veren Avrupa Parlamentosu'na ticaret politikası oluşturma konusunda daha fazla yetki sağlayan Lizbon Anlaşması ile bağlantılıdır (Van den Putte and Orbie, 2015: 264). Anlaşmalardaki çalışma hayatına ilişkin düzenlemeler incelendiğinde öncelikle esasa ilişkin somut standartlara yer verildiği görülür. Tüm anlaşmalar, tarafların ILO'nun temel çalışma standartlarını desteklemeyi ve insana yakışır iş gündemini desteklemeyi taahhüt etmesini gerektiriyor. İkincisi, usule ilişkin taahhütler var. Bunlar arasında, diyalog ve iş birliğinin geliştirilmesi, yeni çalışma standartları önlemlerinin uygulanmasında şeffaflığın artırılması, anlaşmanın sürdürülebilirlik etkilerinin izlenmesi ve gözden geçirilmesi ile birlikte ülke içi işgücü koruma seviyelerinin yükseltilmesi taahhüdü yer almaktadır. Son olarak da kurumsal mekanizmaların yer aldığı görülmektedir. Güney Kore STA'sından bu yana tüm anlaşmalar üçlü bir format öngörmektedir. TSK bölümlerinin uygulanmasını denetlemek üzere tarafların yetkililerinden oluşan komiteler kurulmuştur (Harrison vd., 2018: 261)

Birleşik Krallık STA'sında, asgari ücret, işyerinde sağlık ve güvenlik ve ilgili diğer hususlar dahil olmak üzere, ILO İnsana Yakışır İş Gündeminin dört

stratejik hedefini destekleyen ticaret ve yatırım politikaları ile çalışma koşulları ile ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. Ayrıca, ilgili tarife dışı engellerin ele alınması veya mevcut en iyi çözümlerin yaygınlaştırılmasına elverişli politika çerçevelerinin benimsenmesi konuları da yer almıştır.

AB'nin buradaki amacı, yapılan STA nedeniyle artacak olan ticaretin temel işçi haklarında çalışanlar aleyhine koşullar yaratmasının önlenmesi ve bu konudaki kriterlerin de somut ILO ilkeleri ve temel sözleşmelerine dayandırılmasıdır. Buna göre STA yapılan ülkelerden, 2008 ILO Adil Küreselleşme için Sosyal Adalet Bildirgesi'nde (Declaration on Social Justice for a Fair Globalization) ifade edildiği gibi, uluslararası ticaretlerini arttırmakla insana yakışır istihdam koşullarına uygun hareket edeceklerini taahhüt etmeleri istenmiştir. Yine, ILO Tüzüğü ve ILO Temel İlkeler Bildirgesi uyarınca (ILO Constitution and the ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work), 18 Haziran 1998'de Cenevre'de Uluslararası Çalışma Konferansı tarafından 86. Oturumunda kabul edilen İş Başında Haklar ve bunu izleyen ilkelerle uyumlu bir şekilde davranmayı kabul etmişlerdir. Taraflar, Temel Sözleşme'de tanımlandığı gibi, uluslararası kabul görmüş temel çalışma standartlarına saygı duymayı, bunları teşvik etmeyi ve etkin bir şekilde uygulamayı taahhüt etmişlerdir. Bu ilkeler, örgütlenme özgürlüğü ve toplu pazarlık hakkının etkin olarak tanınması; her türlü zorla veya zorunlu çalıştırmanın ortadan kaldırılması; çocuk işçiliğinin fiilen ortadan kaldırılması ve istihdam ve meslek bakımından ayrımcılığın ortadan kaldırılmasıdır. Taraflar, henüz yapmamışlarsa, temel ILO Sözleşmelerini onaylamak için sürekli ve sürdürülebilir çaba gösterecektir.

Taraflardan her biri, işçiler ve işverenler ile bunların ilgili kuruluşları arasında ve ilgili hükümet yetkilileriyle çalışma konularında sosyal diyalogu koruyacak ve geliştirecektir. Taraflar, ILO gibi çok taraflı forumlar da dahil olmak üzere, çalışma politikaları ve önlemlerinin ticaretle ilgili yönleri üzerinde birlikte çalışacaklardır. Bu tür bir iş birliği şu alanları kapsamaktadır: Temel, öncelikli ve diğer güncel ILO Sözleşmelerinin uygulanmasının ticaretle ilgili yönlerini; ticaret ile tam ve üretken istihdam arasındaki ilişkileri ve işgücü piyasasında yapılan tüm düzenlemeleri kapsar. Ayrıca, temel çalışma standartları, küresel tedarik zincirlerinde insana yakışır iş, sosyal koruma, sosyal içerme, sosyal diyalog ve cinsiyet eşitliği gibi konular; çalışma yasaları ve standartlarının ticaret ve yatırım üzerindeki etkisi veya ticaret ve yatırıma ilişkin yapılan düzenlemelerin çalışma hayatı üzerindeki etkisi de iş birliği alanlarındandır. İlgili ticaret anlaşmaları bağlamında da çalışma hayatını düzenleyen hükümlerle bunların uygulanması için taraflar arasında gerçekleşmesi gereken diyalog ve bilgi paylaşımı ile uygun görülen diğer her türlü ortak çalışma, taraflar arasında gerçekleşmesi beklenen iş birliği alanlarındandır. Son olarak, Taraflar, iş birliği alanlarını belirlerken ve bu belirlenen iş birliği faaliyetlerini yürütürken işçi,

işveren ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri tarafından sağlanan görüşleri de dikkate alacaklarını hükme bağlamışlardır.

Taraflar, yasaları ve uygulamaları aracılığıyla. 2008 ILO İnsana Yakışır İş Gündemi ve ilgili ILO Sözleşmeleri ile diğer uluslararası taahhütlerinden kaynaklanan ILO İnsana Yakışır İş ilkelerini uygulamaya devam edeceklerini taahhüt etmiştir. Buradan doğan yükümlülükler özellikle aşağıdaki konulara ilişkindir: ücretler ve kazançlar, çalışma saatleri, doğum izni ve diğer çalışma koşulları ile ilgili olarak herkes için insana yakışır çalışma koşulları; mesleki yaralanma veya hastalıkların önlenmesi de dahil olmak üzere işyerinde sağlık ve güvenlik ve bu tür yaralanma veya hastalık durumlarında tazminat; göçmen işçiler de dahil olmak üzere çalışma koşulları bakımından ayrımcılık yapmamak olarak sıralanabilir. Ayrıca, taraflar arasında gerçekleşmesi beklenen iş birliği, çalışma hayatına ilişkin hükümler hakkında diyalog ve bilgi paylaşımını, çok taraflı ticaret anlaşmalarını ve bunların uygulanmasını ve uygun görülen diğer her türlü ortak çalışmayı içerir.

Uluslararası Çok Taraflı Anlaşmaların Onaylanması ve Uygulanması ile Uluslararası Toplantı ve Forumlarda Ortak Çalışma, İş Birliği ve Katılımcılık ve Kapsayıcılığın Gözetilmesi (STK'lar)

AB'nin imzaladığı yeni dönem ticaret anlaşmalarında öne çıkan önemli bir farklılık da anlaşma yaptığı ülkelerin belirli uluslararası anlaşmaları imzalaması; imzalanmış olan anlaşmaların da yürürlüğe konularak uygulanmasına yönelik zorlayıcı hükümlere sahip olmasıdır. Bu, incelenen hemen her anlaşmada karşımıza çıkan bir durumdur. Buna göre taraflar, sürdürülebilir kalkınmanın göz önüne alınması gereken üç temel alanını oluşturan ekonomik, sosyal ve çevresel konulara ilişkin olarak imzalamış oldukları uluslararası anlaşmaları onaylayıp, uygulayacaklarını kabul etmek zorundadır. Bu anlaşmalar şunlardır: 14 Haziran 1992'de Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı tarafından kabul edilen Gündem 21'i dikkate alarak, 18 Haziran 1998'de Uluslararası Çalışma Konferansı tarafından kabul edilen çalışma ve bunu izleyen düzenlemeler önemlidir. Ayrıca, bu kapsamda sayılan diğer uluslararası anlaşmalardan, "Adil Bir Küreselleşme için Sosyal Adalet hakkındaki ILO Bildirgesi" ile 10 Haziran 2008 tarihli sonuç belgesi. 27 Temmuz 2012 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen "İstedığımız gelecek" başlıklı Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı ve sonuç belgesi ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen "Dünyamızı Dönüştürmek: 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi" sayılabilir. Ayrıca BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (Convention on Biological Diversity) ve protokolleri ve 1973'te Washington'da yapılan Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, CITES) ve son olarak

BM Uluslararası Deniz Hukuku sözleşmesi (UN Convention on the Law of the Sea) de onaylanıp uygulanması gereken uluslararası anlaşmalardır.

Japonya ile yapılan STA'da taraflar, imzalamış oldukları çok taraflı çevre anlaşmalarının hükümlerini yasalarında, düzenlemelerinde ve uygulamalarında etkin bir şekilde hayata geçirme taahhüdünde bulunarak, birbirlerine kendi durumları ve çok taraflı anlaşmaların onaylanması veya yeni anlaşmalara taraf olmalarıyla ilgili gelişmeler hakkında bilgi vermeyi kabul etmiştir. Ayrıca, 1992'de New York'ta imzalanan UNFCCC'nin nihai hedefine ulaşılmasında ve acil iklim değişikliği tehdidine karşı ticaretin önemli bir rolü olduğunu kabul ederek, 2015 tarihinde imzalanan Paris İklim Anlaşması'nı etkin bir şekilde uygulayacaklarını da yeniden teyit etmişlerdir.

Son olarak, AB'nin imzalamış olduğu anlaşmalarda, geniş toplum kesimlerinin katılımını sağlamak ve kapsayıcılığın artırılması amacıyla da sivil toplum örgütleriyle iş birliği yapılması konusu da yer almıştır. Bazı anlaşmalarda, ayrıca süreçlere geniş kapsamlı katılımın sağlanabilmesi amacıyla "Sivil Toplum Forumu" adı verilen iletişim platformlarının kurulması da öngörülmüştür.

Biyolojik Çeşitlilik Kaybının Önlenmesi ve Korunması, Balıkçılık ve Su Ürünlerinin Sürdürülebilir Yönetimi

Yeni nesil STA'larda öne çıkarılan bir diğer alan da biyolojik çeşitlilik kaybının önlenmesi ve korunması konusudur. Taraflar, ticaret yaparken biyolojik çeşitliliği korumayı ve bu konuda imzaladıkları çok taraflı anlaşmalara bağlı kalmayı ve uluslararası platformlarda bu konularda iş birliği yapmayı kabul etmişlerdir. Bu bağlamda taraflar, üçüncü ülkeler de dahil olmak üzere yasa dışı yaban hayvanları ticaretiyle mücadele için etkili önlemler uygulamak zorundadır. Ayrıca, CITES'in koruma statüsünün artan uluslararası ticaret nedeniyle risk altında olduğu düşünüldüğünde, hayvan ve bitki türlerinin CITES eklerine dahil edilmesi de dahil olmak üzere, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir yönetimi daha fazla önem kazanmaktadır. Bu süreçlerin yönetimi için CITES'in bir araç olarak kullanımının desteklemesi de öngörülen taahhütlerdendir. Yine taraflar, biyolojik kaynakların sürdürülebilir kullanımından elde edilen ürünlerin ticaretini teşvik etmek ve biyolojik çeşitliliğin korunmasına katkıda bulunmak ve ticaret ve yatırımla bağlantılı baskılara maruz kaldığında, özellikle istilacı yabancı türlerin yayılmasını önlemeye yönelik önlemler yoluyla biyolojik çeşitliliği koruyacaklarını taahhüt etmişlerdir.

STA imzacısı ülkeler, CITES ve Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi gibi çok taraflı forumlar da dahil olmak üzere, bu maddeyle ilgili ticaretle ilgili konularda mümkün olduğunca AB ile birlikte çalışacaklardır. Bu tür bir iş birliği, yaban hayatı ve doğal kaynak temelli ürünlerin ticaretini, ekosistemlerin ve ilgili hizmetlerin değerlendirilmesini ile genetik kaynaklara erişimi kapsamaktadır.

Ayrıca, bunların kullanımından doğan faydaların, 2010 tarihli Nagoya Protokolü ile tutarlı olarak adil ve hakkaniyetli paylaşımını öngören, genetik kaynaklara erişim ve bunların kullanılmasından kaynaklanan faydaların adil ve eşit paylaşımı hakkında Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi de AB'nin STA'ları yoluyla imzacı ülkeler için bağlayıcı hale getirilmiştir.

Birleşik Krallık STA'sında taraflar, denizlerdeki biyolojik kaynakların ve deniz ekosistemlerinin korunmasının ve sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesinin yanı sıra sorumlu ve sürdürülebilir su ürünleri yetiştiriciliğinin teşvik edilmesinin önemi ile bu hedeflere ulaşmada ticaretin önemli bir rol oynadığını kabul etmişlerdir. Ayrıca, bu alanda akdedilmiş olan çok taraflı uluslararası anlaşmaların hükümlerine uygun hareket edeceklerini de taahhüt etmişlerdir.

Japonya ile yapılan STA'da da balıkçılık ve su ürünleri ticaretiyle ilgili önemli düzenlemeler yapılmıştır. Taraflar, okyanus ve denizlerdeki balık kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi ile ekosistemin korunması alanlarında akdedilmiş bulunan uluslararası sözleşmelerin onaylanıp, başta BM Uluslararası Deniz Hukuku sözleşmesi olmak üzere uygulanmaları konusunda görüş birliğine varmışlardır. AB'nin Kanada ile yapmış olduğu CETA (Comprehensive Economic and Trade Agreement) anlaşmasında da balıkçılık ve su ürünleriyle ilgili özel düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre taraflar, uluslararası yükümlülükleriyle uyumlu bir şekilde, gözlemci programları, gemi izleme programları, aktarma kontrolü, denizde yapılacak denetimler, liman kontrolleri vb. yaptırımlar gibi etkili izleme, kontrol ve gözetim tedbirlerini benimsemeyi veya sürdürmeyi taahhüt etmişlerdir. Ayrıca, balık stoklarının korunması ve aşırı avlanmanın önlenmesi konularında iş birliği yapmayı kararlaştırmışlardır. Öte yandan, tarafların üyesi, gözlemcisi olduğu veya sözleşme tarafı olmayan ülkelerle iş birliği yaptığı bölgesel balıkçılık yönetimi kuruluşlarıyla iş birliği yapmayı da taahhüt etmişlerdir. MERCOSUR ile yapılan anlaşmada tarafların, 2015 yılında belirlenen BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden biri olan "sürdürülebilir kalkınma için okyanusları, denizleri ve deniz kaynaklarını korumak ve sürdürülebilir bir şekilde kullanmak" olarak tanımlanan bu alandaki yükümlülükleri yerine getirecekleri de hükme bağlanmıştır.

Sürdürülebilir Orman Yönetimi

AB'nin yaptığı STA'larda göze çarpan bir diğer madde de tarafların ormanların korunması ve sürdürülebilir orman yönetimi konusundaki yükümlülüklerini ortaya koyan maddedir. Ayrıca, yasa dışı bir şekilde kesilmiş orman ürünlerinin ticareti ile mücadele konusunda uluslararası platformlarda iş birliği yapılması da bu madde kapsamında düzenlenmiştir.

Sorumlu Tedarik Zincirlerinin Yönetimi

Yeni dönemde yapılan STA'larda ticaret ve sorumlu tedarik zinciri yönetimi konusunda da düzenlemeler yapılmaktadır. Buna göre taraflar, sorumlu iş yapma ve kurumsal sosyal sorumluluk uygulamaları yoluyla tedarik zincirlerinin sorumlu yönetiminin önemini ve bu amacın gerçekleştirilmesinde ticaretin rolünü kabul etmektedirler.

Anlaşmaların Uygulanması, İşleyişi ve Denetlenmesine İlişkin Hükümler.

Anlaşmaların uygulanması ve bunun denetlenmesi konusu da özel maddelerde düzenlemiştir. Buna göre Birleşik Krallık STA'sının uygulanmasında yaşanacak sorunlarla ilgili olarak tarafların yerel makamları, kendilerine sunulan yeterli ve etkili hukuk yollarına sahip olacaklardır. Ayrıca, AB ve BK'nın denetim organları düzenli olarak birbirleriyle görüşecek ve iş birliği yapacaklardır. Ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların çözümü için ise taraflar, diyalog, istişare, bilgi alışverişi ve iş birliği yoluyla her türlü çabayı göstereceklerdir. Anlaşmanın işleyiş ve uygulaması ile ilgili konularda karar alma yetkisine sahip olacak "Ticaret ve Sürdürülebilir Kalkınma Komitesi" kurulması ve bu komiteye ilgili konularda görüş bildirmek üzere bir uzmanlar kurulu (Panel of Experts) oluşturulması kararlaştırılmıştır. Benzer bir hüküm CETA Anlaşmasında da yer almıştır. Burada da tarafların, STA'nın sürdürülebilirlik seviyeleri üzerindeki etkilerini düzenli olarak izleyecekleri ve varsa gerekli önlemleri alacakları kararlaştırılmıştır. Kurumsal işleyiş konusunda bir "Ticaret ve Sürdürülebilir Kalkınma Komitesi" kurulması kararlaştırılarak, görev tanımıyla ilgili detaylar ortaya konulmuştur.

Ülkelere Özgü Düzenlenmiş Maddeler ve İçerikler

Birleşik Krallık Anlaşmasında Ortak "Biyosfer" Vurgusu ve "Enerji" Başlığına İlişkin Özel Kapsam ve Düzenlemeler

Tam adı "Avrupa Birliği ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu ile Birleşik Krallık (BK) ve Kuzey İrlanda arasında imzalanan Ticaret ve İş birliği anlaşması" olan ve kısa adıyla Brexit Anlaşması olarak adlandırılan anlaşma diğer anlaşmalara göre özel bir öneme sahiptir. Bu anlaşmada iklim hedefleri ve iklim değişikliği ile mücadele ile ilgili alınması gereken önlemlerin gerekliliği, anlaşmanın giriş kısmında yer alan ortak *Biosphere* kavramıyla ortaya konulmuştur. Moldova veya Ukrayna gibi AB sınırlarındaki ülkelerle yapılan anlaşmaların hiç birinde coğrafi yakınlık vurgusu anlaşma metinlerinde yer almamıştır.

Birleşik Krallık STA'sında enerji konusu anlaşmanın giriş bölümünde, tarafların sürdürülebilir enerjinin, yenilenebilir enerjinin, özellikle Kuzey Denizi'ndeki kıyıda uzak (off shore) enerji üretiminin ve enerji verimliliğinin faydalarını kabul ederler" şeklindeki ifadeyle yer almıştır. Enerji ile ilgili

düzenlemelerin amacı, taraflar arasında enerji ve hammadde alanlarında ticareti ve yatırımı kolaylaştırmak ve arz güvenliği ile çevresel sürdürülebilirliği desteklemek, özellikle bu alanlarda iklim değişikliğine karşı mücadeleye katkıda bulunmak olduğu belirtilmiştir.

Anlaşmada enerji konusuna “Güvenli ve Sürdürülebilir Enerji” adı altında ayrı bir başlık ayrılarak yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği konusundaki kararlılık ortaya konmuştur. Tarafların, özellikle insanlık için yaşamsal bir tehdit oluşturan iklim değişikliğine karşı mücadele bağlamında güvenli, uygun maliyetli ve sürdürülebilir bir enerji sisteminin ve çevresel sürdürülebilirliğin önemini kabul ettikleri belirtilmiştir. Aynı başlık altında enerji ve çevre koşullarına yönelik sübvansiyonlar ile ilgili istisnai düzenlemeler de yer almıştır. İncelenen anlaşmalar içinde yalnızca BK ile yapılan yakın tarihli anlaşmada “enerji” için özel bir bölüm veya başlık ayrılmıştır.

Japonya Anlaşmasındaki Özel Hüküm

AB ile Japonya arasında yapılan STA’da taraflar, bu anlaşmanın, TSK bölümünde ekonomik kalkınma, sosyal kalkınma ve çevre korumanın, sürdürülebilir kalkınmanın karşılıklı olarak birbirini güçlendiren bileşenleri olduğunu kabul ettiklerini beyan etmişlerdir. Buradaki amacın esas itibarıyla tarafların çevre veya çalışma standartlarını uyumlaştırmak olmadığı, daha çok, aralarındaki ticari ilişkileri ve iş birliğini sürdürülebilir kalkınmayı destekleyecek şekilde güçlendirmenin amaç edinildiği anlaşılmaktadır.

Birleşik Krallık Anlaşmasında Yer Alan Kesintisiz Ticaret Vurgusu

Birleşik Krallık STA’sının giriş kısmında, anlaşmanın amacının 1973’den bugüne kadar yapılan serbest ticaretin üyelik sona erdikten sonra da kesintisiz bir şekilde devam etmesini sağlamak olduğu özellikle belirtilmiştir. Bu hedefe paralel olarak, GB’nin, AB üyesi olarak yine aktif katkı sağlamış olduğu sürdürülebilirlik ve iklim değişikliğiyle mücadeleye bağlı kalması ve çevre konularındaki iş birliğinin devam etmesi gerektiği de vurgulanmıştır. Başka bir deyişle, AB’nin amacının BK’nın AB ile toplam hacmi çok yüksek olan ticareti kesintiye uğramadan sürerken aynı zamanda, BK’nın AB ile iş birliği içermeyen bağımsız bir çevre ve iklim değişikliğiyle mücadele politikası geliştirmesinin önüne geçilmesi olduğu söylenebilir. Bu sayede hem süregelen eşgüdümlü politikaların devamı hem de ilgili alanlarda uluslararası örgütlerde ve platformlardaki iş birliği ve karşılıklı desteğin güvence altına alınması sağlanmış olacaktır. Son olarak, taraflar sınır ötesi kirlilik açısından ortak bir biyosferi paylaştıkları gerçeğini dikkate alarak, Rio Çevre ve Kalkınma Deklarasyonu’nda taahhüt ettikleri gibi uluslararası kabul görmüş çevre ilkelerine saygı göstermeyi taahhüt ettiklerini beyan etmişlerdir. Bunlardan önemlileri: 14 Haziran 1992’de Rio de Janeiro’da yapılan Çevre ve Kalkınma hakkında 1992 Rio Deklarasyonu ve 9 Mayıs 1992’de New York’ta yapılan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği

Çerçeve Sözleşmesi de dahil olmak üzere çok taraflı çevre anlaşmalarında (UNFCCC) ve 5 Haziran 1992'de Rio de Janeiro'da yapılan Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesidir (Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi).

Meksika Anlaşmasında İnsan Haklarına Saygı, Yolsuzlukla Mücadele ve Kara Para Aklama ile İlgili Düzenlemeler

Anlaşma metninde, diğer STA'lara benzer bir şekilde ticaret ve yatırıma ilişkin hükümlerin yanında işçi haklarının gözetilerek tüm İLO sözleşmelerinin onaylanıp uygulanması ile çevrenin korunmasına ilişkin uluslararası sözleşmelerin uygulanması konuları yer almaktadır. Burada farklı olan Meksika'nın özel durumundan kaynaklanan bir şekilde, yolsuzluğa karşı savaş ve kara para aklama ile mücadele etme gibi taahhütlerin de yer almasıdır. Rüşvetin devlet görevlileri ile benzer şekilde işletmeler için de suç sayılması ve yolsuzluğa bulaşan özel kişilerin veya işletmelerin kovuşturulmasının sağlanması olarak sıralanabilir. AB ve Meksika yolsuzluğun önlenmesi için çalışırken belli bazı önlemleri de hayata geçireceklerdir. Devlet görevlileri için davranış kuralları oluşturmak (code of conduct), şirketleri de personelinin etik konusunda eğitmeleri ve hesaplarını resmi olarak denetletip yayınlamaları konusunda cesaretlendirmek yine bunlardan bazılarıdır.

İki taraf da kara para aklama ile mücadele etme taahhüdünde bulunmuştur. Bu bağlamda ülkelerinde bulunan banka hesaplarının, vakıf veya fonların gerçek sahiplerinin bilinmesi ve vergi daireleri ile yargı kurumlarının ve diğer ilgili makamların bu bilgilere tam erişimlerinin sağlanması da gerekmektedir.

Ticaret anlaşması, AB ile Meksika arasındaki iş birliğini ve insan hakları, güvenlik ve adalet alanlarında düzenli üst düzey toplantıları güçlendirecek bir yapıya sahiptir. Sivil toplumun rolünün artırılmasının yanı sıra Meksika'da insan haklarını, sosyal uyumu ve güvenliği teşvik etmek için sivil toplum kuruluşları tarafından uygulanan projelerin desteklenmesi de anlaşmanın amaçlarından biridir. Yeni anlaşma, AB ve Meksika'nın sendikalar, çevre örgütleri insan hakları grupları, meslek kuruluşları, gazeteciler, akademi ve düşünce kuruluşları ile iletişimini güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

İşgücü Piyasası ve Çalışma Hayatına İlişkin Maddeler

Kanada ile yapılmış olan STA'da taraflar işgücü ve istihdam koşullarına ilişkin özel hükümler getirmişler ve temel çalışma standartlarını kapsayan insana yakışır iş konusunda daha fazla politika tutarlılığının ve yüksek düzeyde işgücü korumasının ve bunların etkili bir şekilde uygulanmasının değerini ortaya koymuşlardır. Bu alanlar da alınacak önlemlerin ihracat da dahil olmak üzere ekonomik verimlilik, yenilikçilik ve üretkenlik üzerinde önemli bir etki yapabileceğini kabul etmişlerdir.

AB ile Kolombiya ve Peru arasında yapılan STA'da taraflar, kendi topraklarında yasal olarak istihdam edilen göçmen işçiler de dahil olmak üzere, çalışanlara yönelik her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak amacıyla, çalışma koşulları bakımından tüm çalışanlara eşit muamele etmeyi desteklemeyi kabul etmişlerdir (bkz. EU-Colombia - Peru STA, 2012).

Sürdürülebilir Orman Yönetimi

Coğrafi konum ve bitki örtüsü bakımından farklılaşan MERCOSUR üyesi ülkelerle ve Kanada ile yapılan anlaşmalarda taraflar, sürdürülebilir orman yönetiminin önemini ve bu amaca ulaşmada ticaretin, koruma ve sürdürülebilir kullanım için orman yenilemenin son derece önemli olduğunu kabul etmişlerdir. MERCOSUR ile yapılan STA'da ayrıca, ülkelerin kanunlarına uygun olarak hasat edilen ve sürdürülebilir şekilde yönetilen ormanlardan elde edilen ürünlerin ticaretini de teşvik etmeleri gerektiği konusunda anlaşmışlardır. Öte yandan, koşullar uygun olduğu durumda ve önceden alınmış rızaları ile, bu ormanlarda yaşayan endojen veya yerel toplulukların ve yerli halkların elde ettikleri sürdürülebilir kereste ve kereste dışı orman ürünlerini tedarik zincirlerine dahil edilerek, geçimlerini arttırmanın yanı sıra ormanların korunmasının ve sürdürülebilir orman kullanımını teşvik etmenin bir aracı olarak değerlendirilmelerinin desteklenmesi gerektiği konusunda da anlaşmışlardır. Son olarak, tarafların yasa dışı ağaç kesimi ve bu şekilde elde edilmiş ürünlerin ticaretiyle mücadele için önlem alması gerektiği de vurgulanmıştır.

Emisyon Ticaret Sistemi ile İlgili Düzenlemeler

AB'nin 2009 sonrası dönemde yapmış olduğu STA'lar arasında sadece BK ve Meksika ile yaptığı anlaşmalarda Karbon emisyonlarını sınırlamayı amaçlayan Karbon fiyatlandırması ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Birleşik Krallık STA'sının 392. Maddesi Karbon fiyatlandırması adı altında düzenlenmiştir. Buna göre taraflar, etkin bir karbon fiyatlandırma sistemine sahip olacak ve bu sistem, elektrik üretimi, ısı üretimi, sanayi ve havacılık sektörlerinin neden olduğu sera gazı emisyonlarını kapsayacaktır. Tarafların ilgili karbon fiyatlandırma sistemlerinin etkinliği, sağlanan koruma seviyesini destekleyecektir. Ayrıca, havacılık sektörü de AB'nin karbon Fiyatlandırma Sistemine dahil edilecektir. Sistem, Avrupa Ekonomik Alanı'ndan BK'ya giden uçuşları kapsayacaktır.¹⁸

¹⁸ 2021 ve 2022 yıllarında AB kurumları, bu sistemi revize etmek için Emisyon Ticaret Sistemi reformunu müzakere etmiş ve revize edilen mevzuat 2023 yılında yayınlanmıştır. Bu mevzuat, havacılık sektörü için AB ETS'nin revizyonunu da içermektedir. 2023 yılında yürürlüğe girmesi planlanmış olan bu işlem sektörden gelen baskılar nedeniyle ertelenmiştir. 2026'da yapılacak bir değerlendirmenin sonuçlarına bağlı olarak kapsam, AB'den dünyanın diğer

Yine taraflar, iklim değişikliğine karşı mücadelede her bir taraf için etkili bir araç olduğu sürece Karbon Fiyatlandırma Sistemini sürdürecektir ve her koşulda koruma seviyesinin azalmasının önüne geçecektir. Ayrıca, Karbon fiyatlandırması konusunda iş birliği yaparak Karbon Fiyatlandırma Sistemlerini, bu sistemlerin bütünlüğünü koruyup, etkinliklerini artıracak şekilde birbirine bağlamaya çalışacaklardır.

AB ile Meksika arasında imzalanması planlanan STA'nın TSK konusunda ortak çalışma bölümünde, faslın amaçlarına ulaşmak için birlikte çalışmanın önemini kabul ettikleri belirtilmiştir. Düşük karbon teknolojilerini ve enerji verimliliğini teşvik etme araçları dahil olmak üzere mevcut ve gelecekteki uluslararası iklim değişikliği rejimi, ETS ile birlikte karbon fiyatlandırma uygulamasının hazırlanması ve benimsenmesi konusunda birlikte çalışacakları hükme bağlanmıştır.

AB'nin hemen yanı başında yer alan Ukrayna ve Moldova ile yapılan daha derin ve kapsamlı anlaşmalarda karbon fiyatlandırması ve ETS ile ilgili herhangi bir düzenleme olmamasına karşın, uzaktaki Meksika ile yapılması planlanan anlaşmada bu konuya yer verilmiş olması nedeniyle ülkelerin AB'ye olan coğrafi yakınlıklarının bir kriter olarak değer kazanmadığı anlaşılmaktadır. AB'nin ETS konusunda tek tip bir uygulama yerine anlaşma yapılan ülkeye göre değişen uygulamaları seçtiği görülmektedir. Ancak AB'nin 2026 yılından itibaren AB'ye ihracat yapan tüm ülkelere uygulayacağı CBAM göz önüne alındığında, Karbon ayak izini azaltmaya yönelik bir Karbon Fiyatlandırması ve ETS'nin, STA yapılmış olsun veya olmasın, AB'nin tüm ticaret ortakları tarafından üstlenilmesi ve uygulanması gerekeceği düşünülmektedir.

Türkiye'yi Bekleyen Yeni Nesil Gümrük Birliği Anlaşması

Şimdiye kadar yapılan değerlendirmelerden görüldüğü gibi, AB'nin üçüncü ülkelerle olan ticaret ve yatırımının kesintisiz bir şekilde sürdürülmesi için imzalamış olduğu ve çok uzun müzakereler sonrasında üzerinde uzlaşılan STA'lar, iklim değişikliğiyle mücadele, sürdürülebilir kalkınma, çalışanların hakları, insana yaraşır iş ilkeleri, yolsuzlukla ve kara para ile mücadele, biyolojik çeşitliliğin korunması ve çevre koruma da dahil olmak üzere birçok yeni alanda düzenlemeler içermektedir. Bu önlem ve düzenlemeler STA nedeniyle artan ticaret ve yatırıma ilişkin kuralları aşan, çok yeni ve daha kapsamlı politika

bölgelerine yapılan uçuşları da kapsayacak şekilde genişleyebilecek ve sektöre sağlanan ücretsiz tahsisatlar da aşamalı olarak kaldırılacaktır.

alanlarına etki etmektedir. Anlaşma metinlerinde formel olarak uluslararası hukuktan kaynaklanan karşılıklılık ilkesi gereği her iki taraf için de aynı yükümlülükler getirilmiş olmasına karşın, bunların hemen hepsi AB tarafından zaten planlanmış veya yerine getirilmiş düzenleme veya uygulamalar olduğundan aslında bunların tamamı, müzakeresiz ve mutlak bir şekilde STA anlaşması imzalayan ülkelere yönelik olarak ortaya konulmuştur.

Konuya AB tarafından baktığımızda ise şu değerlendirme yapılabilir. AB Komisyonu istese bile ABA'nın 3. maddesinin 5. paragrafında ortaya konulan genel ilkelere aykırı bir anlaşmayı müzakere edemeyecektir. Buna göre Birliğin üçüncü ülkelerle olan ilişkilerinde diğerleri yanında, dünyanın sürdürülebilir kalkınmasına katkıda bulunması gerekmektedir. Bu ilkeler arasında sayılmıştır. Bu bağlamda, ABİHA'nın 11. maddesinde sürdürülebilir kalkınma desteklenirken çevre korunmasına ilişkin önlemlerin, Birliğin tüm politika alanlarında dikkate alınması ve uygulanması gerektiği hükmüne yer verilmiştir. Yine, ABİHA'nın 191(1) maddesine göre, AB Çevre Politikasının bölgesel ve dünya çapındaki çevre sorunlarıyla ve özellikle iklim değişikliğiyle mücadele için uluslararası düzeyde alınan önlemleri desteklemesi gerekmektedir. Görüldüğü gibi Lizbon Anlaşmasında yer verilen sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, sosyal ve çevresel boyutları ile iklim değişikliğiyle mücadele ve çevre politikasına ilişkin bu zorlayıcı ve bağlayıcı hükümler, AB'nin 2009 sonrasında şekillenen yeni dış ticaret politikasının hukuki temelini oluşturur.

Bu nedenle, Türkiye ile AB arasındaki GB'nin güncellenmesi söz konusu olduğunda, güncellenen metnin AB Hukukundan doğan bu yükümlülükleri karşılayan bir içeriğe sahip olması gerekir. Bu içerikte hiç kuşkusuz iklim değişikliğiyle mücadele, çevre koruma önlemleri, sürdürülebilir kalkınma, enerji, ETS, çalışma hayatına ilişkin iyileştirmeler, henüz onaylanmamış ILO protokolleri, kayıt dışı ekonomi, kara para aklanmasına ilişkin önlemler, düzensiz göç ve mülteci hakları ile ilgili konular yer alabilecektir. Türkiye ile AB arasında 1996 yılı başından bu yana yürürlükte olan GB'nin revizyonu veya güncellenmesi söz konusu olduğunda AB'nin benzer koşullar içeren zorlayıcı bir anlaşmayı Türkiye'nin önüne koyacağı şimdiden öngörülebilir. İlişkilerde uygun siyasi koşullar sağlanabilir ve GB'nin güncellenmesi aşamasına geçilebilirse 1990'lı yılların koşullarında imzalanmış olan orijinal metinden çok daha farklı bir anlaşmayla karşı karşıya kalınacaktır. Revizyon veya güncellemeden anlaşılacak GB'nin sadece tarım ve hizmetler sektörleri ile kamu alımlarını kapsayacak şekilde genişletilmesi olmamalıdır. AB'nin diğer ülkelerle 2009 sonrası yaptığı anlaşmalara benzer şartlarda sunulan ve çok kısıtlı müzakere olanağı verileceği düşünülen yeni bir anlaşmayı Türkiye'nin önüne koyacağı bugüne kadarki uygulamalarından anlaşılmaktadır.

AB ile Türkiye arasındaki GB'ye eklenecek ilk fasıl Ticaret ve Sürdürülebilir Kalkınma faslı olacaktır. Türkiye ile olan GB'nin kapsamı genişletildiğinde

artacak olan ticaret ve yatırımın Türkiye'nin çevre koruma, iklim değişikliğiyle mücadele, kaynak verimli ekonomiye geçiş, küresel sıcaklık artışıyla mücadele ve sera gazı emisyonlarının azaltılması gibi hedeflerini olumsuz şekilde etkilemesinin önlenmesi konusu gündeme gelecektir. AB'nin yeni ticaret politikası ve bu bağlamdaki yükümlülükleri göz önüne alındığında ticaret ve çevre ve/veya iklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin benzer fasıl ve maddeleri GB kapsamına alınması beklenmelidir.

AB'nin üçüncü ülkelerle bugüne kadar yapmış olduğu STA'lar tarım ürünleri ticaretini kapsam dışı bırakmıştır. GB'nin kapsamı beklentiler doğrultusunda tarım sektörünü de içine alacak şekilde genişletildiğinde, AB'nin Türkiye'den bu alandaki ilk beklentisi sürdürülebilir tarım uygulamalarını hayata geçirmesi olacaktır. Özellikle tarım sektörünün AB için hassas ve stratejik sektörlerin başında geldiği düşünüldüğünde ve buna Ortak Tarım Politikası'nın (OTP) hedef ve öncelikleri de eklendiğinde Türkiye'nin, GB'nin revizyonu ile sadece sektörel ticaretin önündeki engellerin kalkacağını düşünmesi son derece hatalı olacaktır. Aslında, AB için de üçüncü bir ülkeyle tarım ürünleri konusunda bir GB, daha önce uygulaması olmayan yeni bir boyutu ifade eder ve sonucu Türkiye'nin tarım politikasının OTP'ye kademeli uyumu ile sonuçlanacaktır. Buradaki uyumun AB ile ticarete konu olan tarımsal ürünlerden başlayarak tüm tarım sektörünü içine alması beklenebilir. Bu ön uyum hem ileriye dönük bir tam üyelik bağlamında Ankara Anlaşması'nda, Katma Protokol'de ve GB Kararında öngörüldüğü gibi Türkiye'nin tarım politikasının OTP'ye yakınlaştırılması hem de güncellenen GB ile serbestleşecek tarım ürünleri ticaretinin sorunsuz işlemesine yardımcı olacaktır.

Artacak olan tarımsal ürün ticaretinin ve bu sektöre gelecek yeni yatırımların Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma, çevre koruma ve iklim değişikliğiyle mücadele politikalarıyla, sektörde çalışan kişilerin haklarına yönelik olumsuz etkisinin olmaması için özel koşullar öne sürülmesi de beklenmelidir. Çünkü, AB'nin münhasır yetkiye sahip olduğu tarım sektöründe, AYM'de öngörüldüğü gibi, doğrusal üretim yöntemlerinin terk edilerek döngüsellik sağlanmasının, kaynakların çıkarılması, üretimi ve kullanımın çevre üzerindeki olumsuz etkilerini önemli ölçüde azaltabileceği, ayrıca biyolojik çeşitlilik ile doğal sermayede yaratılmış olan hasarın giderilmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir (Eren 2021: 191). Bu nedenle Türkiye ile AB arasındaki müzakerelerde bu konuların öne sürüleceği ve Türkiye'nin bu önceliklere uyum göstermesinin bekleneceği şimdiden öngörülebilir. Tarım sektörü ile birlikte hizmetler sektörü ile kamu alımlarının da GB kapsamına alınacağı beklendiğinden bu alanlarda da AYM öncelik ve hedeflerinin gözetileceği beklenebilir.

Yine, Türkiye'nin kara para ile mücadele amacıyla kurulmuş olan Mali Eylem Görev Gücü FATF (Financial Action Task Force)'in gri listesinde sıkça yer

alması da görüşmelerde AB tarafından öne sürülebilecek eksik veya düzeltilmesi gereken konulardan olacaktır.¹⁹ Özellikle yolsuzluk ve para aklama ile ilgili kötü bir sicile sahip olan Meksika ile yapılacak olan STA'da bu konuda önemli düzenlemeler yapılmış olduğu düşünülürse Türkiye için de benzer bir yaptırımın yeni anlaşmaya eklenebileceği varsayılabilir.

Çalışma hayatına ilişkin bazı önemli ILO sözleşme ve protokollerini imzalamaktan kaçınması veya imzaladıklarını yürürlüğe sokmamış olması konusunun da GB revizyon sürecinde gündeme gelmesi beklenmelidir. Zorla çalıştırma yasağına ilişkin ILO sözleşmesi (ILO Protocol 2014) başta olmak üzere toplam 42 sözleşme ve protokolü imzalamamış veya yürürlüğe sokmamıştır (ILO, Normlex).

GB'nin güncellenmesi sürecinde AB tarafının anlaşmaya dahil edilmesini isteyebileceği bir önemli konu da İklim değişikliğiyle mücadele politikası bağlamında olacaktır. Yeni yapılan veya güncellenmesi sağlanan STA'ları tamamında İklim Değişikliği ile mücadele konusu gündeme getirilerek bağlayıcı hükümlere dönüştürülmüştür. Türkiye'de 1990-1995 yıllarını kapsayan Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı ile birlikte iklim değişikliği kavramı literatüre girmiştir. Plan kapsamında, iklim değişikliği ile mücadele ve hava kirliliğinin önlenmesi için uygun politikaların belirlenmesi amacıyla İklim Değişikliği ve Hava Yönetimi Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur. 1999 yılında ekonominin büyümesiyle birlikte sağlıklı bir sosyal çevrenin ihtiyaçlarını yeniden şekillendirmek için Ulusal Çevre Eylem Planı (UEP) oluşturulmuştur. UEP ile birlikte, Türkiye'nin iklim değişikliği politikaları geliştirilmiş ve Türkiye'nin uluslararası çevre rejimindeki muadilleri ile olan ilişkilerinin yaygınlaştırılması için koordinasyonu sağlanmış ve önemli adımlar atmıştır (Selçuk, 2023, s. 10).

¹⁹ Ekim 2021'de Türkiye, AML/CFT rejiminin etkinliğini güçlendirmek için FATF ile birlikte çalışmaya yönelik üst düzey siyasi taahhütte bulunmuştur. FATF, Şubat 2024 Genel Kurulunda, Türkiye'nin eylem planını büyük ölçüde tamamladığı ve AML/TFM reformlarının uygulanmasının başladığını ve sürdürüldüğünü doğrulamak için yerinde bir değerlendirmeyi garanti ettiği yönünde ilk tespitte bulunmuştur. Uygulamanın gelecekte sürdürülebilmesi için gerekli siyasi kararlılığın sürdüğü belirtilmiştir. Türkiye aşağıdakiler de dahil olmak üzere önemli reformlar gerçekleştirmiştir: (1) risk bazlı AML/TFM denetimine yönelik yaklaşımını geliştirmek; (2) AML/CFT ihlallerine yönelik yaptırımların ve gerçek faydalanıcı gerekliliklerinin caydırıcı olmasını sağlayacak adımların atılması; (3) Mali İstihbarat Birimi için kaynakların artırılması ve üretilen mali istihbaratın kullanılması; (4) risklere uygun olarak daha karmaşık kara para aklama soruşturma ve kovuşturmalarının yürütülmesi; (5) varlık kurtarma sisteminin iyileştirilmesi; (6) BM tarafından belirlenen gruplarla ilgili TF soruşturmalarına, kovuşturmalarına ve müsaderelere öncelik verilmesi; (7) terörün finansmanına yönelik hedeflenen mali yaptırımların uygulanmasının artırılması; ve (8) geniş bir yelpazedeki NPO'lara erişimin artırılması ve NPO'ların denetiminin risk bazlı olmasını ve bağış toplama gibi meşru NPO faaliyetlerini kesintiye uğratmamasını veya engellememesini sağlayacak adımların atılması.

Görüldüğü gibi, AB yapmış olduğu STA'larda çevre ve iklim değişikliği ile ilgili uluslararası anlaşmaların onaylanıp uygulanması ile bu alanlarda uluslararası düzlemde ortak tutum ve iş birliği maddelerine yer vererek bu konuya özel önem verdiğini göstermiştir. UNFCCC kapsamında 22 Nisan 2016 tarihinde 195 ülke tarafından imzalanan Paris İklim Anlaşmasını AB, birçok AB üyesi ülke ile birlikte 5 Ekim 2016 tarihinde onaylamış olmasına rağmen Türkiye onay sürecini AB'nin imza tarihinden beş yıl sonra 11 Ekim 2021 tarihinde tamamlamıştır. Anlaşmayı hiç gecikmeden AB ile aynı tarihte veya çok kısa bir süre sonra imzalayan Kanada (18.11. 2016), Japonya (8.11.2016) ve Birleşik Krallık için STA'lara zorlayıcı hükümler koyan Birliğin, GB'ni yenilerken Anlaşmayı beş yıl sonra yürürlüğe koyan Türkiye için de benzer koşulları öne süreceğini düşünmek son derece isabetli olacaktır.

Türkiye'nin iklim değişikliği ile mücadelede geride kalması, artacak olan ticaretin bu mücadeleyi olumsuz etkilemesi, AB'nin BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin koymuş olduğu ve AYM kapsamında belirlemiş olduğu hedeflere ulaşılmasını zorlaştıran otonom tutum ve eylemlerine karşı önlem alması ve güncellenen GB'de bu konunun da gündeme getirilmesi beklenmektedir²⁰.

Enerji başlığı da AB'nin uluslararası anlaşmalardan doğan yükümlülüklerine ve AYM'de belirlemiş olduğu karbon ayak izini azaltmaya yönelik hedeflerine uygun bir şekilde müzakere edilecektir. Fosil yakıt bağımlılığının azaltılması ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, AB'nin Yeşil Dönüşüm başlığı altında belirlediği enerji sektöründe gerçekleşecek geçişin temelini oluşturur. GB

²⁰ Ocak 2025 itibarıyla, Türkiye'nin İklim Kanunu hazırlık aşamasındadır. Taslağın amaç ve kapsamının tanımlandığı giriş bölümünde Kanunun amacının yeşil kalkınma vizyonu ve net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda iklim değişikliğiyle mücadelede sera gazı emisyonlarının azaltılmasını, iklim değişikliğine uyumu ve bu hususlara yönelik planlama ve uygulama araçlarını düzenlemek olduğu yazmaktadır (İklim Değişikliği Kanunu Taslağı, Madde 1). Bu arada, Türkiye, Karbonsuzluk hedefi olarak 2053 yılını belirlemiştir. Sera gazı emisyonları azaltım hedefi de 2012 yılına göre, 2030 yılına kadar %41 olarak hedeflenmiştir (2030 yılında 695 Mt. CO2 eşdeğeri). Uzmanlar, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın sunduğu yüzde 41 azaltım hedefinin, "artıştan azaltım" olması nedeniyle, sera gazı emisyonlarını azaltmak yerine artıracığına dikkat çekmektedirler. Bakanlığın 2038'i emisyon tepe noktası (pik yıl) kabul ederek bu tarihe kadar emisyonlarını artırmayı öngördüğünü vurgulayan STA'lar, azaltımın bugünden başlaması gerektiğini, dolayısıyla tepe noktasının bugün olması ve emisyonların mutlak olarak, yani 'bugünden itibaren' azaltılmasının hedeflenmesinin gerektiğini, bunun için de azaltım hedefinin, en son ve en güncel verilerden yola çıkılarak hesaplanması gerektiğini belirtmektedirler. Bu iddiasız hedefin geçtiğimiz taraflar Toplantısı'nda alınan "daha güçlü 2030 hedefleri belirleme" kararı ile uyumsuz olduğu da öne sürülmektedir (WWF, 2022). Öte yandan, AB'nin STA yaptığı ülkelerden uluslararası anlaşmaların onaylanıp uygulanmasını istediği, uluslararası platformlarda ortak tutum ve dayanışma beklediği daha önceki bölümlerde belirtilmiştir.

güncellenirken enerji başlığı da gündeme gelebilecektir. Birleşik Krallık ile yapılmış olan anlaşmada “Güvenli ve Sürdürülebilir Enerji” adı altında ayrı bir başlık ayrılmış ve yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği konularına özel bir vurgu yapılmıştır. İklim değişikliğine karşı etkin bir mücadele için güvenli, erişilebilir ve sürdürülebilir bir enerji sisteminin önemi ortaya konulmuştur. Birleşik Krallık STA’sında vurgulanan ortak Biyosfer vurgusu Türkiye için de yapılabilecektir. Benzer bir enerji başlığının güncellenen GB için de geçerli olacağı düşünülebilir. AB’nin Birleşik Krallık ile yapmış olduğu STA’nın müzakere edildiği 2020 yılında BK’nın elektrik ihtiyacının %43’ünün yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edildiği düşünüldüğünde (Nationalgrid, 2024), Türkiye’nin Kasım 2024 itibarıyla elektrik üretiminde %57,2’lik yenilenebilir enerji kaynağı kullanımı²¹ ve bu alandaki zengin potansiyeli ülkeye enerji başlığı altında daha iyi bir müzakere pozisyonu sağlayacaktır. Ancak, Türkiye’nin bu başlık altındaki yükümlülükleri karşılama ve gerekli önlemleri alabilme becerisi kısa, orta ve uzun dönemde yaratabileceği finansman veya kaynak miktarı ile doğru orantılı olacaktır.

Sonuç

Türkiye ile AB arasında 1996 yılında tamamlanan ve benzersiz bir ekonomik bütünleşme modeli oluşturan GB hem içerik ve kapsam hem de uygulama ve işleyişine ilişkin önemli sorunlar yaratmaktadır. Yapıldığı dönemde tam üyeliğe geçişin ön aşaması olarak görülmüş olan ve 1990’lı yılların ruhunu taşıyan bu formatın gözden geçirilmesi gerektiği her iki tarafın ortak görüşü olarak ortaya çıkmaktadır. Her iki tarafın da ekonomik çıkar elde edeceği öngörülen ve çeşitli modelleme çalışmalarıyla kanıtlanan bu güncellenmenin gecikmesinin siyasi bazı nedenleri vardır. Bu sorunlar giderilip ilişkiler normalleştiğinde atılacak ilk adım GB’nin güncellenmesi olacaktır. O gün geldiğinde Türkiye’yi bekleyen, sadece bir kapsam genişlemesi olmayıp yeni nesil bir GB olacağı bu makalenin ana fikrini oluşturmaktadır. Bu sonuca varılmasının nedeni AB’nin, 2009 yılından bu yana yapmış olduğu ticaret ve yatırım anlaşmalarının tamamında sürdürülebilirlik, iklim değişikliği ile mücadele ve çevrenin korunmasıyla ilgili maddelerin yer almasına çalışmaktadır. Bu çalışmada AB’nin yeni yaptığı veya gözden geçirerek güncellenmesini sağladığı bazı önemli anlaşmalar incelenmiştir. Buradan çıkarılan en önemli sonuçlardan biri, AB’nin çevre koruma ve sürdürülebilir kalkınma ve iklim değişikliğiyle mücadele yanında insana yakışır istihdam politikası izlenmesine giderek daha fazla önem vermeye başladığıdır. Bu nedenle AB, yaptığı STA’lar sayesinde artacak olan ticaret ve yatırımların, anlaşmalara taraf olan ülkelerin çevre politikalarını, sürdürülebilir

²¹ 2024 yılı Kasım ayı sonu itibarıyla Türkiye’nin kurulu gücünün kaynaklara göre dağılımı; %28’i hidrolik enerji, %21,4’ü doğal gaz, %19’u kömür, %10,9’u rüzgâr, %16,8’i güneş, %1,5’i jeotermal ve %2,3’ü ise diğer kaynaklar şeklindedir (Enerji Bakanlığı, 2024).

kalkınma ve istihdam politikalarını olumsuz etkilemesinin önüne geçmeye çalışmaktadır.

AB ile Türkiye arasındaki GB'nin güncellenmesi veya yenilenmesi yapılırken Türkiye'yi nelerin bekleyebileceği, yeni anlaşma şartlarında nelerin yer alabileceği tartışılmıştır. Kapsam ve derinlik olarak öncekinden çok daha farklı olacağı varsayılan GB'nin güncellenmesi kararı, Türkiye'nin AB ile olan özgün ilişkisi nedeniyle, 1995 yılında olduğu gibi bir Ortaklık Konseyi Kararı ile alınacaktır. Yeni GB'nin içeriğinin ne olacağı konusu Türkiye kamuoyunda dar bir çevre dışında kendisine yer bulamamıştır. Ancak AB'nin yeni politika öncelikleri, Yeşil Mutabakat yükümlülükleri ve iklim değişikliğiyle mücadele ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri göz önüne alındığında Türkiye'nin hazırlık ve ön çalışmalarını bu yönde yapması gerektiği daha iyi anlaşılacaktır.

Çok açıktır ki, iklim değişikliğiyle mücadele, çevre koruma ve sürdürülebilir kalkınma ile ilgili yeni ve kapsamlı yükümlülüklerin AB'den herhangi bir maddi destek alınmadan, tek başına karşılanmaya çalışılması son derece güçtür. Böyle bir anlaşmayı Türkiye'nin kabul edip etmemesi gerektiği konusu da ayrıca tartışılmalıdır. Bu bağlamda, GB'nin kapsamı ile ilgili olarak yapılacak değişiklik ve/veya iyileştirmelerin, yeni bir ikili anlaşma veya Ortaklık Konseyi Kararı ile yapılması yerine kısmi ve sınırlı bir revizyon yoluyla yapılmasının Türkiye için daha uygun olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Andersen, M. S., & Liefferink, D. (1997) European Environmental Policy: The pioneers. Manchester University Press.
<https://www.researchgate.net/publication/312175033_European_environmental_policy_The_pioneers>, (20 Nisan 2024).
- ATOC (2014) Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Georgia, of the other part, <[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0830\(02\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0830(02)&from=EN)>, (20 Nisan 2024).
- AYM (2019) Avrupa Yeşil Mutabakatı.
<https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_19_6691>, (20 Nisan 2024).
- Birleşik Krallık (2021) Trade and Cooperation Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community, of the one part, and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, of the other part. 30.4.2021, Official Journal of the European Union, L 149/10, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A22021A0430%2801%29>> , (20 Nisan 2024).
- Bong-Chul Kim, Eui-Chan Shinb, Kyung-Eun Parkc, (2023) "Establishing EU Norms as a Global Actor: Application of New Concepts in FTAs", *Journal of Global Business and Trade*, Cilt/No:19(1):75-89.
- CBAM Proposal, 2021, Proposal to a Regulation of the European Parliament and of the Council on the establishment of a Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM). <<https://www.euractiv.com/wp-content/uploads/sites/2/2021/06/CBAM-RegulationDraft.pdf> >, (20 Nisan 2024).
- Enerji Bakanlığı (2024) *Elektrik*, <<https://enerji.gov.tr/bilgi-merkezi-enerji-elektrik>>, (20 Nisan 2024).
- Eren, T. M., (2021) Avrupa Ekonomik Entegrasyonu ve Avrupa'nın Yeşil Geleceği, İKV Yayınları, Yayın No 317, İstanbul.
- EU-Colombia - Peru STA (2012) Trade Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Colombia and Peru, of the other part Official Journal of the European Union, L 354, 21 December 2012. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=OJ%3AL%3A2012%3A354%3ATOC>>, (20 Nisan 2024).

- European Commission (2015) Enhancement of EU-Turkey bilateral trade relations and modernisation of the EU-Turkey Customs Union, TRADE E2/NEAR A5, August 2015. <https://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/2015_trade_035_turkey_en.pdf>, (20 Nisan 2024).
- European Commission (2016) Commission proposes to modernise the Customs Union with Turkey Brussels, 21 December 2016, <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_16_4468>, (20 Nisan 2024).
- European Commission (2021) The EU-Turkey Customs Union and trade relations: what options for the future? In-depth analysis, Policy Department, Directorate-General for External Policies, July 2021. <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/653640/EXP_O_IDA\(2021\)653640_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/653640/EXP_O_IDA(2021)653640_EN.pdf)>, (20 Nisan 2024).
- Eurostat (2024) EU Position in the World. <<https://ec.europa.eu/trade/policy/eu-position-in-world-trade-173>> ,(20 Nisan 2024).
- Güney Afrika (2016) Economic Partnership Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and the SADC EPA States, of the other part, 16.9.2016 EN Official Journal of the European Union L 250/1, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=OJ%3AL%3A2016%3A250%3ATOC> (20 Nisan 2024)
- Güney Kore (2015) Free trade Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and the Republic of Korea, of the other part Official Journal of the European Union, L 127, 14 May 2011, < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=OJ%3AL%3A2011%3A127%3ATOC>>, (20 Nisan 2024).
- Harrison, J., Barbu, M., Campling, L., Richardson, B., Smith, A. (2019) "Governing Labour Standards through Free Trade Agreements: Limits of the European Union's Trade and Sustainable Development Chapters", Journal of Common Market Studies, Cilt/Sayı: 57(2): 260–277.
- ILO Normlex (2014) Information System on International Labour Standards, Up-to-date Conventions and Protocols not ratified by Türkiye. <https://webapps.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000%3A11210%3A0%3A%3ANO%3A11210%3AP11210_COUNTRY_ID%3A102893>, (20 Nisan 2024).

ILO Protocol (2014) P029- Protocol of 2014, to the Forced Labour Convention, 1930.

<https://normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:P029>, (20 Nisan 2024).

İklim Değişikliği Kanunu Taslağı (t/y).

<<https://www.baib.gov.tr/files/downloads/PageFiles/f345dbce-f055-ed11-a91b-000c29511bae/Files/ek-3.pdf>>, (20 Nisan 2024).

Japonya (2019) Proposal for a Council decision on the conclusion of the Economic Partnership Agreement between the European Union and Japan, COM/2018/192 final - 2018/0091 (NLE), <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018PC0192&from=EN>>, (20 Nisan 2024).

Jinnah, S. ve Morgera E., (2013) "Environmental Provisions in American and EU Free Trade Agreements: A Preliminary Comparison and Research Agenda", *Review of European Community & International Environmental Law*, Cilt/Sayı: 22(3):324-339.

Kanada (2017) Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) between Canada, of the one part, and the European Union and its Member States, of the other part, OJ L 11, 14.1.2017, <[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:22017A0114\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:22017A0114(01))>, (20 Nisan 2024).

Kolombiya-Peru (2013) Trade Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Colombia and Peru, of the other part , Official Journal of the European Union, L 354, 21 December 2012, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=OJ%3AL%3A2012%3A354%3ATOC>>, (20 Nisan 2024).

Lenschov, A. ve Sprungk, C. (2010) "The Myth of a Green Europe", *Journal of Common Market Studies*, Cilt/Sayı: 48(1):133-154.

Mc Neil, J. (2020) "Exporting environmental objectives or erecting trade barriers in recent EU free trade agreements", *Australian and New Zealand Journal of European Studies*, Cilt/Sayı:12(1):40-53.

Meksika (2018) EU-Mexico agreement: The agreement in principle, <https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/mexico/eu-mexico-agreement/agreement-principle_en>, (20 Nisan 2024).

MERCOSUR (2019) New EU-MERCOSUR trade agreement The agreement in principle Brussels, 1 July 2019,

<https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/june/tradoc_157964.pdf>, (20 Nisan 2024).

Moldova (2016) Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and the Republic of Moldova, of the other part, L 260/4 Gürcistan (2016)EN Official Journal of the European Union 30.8.2014, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2014.161.01.0003.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2014%3A161%3>, (20 Nisan 2024).

Nationalgrid (2024) How much of our energy currently comes from renewable sources? <<https://www.nationalgrid.com/stories/energy-explained/how-much-uks-energy-renewable>>, (20 Nisan 2024).

Oberthür, S. ve Roche Kelly, C. (2008) "EU Leadership in International Climate Policy: Achievements and Challenges", *The International Spectator*, Cilt/Sayı:43(3):35-50.

OKK Kararı 1/95 (1995) Gümrük birliğinin son döneminin uygulanmaya konmasına ilişkin 1/95 sayılı Türkiye-AT Ortaklık Konseyi Kararı, Yayın no. DPT: 2596, ISBN 975192783-8. <https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/okk_tur.pdf>, (20 Nisan 2024).

Selçuk, S., F. (2023) "Uluslararası İklim Değişikliği Anlaşmaları ve Türkiye'nin Tutumu", *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, Sayı 6(1): 9-19.

Singapur (2019) Free Trade Agreement between the European Union and the Republic of Singapore, 14.11.2019 EN Official Journal of the European Union L 294/3, <https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/singapore/eu-singapore-agreement/texts-agreements_en>, (20 Nisan 2024).

Ukrayna (2017) Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part, 29.5.2014 Official Journal of the European Union L 161/3, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0830%2801%29&from=EN>>, (20 Nisan 2024).

Van der Putte, L. ve Orbie, J (2015) "EU Bilateral Trade Agreements and the Surprising Rise of Labour Pro-visions", *International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations* Cilt/Sayı:31(3):263- 283.

Vietnam (2020) Free Trade Agreement between the European Union and the Socialist Republic of Viet Nam, 12.6.2020 Official Journal of the European

Union L 186/3, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2020:186:TOC>>, (20 Nisan 2024).

Worldbank (2014) Evaluation of the EU-Turkey Customs Union, Report No. 85830-TR, March 28, 2014, <<https://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/eca/turkey/tr-eu-customs-union-eng.pdf>>, (20 Nisan 2024).

WWF (2022) ‘‘Türkiye'nin yeni iklim hedefi, emisyonları azaltmak yerine artırıyor’’, 16 Kasım 2022, <<https://www.wwf.org.tr/?12840/Turkiyenin-yeni-iklim-hedefi-emisyonlari-azaltmak-yerine-artiriyor>>, (20 Nisan 2024)

AVRUPA BİRLİĞİ ORTAK ULAŞTIRMA POLİTİKASINDA LİMANLAR

OĞUZHAN ÖZTÜTÜNCÜ*
LEVENT KIRVAL**

Öz

Avrupa Birliği (AB) bütünleşmesi süreçlerinde ulaştırma konusu önemli bir unsurdur. Birlik içerisinde ulaştırma politikası ortak bir şekilde yürütölmektedir. Bu politikada ticaretin kolaylaştırılması, ulaştırma altyapısının iyileştirilmesi ve iç pazarın güçlendirilmesi gibi temel hedefler bulunmaktadır. Ulaştırmanın bir kolu olan limanlar AB'nin dünyaya açılmasında büyük rol oynamaktadır. AB limanlar konusunda; limanların etkin işleyişini sağlamak, rekabeti artırmak ve çevresel sürdürülebilirliği tesis etmek amacıyla düzenlemelerde bulunmaktadır. Çalışmada mekân olarak AB'nin seçilme nedeni bu bölgenin dünyanın en büyük pazarı olması, araç olarak limanların seçilme nedeni ise pazar ekonomisinde deniz ulaőtırmasının kritik olması ve deniz araçlarının en nihayetinde bir limana bağlanması gerektiğidir. Metodolojik olarak nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması seçilmiştir. Bu kapsamda; AB ulaştırma ve liman politikaları ile ilgili yazılmış makale, kitap, bildiri, resmî belgeler/raporlar ve çeşitli haber sayfaları kaynak olarak seçilmiştir. Ulaştırma ve liman politikalarının tarihsel sürecine de çalışma içerisinde değinilmiştir. Bu sayede bahsi geçen konularda AB'nin bakış açısının ne olduğunun daha iyi ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu makalenin amacı; AB ortak ulaştırma politikasını ana hatlarıyla anlatmak, sonrasında ulaştırmanın en önemli araçlarından biri olan AB limanları hakkında bilgi vermek ve liman stratejileri konusunda bir durum çalışması oluşturmaktır. Dünya genelindeki refah seviyesi yüksek ölkeleri içerisinde barındıran AB'ye dair limanlarla ilgili bir araştırmanın diğer ölkeler için de iyi bir örnek oluşturacağı değerlendirilmektedir. Çalışmanın liman politikaları literatürüne katkı sağlaması umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Ulaştırma Politikası, Limanlar, Rekabet Politikası

* Doktora öğrencisi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Denizcilik Çalışmaları Programı, oztutuncu22@itu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3705-2472

** Prof. Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi, Denizcilik Fakóltesi, Temel Bilimler Bölümü, lkirval@itu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8884-5427

SEAPORTS IN THE COMMON TRANSPORTATION POLICY OF THE EUROPEAN UNION

Abstract

The topic of transportation holds significant importance in the context of European Union (EU) integration. Within the Union, transportation policy is implemented in a common way, aiming to achieve fundamental objectives such as facilitating trade, improving transportation infrastructure, and strengthening the internal market. Ports, as a critical component of transportation, play a major role in connecting the EU to the global market. In the realm of port policies, the EU prepares regulations to ensure the efficient operation of ports, enhance competition, and establish environmental sustainability. The selection of the EU as the geographical focus of this study is related with its status as the world's largest market. And ports have been chosen as the focal point of this study due to their critical role in maritime transportation and market economy, and the inevitability of maritime vessels arriving at ports. The research employs a qualitative methodology, specifically a case study approach. In this context, articles, books, conference papers, official documents/reports, and various news sources related to EU transportation and port policies are utilized as references. The study also addresses the historical evolution of transportation and port policies, providing deeper insights into the EU's perspective on these issues. The purpose of this paper is to outline the EU's common transportation policy, discuss EU ports as one of the most vital components of transportation, and develop a case study on port strategies. It is believed that a study focusing on EU ports, situated within a region encompassing countries with high levels of prosperity, will serve as an exemplary reference for other states. It is anticipated that this study will also contribute to the literature on port policies.

Keywords: *European Union, Transportation Policy, Seaports, Competition Policy*

Giriş

Avrupa devletleri Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkilerini bizzat deneyimlemişlerdir. Yapılan savaşların ana sebebi ise ekonomik rekabet olmuştur. Özellikle ham madde ve pazar arayışı devletleri silah kullanmaya itmiştir. Bu da milyonlarca insanın hayatını kaybetmesine ve yurtlarından edilmesine neden olmuştur. Özellikle Jean Monnet ve Robert Schuman gibi bürokratlar bu kavganın sona ermesi için ekonomik birliklik fikrini ortaya atmış ve savunmuşlardır. Bu fikir aslında Avrupalı devletler arasındaki kavganın ana sebebini göstermesi açısından önemlidir. Fikrin pratiğe dönüşmesi 1951 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun kurulmasıyla başlamıştır. 1957 Roma

Antlaşması ile birliğin ismi Avrupa Ekonomik Topluluğu halini almıştır. 1965 yılında imzalanan Brüksel Antlaşması ile Avrupa Topluluğu ismini alan oluşum 1992 Maastricht Antlaşması ile günümüzdeki ifadesiyle Avrupa Birliği (AB) haline dönüşmüştür. Yıllar içerisinde yapılan isim değişiklikleri birlik üye devletlerinin kapsamı genişletmek istediğini göstermektedir (Sander, 2017:343-346).

AB hem politik bir proje hem de hukuki uluslarüstü bir örgüt şeklinde varlık göstermektedir. Politik proje, AB kararlarının mümkün olduğunca açık ve vatandaşa yakın bir şekilde alındığı ve Avrupa halkları arasında giderek daha da yakın bir birlik oluşturma iradesi anlamına gelmektedir (AB Antlaşması 1. Madde). Bunun başarılabilmesi için AB'nin aşağıda belirtilen bir dizi hedefleri bulunmaktadır. Bunlar;

- Barışı, vatandaşların değerlerini ve refahını desteklemek,
- AB'de yaşayan insanlara özgürlük, güvenlik ve adalet alanı sunmak,
- Dengeli ekonomik büyüme ve fiyat istikrarına dayalı sürdürülebilir kalkınmayı sağlayan iç pazarı kurmak, tam istihdamı hedefleyen, çevreyi korumayı, sosyal ve bilimsel ilerlemeyi teşvik eden, rekabetçi bir sosyal piyasa ekonomisi oluşturmak,
- Sosyal dışlanma ve ayrımcılığı önlemek, kadın-erkek eşitliğini, nesiller arası dayanışmayı ve çocuk haklarını desteklemek,
- Üye devletler arasında ekonomik, sosyal ve bölgesel uyumu sağlamak,
- Üye devletlerin kültürel ve dil çeşitliliğine saygı göstermek ve Avrupa kültür mirasını korumak,
- Euro ile birlikte ekonomik ve parasal birliği kurmak,
- Değerlerine ve uluslararası hukuka uygun olarak üçüncü taraf ile ilişkilerinde barışı, güvenliği, sürdürülebilir kalkınmayı, insanların gelişimini ve insan haklarını desteklemek olarak belirtilmektedir (Avrupa Birliği Resmi Sayfası, 1992).

AB'nin; Avrupa Parlamentosu (The European Parliament), Avrupa Birliği Zirvesi (The European Council), Avrupa Birliği Konseyi (Council of the European Union), Avrupa Komisyonu (The European Commission), Avrupa Birliği Adalet Divanı (The Court of Justice of the European Union), Avrupa Merkez Bankası (The European Central Bank) ve Sayıştay'dan (The Court of Auditors) oluşan bir kurumsal çerçevesi bulunmaktadır (Avrupa Birliği Resmi Sayfası, 1992) (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2020).

Doğrudan halk tarafından seçilen tek organ Avrupa Parlamentosu'dur. Üye devletlerin parlamenter sayıları nüfusları nispetinde olmaktadır. Avrupa Parlamentosu üye ülke vatandaşlarının siyasi görüşlerini ve demokratik çıkarlarını temsil eden organ durumundadır. Bu sebeple üyeler siyasi görüşlerine göre grup oluşturmaktadır. Parlamenterler ülkelerini değil kendilerine yetki

veren Avrupa vatandaşlarının siyasi görüşlerini temsil etmektedirler. Avrupa Parlamentosunu 7 siyasi parti grubu ve bağımsız üyeler oluşturmaktadır. Görüşülmesi istenen konular Parlamento içerisinde farklı görev alanlarına sahip 20 adet komiteden ilgili olanına aktarılmakta ve tartışılmaktadır. Daha sonra ulaşılan sonuç bir raporla birlikte Genel Kurul'a sunulmakta ve kuruldaki görüşmeler bu kapsamda yapılmaktadır. Avrupa Parlamentosu yasama yetkisini Konsey ile paylaşmaktadır. Üye devletleri bağlayacak hukuki metinlerin hayata geçirilebilmesi genel kural olarak hem Avrupa Parlamentosu hem de Konseyin onayı ile mümkün olmaktadır (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2024) Avrupa Birliği Konseyi üye ülkelerin ulusal menfaatlerinin savunulduğu organdır. Konsey görüşmelerine karara bağlanacak konu kapsamında üye ülkeleri temsilen ilgili bakanlar katılmaktadır. Konseyin AB adına üçüncü taraflarla uluslararası anlaşma imzalama yetkisi bulunmaktadır (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2019). Avrupa Komisyonu birliğin yürütme organı olarak yasama sürecini başlatan, AB müktesebatını, programları ve bütçeyi uygulamaktan ve idari denetimden sorumlu kurum konumundadır. Komisyon bir nevi Bakanlar Kurulu gibi faaliyette bulunmaktadır. Komisyon görevlerini yerine getirirken bağımsız hareket etmekte ve herhangi bir yerden talimat almamaktadır (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2022a). Avrupa Birliği Adalet Divanı, AB'nin yargı organı konumundadır. Temel amacı AB hukukunun birlik içerisinde her yerde aynı biçimde uygulanmasını ve yorumlanmasını sağlamaktır. Divan; hukuki denetim, uyumsuzluk, yorum, boşluk doldurma, hukuk yaratma ve AB hukuk düzeni ile ulusal hukuk düzenleri arasındaki ilişkilerin yönetilmesi işlevlerini yerine getirmektedir (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2022b) (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2020).

Politika, ulusal bir hedefe, amaca ya da çıkara ulaşabilmek için izlenen planlamaların bütünüdür. Bütün bu planlamaların nihai sonucu kişinin veya toplumun iyiliği amacını taşımaktadır. Örnek verecek olursak bir ülkenin ulaştırma politikasından söz edildiğinde bu politikanın temel hedefi, ülke vatandaşlarının daha güvende, hızlı ve rahat bir biçimde yolculuğunu sağlamaktır. Bunun için ise örneğin trenlerin ve rayların yenilenmesi gibi altyapının iyileştirilmesi, bu hedefe ulaşabilmek için izlenen politikalar. Politika bir amaç değil, amaca ulaşabilmek için izlenen yol ve araçtır. Amaç, eylem ve sonuç arasındaki bağlantının hesaplı bir şekilde işletilmesi gerekmektedir (Akdemir, 2024: 52-53).

AB'nin ekonomik manada temel amacı tek pazarı oluşturmaktır. Bunun için malların, hizmetlerin, sermayenin ve kişilerin serbest dolaşımının sağlanması gereklidir. Birlik üyeleri; tarım, balıkçılık, rekabet ve ulaştırma gibi konularda ortak politikalar belirleyerek tek pazarın etkin bir şekilde çalışmasını sürdürmek istemektedir. Bazı konularda ise üye devletler bağımsız hareket etmektedir. Bu konular; AB ordusu ve liman politikası olarak belirtilebilir. Ancak AB'nin

büyüme stratejisi olan derinleşme ve genişleme aksları ile gelecekte yeni alanlarda ortak politikalar oluşturmak mümkün olabilecektir.

Tek Pazar, dört temel serbestiye dayanan AB'nin ilk kurucu anlaşmalarından olan Roma Antlaşması'nın bir sonucudur. AB iç pazarında bütün fiziki, teknik ve maddi mevzuata ilişkin engellerin kaldırılması ve hali hazırdaki düzenlemelerin basitleştirilmesi; tüketiciler, kişiler ve iş dünyasının AB'yi oluşturan 27 ülke ve 450 milyona yakın nüfusa doğrudan ulaşımın sağlandığı Tek Pazar'ın oluşturulması asıl hedeftir. Pazarların birleştirilip tekleştirilme fikri ekonomik ve siyasi bütünleşme amacıyla bağlantılıdır. AB Tek Pazarı dünyanın en büyük pazarı konumundadır. Malların serbest dolaşımı AB içerisinde tüketiciler ve işletmelerin yararlanıp, faaliyet yürütebileceği elverişli bir ortam yaratılması bakımından birliğin önemli önceliklerinden birisidir. AB entegrasyon sürecinin temel hedefi olan Tek Pazar oluşumu malların serbest dolaşımı ile başlamıştır. Bunun tam manasıyla sağlanabilmesi için gümrük vergisi, miktar kotalarının kaldırılması ve eş etkili vergilere ilaveten ticarete konu olan ürünlere ilişkin teknik özelliklerin birlik genelinde kabul edilecek düzenlemeler ile belirlenmesi gerekmektedir. Hizmetlerin serbest dolaşımı; perakendecilik, basın, posta hizmetleri, online hizmetler, eczacılık, şans oyunları, iş dünyası hizmetleri ve genel amaçlı hizmetleri gibi alanları içermektedir. Hizmetler, AB ekonomik faaliyetlerinin ve istihdamın %70'ini oluşturmaları nedeniyle tek pazarda önemli bir yere sahiptir. Hizmetlerin serbest dolaşımına ilişkin genel prensipler AB Antlaşması'nda bulunmakta ve AB şirketlerinin başka bir üye ülkede yerleşme ve hizmet sunmalarına olanak sağlanmaktadır (Samsun, 2003:1-13). Sermaye hareketleri; emlak alım ve yatırımları, doğrudan yabancı sermaye yatırımları, kredi ve borç tahsisi, menkul kıymet yatırımları ve mali kurumlarla diğer işlemleri kapsamaktadır. Vatandaşlar için sermayenin serbest dolaşımı bağlı buldukları ülkenin haricinde bir AB ülkesinde banka hesabı açabilme, hisse senedi satın alma, emlak satın alma gibi faaliyetleri gerçekleştirebilmeyi ifade etmektedir. Kişilerin serbest dolaşımı AB'nin kuruluş dönemlerinde iş gücü piyasalarını serbestleştirmek amacıyla uygulamaya koyulmuş ve sonraları bütün AB vatandaşlarını içermiştir. Bu kapsamda AB vatandaşları serbestçe bir ülkede öğrenim görebilmekte, çalışabilmekte ve emekli olabilmektedir (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2010).

Tek pazarın sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi ulaştırmanın kesintisiz bir şekilde yapılmasına bağlıdır. Malların, hizmetlerin, sermayenin ve kişilerin kesintisiz bir biçimde üye ülkeler arasında dolaşımı ortak pazarı sürdürülebilir kılmaya yardımcı olacaktır (Avrupa Ekonomik Topluluğu Antlaşması, 1957).

Avrupa Birliği Ulaştırma Politikası

Ulaştırma politikası, AB'nin ortak politikalarından biri olarak 30 yıldan fazla bir süredir varlığını sürdürmektedir. Roma Antlaşması'ndan (1957) bu yana üye

devletler ortak bir ulaştırma politikasının önemini vurgulayarak o konuya ayrı bir başlık ayırmışlardır. Bu konuda birliğin ilk önceliği ortak bir ulaştırma pazarının oluşturulması olarak belirtilmiştir (Avrupa Parlamentosu Resmi Sayfası, 2024).

Ulaştırma sektöründe ortak mevzuata giden yol Parlamento'nun Konsey aleyhine, ulaştırma konusunda herhangi bir teşebbüste bulunmaması nedeniyle açılan dava ile başlamıştır. Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın 22 Mayıs 1985 tarihli 13/83 Sayılı Kararı'nda, Konsey'in harekete geçmesi ve böylece gerçek bir ortak ulaştırma politikasının geliştirilmesi istenmiştir. 2 Aralık 1992 tarihinde Komisyon, ortak ulaştırma politikasının gelecekteki gelişimi üzerine Beyaz Kitap'ı (COM(1992)0494) kabul etmiştir (Avrupa Parlamentosu Resmi Sayfası, 2024).

Ulaştırma konusu, AB İşleyişine Dair Antlaşmanın 4(2)(g) maddesi ve VI. Başlık'ta (Madde 90-100) düzenlenmiş, AB'nin en stratejik ortak politikalarından birisidir (Avrupa Birliği Resmi Sayfası, 2009). İlgili anlaşmanın 100. Maddesine bakıldığında şu ifadeler görülmektedir: “Bu başlık hükümleri, demiryolu, karayolu ve iç su yolu taşımacılığına ilişkindir. Avrupa Parlamentosu ve Konsey, olağan yasama usulü uyarınca hareket ederek, deniz ve hava taşımacılığı için gerekli hükümleri kabul edebilir. Avrupa Parlamentosu ve Konsey, Ekonomik ve Sosyal Komite ile Bölgeler Komitesi'ne danıştıktan sonra karar verir” (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, 2011: 37). Buradan ortak ulaştırma politikası kapsamında demiryolu, karayolu ve iç su yolu taşımacılığında ortak hareket etmenin mevzuat ile belirlendiği deniz ve hava taşımacılığında ise diğer modlar kadar olmasa da ortak olarak hareket edilmek istendiği anlaşılmaktadır. AB ulaştırma politikası; iklim değişikliği, yolcu hakları, temiz yakıtlar vb. gibi geniş yelpazede konularla ilgilenir. Bu politika, AB içinde etkili, güvenli ve çevre dostu değişken çözümler sunmayı, büyüme ve istihdam sağlayan rekabetçi bir endüstri için koşullar oluşturmayı amaçlamaktadır. Ulaştırma politikasının önem verdiği alanlardan biri de modlar arası taşımacılıktır. Temel taşımacılık modları; karayolu, demiryolu, deniz yolu ve hava yolu taşımacılığı olarak belirtilebilir. AB ulaştırma politikası; kişilerin ve malların sorunsuz, verimli, güvenli ve serbest bir şekilde hareketini sağlamayı amaçlamaktadır (Avrupa Birliği Resmi Sayfası, 2009).

AB Ulaştırma Politikası; kara, hava, demir, nehirler arası ve deniz trafiğini kapsamaktadır. AB kurumları ve üye devletler ortak ulaştırma politikası oluşturma konusunda yetki sahibidirler. AB'nin orta vadeli stratejilerinde ulaştırma sektörünü daha rekabetçi duruma getirmek ve bu sektördeki istihdamı artırmak yer almaktadır. Ulaştırma sektörü, inovasyon ve istihdam boyutlarının yanında, AB'nin ticari ilişkilerini ve küresel rekabet gücünü belirleyen en temel alanlardan biri olarak önemini korumaya devam etmektedir. AB, ulaştırma altyapısının geliştirilmesi amacıyla 2010-2030 dönemi için yaklaşık 1.5 trilyon avroluk bütçe ayırmış durumdadır. (Servantie, 2014).

Ulaştırma, Avrupa entegrasyonunun temel taşlarından birisidir. Kişilerin, hizmetlerin ve malların serbest dolaşımını sağlamak için hayati öneme sahiptir. Ulaştırma, AB ekonomisindeki brüt katma değerin (gross value added) %9'dan fazlasını oluşturmaktadır. Bunun rakamsal karşılığı yaklaşık 664 milyar avrodur. 2016 yılı verilerine göre bu sektör AB içerisinde 11 milyon kişiye istihdam sağlamaktadır. AB'nin ulaştırma politikası, daha hızlı ve güvenli seyahatleri mümkün kılan modern bir altyapı ağı oluşturarak Avrupa ekonomisini hareketli tutmaya yardımcı olurken aynı zamanda sürdürülebilir ve dijital çözümleri de teşvik etmektedir. Sürdürülebilir ve yenilikçi ulaşım araçlarının kullanıma sunulması, AB'nin enerji ve iklim hedeflerinde önemli bir rol oynamaktadır. Gelecekte toplumun daha mobil hale gelmesinden kaynaklı zorluklara karşı ulaştırma sistemlerinin AB politikaları ile destekleneceği belirtilmiştir. Bu zorluklar aşağıda ifade edilmiştir:

- Sıkışıklık: Bu durum hem kara hem hava trafiğini etkileyecektir.
- Sürdürülebilirlik: Ulaşımında kullanılan enerjinin büyük kısmı hala çevresel ve ekonomik açıdan pek çok zararı olan petrole dayanmaktadır.
- Hava kalitesi: 2050 yılına kadar 1990 yılı seviyelerine göre ulaşım emisyonları %60 oranında azaltılmalı ve aynı zamanda araç kirliliği de azaltılmaya devam edilmelidir.
- Altyapı: Ulaştırma altyapısının kalitesi AB genelinde eşit seviyede değildir.
- Rekabet: AB ulaştırma sektörü, dünyanın diğer bölgelerinde hızlı gelişen ulaştırma pazarlarından gelen rekabetle karşı karşıyadır (Avrupa Birliği Resmi Sayfası, 2021).

2011 tarihli 'Roadmap to a Single European Transport Area-Towards a competitive and resource efficient transport system' (COM(2011)0144) (Avrupa Birliği Beyaz Kitabı, 2011) başlıklı Beyaz Kitap'ta 2008-2030 yılları arasında ulaştırma emisyonlarında (uluslararası deniz taşımacılığı hariç) %20 azalma, 1990-2050 yılları arasında en az %60 azalma ve 2005-2050 yılları arasında uluslararası deniz taşımacılığında kaynaklanan emisyonlarda %40 azalma hedeflenmiştir. Ayrıca 2050 yılına kadar havacılıkta kullanılan enerjinin %40'ının sürdürülebilir, düşük karbonlu yakıtlardan gelmesi istenmiş, 2030 yılına kadar şehir içi ulaşımında konvansiyonel yakıtlı araçlardan %50'lik bir azalma ve akabinde 2050 yılına kadar bu tür araçların tamamen kullanımdan kaldırılması hedeflenmiştir (Avrupa Parlamentosu Resmi Sayfası, 2024).

AB, 1986 yılına kadar deniz ulaştırması konusunda ortak bir politika geliştirememiştir. Bu tarihten itibaren ortak politikalar konusunda adımlar atılmıştır. Bu politikalar temelde 4 eksenle oluşturulmuştur. Bunlar;

- Üye devletler arasında deniz taşımacılığı hizmetinde serbestinin sağlanması, sektörde adil ve açık bir rekabet oluşturulması,

- Güvenlik ve çevre ile ilgili tedbirlerin alınması, bu konuya ilişkin gerekli yapılanmanın hazırlanması, özellikle petrol taşımacılığı hususunda ölçütler geliştirilmesi,
- İç su yollarında seyir ve ulaşım kurallarının belirlenmesi,
- Limanlara dair ortak kalite ve altyapı kurallarının belirlenmesi ve liman hizmetlerine serbest ulaşım ilkesi olarak belirtilebilir (Güler, 2003: 203-204).

Ulaştırma Politikasında Yaşanan Gelişmeler

AB'nin ulaştırma politikası, birliğe üye ülkelerin ve birliğe komşu ülkelerin altyapılarını entegre etmeyi de amaçlayan bir dizi unsurdan oluşmaktadır. Özellikle birlik içi üye devletlerin entegrasyonunu sağlamak için hayata geçirilen ulaştırma koridorları, Mart 1994'te Girit'te düzenlenen 2. Pan-Avrupa Konferansı'nda tanımlanmış ve daha sonra 1997 yılında Helsinki'de düzenlenen 3. Pan-Avrupa Ulaştırma Konferansı'nda tutarlı, birleşik ve etkili bir Avrupa ulaştırma sisteminin oluşturulmasının amaçlandığı belirtilmiştir. Bu tarihten sonra Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinden geçen 10 Pan-Avrupa koridorunun belirlenmesi kararı alınmıştır. Bu sayede Trans-Avrupa Ulaştırma Ağı (TEN-T) oluşturulmuştur. TEN-T uygulaması AB'nin İşleyişine Dair Antlaşma'ya (TFEU) dayanmaktadır. TEN-T uygulamasının iki düzeyi bulunmaktadır. Bunlar çekirdek ağ ve kapsamlı ağ olarak belirtilebilir. Çekirdek Ağ (core network), 2030 yılında tamamlanması planlanan, AB genelinde stratejik öneme sahip bağlantı ve kesişim noktalarını içerirken; Kapsamlı Ağ (comprehensive network) ise 2050 yılında tamamlanması planlanan, birliğin tüm bölgeleri için erişilebilirliği amaçlayan bir hedefe sahiptir. AB içerisinde ulaştırma altyapısına yapılan yatırımlar, AB Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'sının (Gross Domestic Product) yaklaşık olarak %1'ini oluşturmaktadır (Czech, 2021:52-53).

22 Temmuz 1998 tarihli 'Fair payment for infrastructure use: a phased approach to a common transport infrastructure charging framework in the EU' isimli Beyaz Kitap (COM(1998)0466), ulaştırma hizmetleri için ücretlendirmede üye devletler arasındaki önemli farklara dikkat çekmiş ve bu durumun rekabetin bozulmasına neden olduğunu belirtmiştir. Eylül 2001 tarihli 'European Transport Policy for 2010: time to decide' (COM(2001)0370) başlıklı Beyaz Kitap'ta Komisyon, AB'nin yaklaşan doğu genişlemesi kapsamında sektörün karşılaştığı zorlukları analiz etmiştir. Komisyon, ekonomik büyüme ile trafik artışı arasındaki bağı kırmayı, farklı taşıma modlarında yaşanabilecek düzensiz büyümeyi engellemeyi, yol güvenliği konusunda bir eylem planını oluşturmayı, ulaşımdan faydalanan tarafların haklarını güçlendirmeyi ve ücret şeffaflığını sağlamak adına ücretlendirme prensiplerinin uyumlaştırılmasını amaçlayan 60 tedbirden oluşan bir paket ortaya koymuştur (Avrupa Parlamentosu Resmi Sayfası, 2024).

AB ayrıca Avrupa uydu navigasyon sistemi Galileo, Avrupa Demiryolu Yönetim Sistemi (European Rail Traffic Management System (ERTMS) ve hava trafik kontrol altyapısını iyileştirmek amacıyla Tek Avrupa Gökyüzü Hava Trafik Yönetimi Araştırma Programı (European Sky Air Traffic Management Research Programme (SESAR) gibi teknolojik projeleri başlatmıştır. Komisyon 2006 yılının Haziran ayında ‘Keep Europe moving- Sustainable mobility for our continent’ başlıklı (COM(2006)0314) ve 2001 tarihli Beyaz Kitap’ın orta dönem değerlendirmesini yaptığı bir sunum gerçekleştirmiştir. Komisyon, 2001 yılında önerilen önlemlerin belirlenen hedeflere ulaşmak için yeterli olmadığı görüşünü önceden beyan ettiği için bu toplantıda yeni araçları tanıtmıştır. 2008 yılı Temmuz ayında Komisyon, Yeşil Ulaştırma Paketi’ni sunmuştur. Bu paket, üç komisyon bildirisi ve aynı zamanda ‘Eurovignette’ Direktifi olarak bilinen 1999/62/EC sayılı direktifin revizyonunu öngören bir öneriyi içermektedir. Ulaşımın uzun vadeli geleceği üzerine yapılan tartışmaların sonuçları, 2001 Beyaz Kitap’ta başlatılmış olan ve 20-40 yıllık zaman dilimini kapsayan süreçte, Komisyon tarafından sunulan ‘A Sustainable future for transport: Towards an integrated, technology-led and user friendly system’ (COM(2009)0279) başlıklı sunumda yer almıştır. 2011 Beyaz Kitap’taki 10 hedef arasında; tüm modlar ve ulusal sistemler arasındaki mevcut engellerin kaldırılması, entegrasyon sürecinin kolaylaştırılması ve çok modlu/uluslu operatörlerin ortaya çıkışını destekleyerek Tek Avrupa Ulaştırma Alanı’nın kurulması konusu işlenmiştir. Komisyon 1 Temmuz 2016 tarihinde, 2011 Beyaz Kitap’ta belirlenen 10 yıllık programın uygulanmasındaki ilerlemeye dair bir çalışma belgesi sunmuştur (Avrupa Parlamentosu Resmi Sayfası, 2024).

AB, üçüncü taraf devletlerin de TEN-T ağına entegrasyonunu öngörmüş ve limanların; bilgi sistemlerini, işletme tekniklerini, çevre koruma işlemleri ve emniyetlerini geliştirmeleri konularını kriterler arasına koymuştur. AB ortak ulaşım politikasında tüm ulaşım modlarına göre hedeflenen gelecekteki çalışmalar aşağıda yer alan kriterleri içerecektir:

- Toplu taşımacılıkta entegrasyonu sağlanmış hatlarının ihtiyaçlarının tespit edilmesi, pilot uygulamaların hayata geçirilmesi, yeni teknolojilerden yararlanma konusunun değerlendirilmesi, yeni kuralların getirilmesi ve operasyonel zorlukların tespit edilmesi,
- Kentsel taşımacılıkta enerji tüketiminin ve sıklığı azaltılması, farklı taşımacılık modları arasında dengenin sağlanması,
- Karayolu taşımacılığında güvenlik ve emniyetin sağlanmasına yönelik ortak politikaların ve uygun modellerin uygulamaya konulması, bisikletlilerin ve yayaların güvenliğinin sağlanması,
- Demiryolu taşımacılığının ve hızlı trenlerin teşvik edilmesi, operasyonel güçlüklerin belirlenmesi,

- Deniz yolu taşımacılığında kısa mesafe deniz taşımacılığının (short sea shipping) desteklenmesi, kara, deniz ve nehir taşımacılığı arasındaki entegrasyonun sağlanması, yeni liman aktivitelerinin geliştirilmesine ilişkin önlemlerin artırılması ve etkin trafik yönetim sistemlerinin hayata geçirilmesi,
- Hava taşımacılığında kullanılan güzergahlardaki tıkanıklığın azaltılması, can güvenliğinin artırılması ve çevreye verilen zararın azaltılması gibi hedefleri bulunmaktadır (Güler, 2003: 204-205).

Avrupa Birliği Limanları

Limanlar, insanlığın erken dönemlerinden beri var olmuştur. Dünya üzerinde medeniyetlerin ortaya çıkışıyla birlikte ve limanların da büyük etkisiyle ticaret ağları kurulmuştur. Deniz taşımacılığı teknolojisi önemli ölçüde evrim geçirmiş olmasına rağmen limanların rolü ve işlevi nispeten benzer durumda kalmıştır. Geleneksel manada bir liman, denizden karaya veya karadan denize mal ve insanların hareket ettiği bir geçiş noktasıdır. Limanlar farklı taşıma modlarının bir araya geldiği stratejik konumlardır. Deniz ve kara taşımacılığının farklı kapasitelere sahip olmasından dolayı, limanlar kargoların birleştirildiği veya ayrıştırıldığı birer yük kesme alanlarıdır. Limanlar; nehirlerden koyalara ve açık denizlere kadar uzanabilir. Küresel tedarik zincirleri kapsamında endüstriyel bir düğüm noktası olan limanlar, güçlü bir denizcilik karakterini ifade etmektedir. Modern bir liman, çeşitli tedarik zincirlerinde yalnızca bir yük kesme noktası değil aynı zamanda katma değer sağlayan bir geçiş noktası olarak kabul edilmektedir. Ulaştırma ve lojistik ağları için birer düğüm noktası olan limanlar; ekonomik, teknik ve politik değişikliklere bağlı olarak önemi değişebilen konumlara sahiptir (Liman Ekonomisi, Yönetimi ve Politikası, 2022a).

Limanlar siyasi ve ekonomik araçlardır. Ekonomik kalkınmada limanların stratejik rolü ve stratejik liman planlaması önemli bir tema durumundadır. Limanlar ve iç bölgeler arasındaki ilişkiler, liman-şehir etkileşimlerinin çeşitli yönlerini içeren bir zorluk olarak dünya genelinde devam etmektedir (Liman Ekonomisi, Yönetimi ve Politikası, 2022b).

Limanların kurulması, planlanması, geliştirilmesi ve günlük işleyişleri kamu politikalarına tabidir. Hükümetler genellikle ticareti kolaylaştırmak için limanların kurulması, geliştirilmesi ve işletilmesinden sorumludur ve bu kurumlar kıyı bölgelerini malların yüklenip boşaltıldığı tesislere dönüştürürler. Bu rol sadece iskele ve rıhtımların sahipliği ve kontrolü gibi liman mülkiyeti ile sınırlı olmayıp, düzenleyici olarak hareket etmeyi de içermektedir. Limanlar; ticaretin, malların ve kişilerin hareketinin sağlanması için kritik altyapılar olarak bu alanların yönetimi ve düzenlenmesi kamu yararı bakımından önem arz etmektedir. Limanlar; mikro, meso ve makro ekonomik düzeylerde ekonomik, sosyal ve çevresel değer yaratan çok yönlü ekonomik alanlar olarak ülke refahına katkıda bulunmaktadır. Genellikle hükümet veya uzmanlaşmış bir birim

limanları denetlemekte ve kamu yararını korumak için politikalarını yönetmektedir. 20. yy'ın sonlarından itibaren birçok ülkede liman yönetimi ve işletimi konularında kamu aktörlerinin rolünün giderek azaldığı da görülen bir gerçektir. Buna karşın liman faaliyetlerinin düzenlenmesi, planlanması ve organize edilmesi konuları hala kamu yararını etkileyen unsurlardandır. Bu nedenle liman ve limanları ilgilendiren diğer alanlardaki düzenlemelerin dengeli olması gerekmektedir (Liman Ekonomisi, Yönetimi ve Politikası, 2022c).

Limanlar yalnızca kıyı ülkelerinin değil, dünya geneli tüm ülkelerin ticaret araçlarıdır. Limanlar dünya ticaretini büyütürken aynı zamanda dünyadaki ticaret merkezlerinin de gelişmesine yardımcı olurlar. Bu sayede ülkelerin uluslararası pazarlara erişimi kolaylaşır. Limanlar birçok işleve sahip alanlardır ve günümüzde lojistik merkezler haline gelmiştir. Limanlar; gemiler için barınak olma, malları gemiden karaya veya karadan denize aktarma ve malları depolama olmak üzere üç temel işlevi olan kıyı tesisleridir. Limanlar birçok yük ve gemi tipine hizmet sağlar. Her bir yük tipi liman içerisinde farklı bir kısımda elleçlenir ve bu kısımlara terminal adı verilmektedir. Terminal; tek bir yük tipinin elleçlenmesinde uzmanlaşan kıyı tesisine verilen isimdir. Bir kıyı tesisine liman diyebilmek için o tesiste en az iki farklı yük ve gemi tipine hizmet verilmesi, başka bir ifade ile en az iki terminalin olması gerekir (Milli Emlak Genel Müdürlüğü, 2022: 46-47).

Avrupa'da ekonomik ve siyasi entegrasyon, özellikle 1990'lı yıllarda tek bir pazarın kurulması, tarihsel olarak çeşitli nedenlerle gelişmiş olan Avrupa limanları arasında, aynı ülkede bulunsalar bile birbirlerine olan bağımlılığı artırmıştır. Avrupa limanlarının karşılıklı bağımlılığı; ekonomik küreselleşme ve konteynerleşme, aktarma, lojistik ve katma değerli tesislerin genişlemesi, teknolojik ilerlemeler ve deniz ticaretinin tedarik zincirlerine entegrasyonu gibi diğer faktörler nedeniyle de yoğunlaşmıştır. Bu gelişmelerin ölçeği ve kapsamı, liman politikası konusunda ulusal sınırların aşılmasına neden olmuştur. 1990'lı yılların başından itibaren, uzun vadeli bir Avrupa Liman Politikası arayışı; kanun ve kanun harici birtakım düzenlemelerin karışımını ortaya çıkarmıştır. Bu düzenlemeler, AB içi ticaretin %37'sini ve AB'nin dünya ile yaptığı ticaretin %75'ini karşılayan ve doğrudan AB'yi Uzak Doğu'daki 850'den fazla liman ve dünya genelinde 2000'den fazla liman ile bağlayan tüm AB limanları için geçerlidir. Bu düzenlemelerin en dikkat çekici olanı, liman hizmetlerine piyasa erişimi ve limanların mali şeffaflığına ilişkin atılan adımlar oluşturmaktadır (Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, 2017). 2017 yılında kabul edilen bu düzenleme, 319 limanda çeşitli liman hizmetlerine giriş kurallarını belirlemiştir. Bunlar; yakıt ikmali, yük elleçleme, deniz tarama, demirleme, yolcu hizmetleri, liman temizlik hizmetleri (port reception facilities), kılavuzluk ve römorkaj olarak belirtilebilir. Düzenleme ile birlikte; yasal giriş engelleri azaltılmış, mevcut ve potansiyel liman hizmetleri sağlayıcılara adil bir rekabet ortamı sunulmuş, idari yük azaltılmış ve finansal etkileşimlerin şeffaflığı artırılmıştır. Bu düzenleme 16

yıl süren bir tartışmanın sonucu olarak yürürlüğe girmiştir (Liman Ekonomisi, Yönetimi ve Politikası, 2022d).

AB bine yakın liman ve mendireğe ev sahipliği yapmaktadır. Bu limanlar ve mendirekler yükleme ve boşaltma işlemleri için çeşitli imkanlar sağlar. Bu imkanlar temelde üç kategori ile ilişkilidir. Bunlar; temel liman altyapısı, terminallerle ilgili altyapı ve liman üstyapısıdır. Temel liman altyapısı; deniz erişim kanalları, seyir yardımcıları, dalga kırıcılar, liman içerisinde fakat terminaller dışında kalan karayolu, demiryolu ve iç su yolu altyapısını içermektedir. Terminaller ile ilgili altyapı; rıhtımlar, iskeleler ve istifleme alanlarını içermektedir. Liman üstyapısı; terminal yüzeyi, vinçler, mobil ekipmanlar, liman/ofis binaları, depolar, terminale ait karayolu ve demiryolu sistemlerini içermektedir. Bu imkân ve kabiliyetler bir limanın rekabet gücünü sağlayan temel faktörler konumundadır. Avrupa'nın çeşitli limanlarında bu üç kısma yatırımlar yapılır. Bu yatırımlar kamu ve/veya özel kurumlar tarafından yapılabilmektedir. Ancak devlet yardımlarının AB içindeki rekabet unsurunu tehlikeye düşürebileceği hatırdan çıkarılmamalıdır. AB Rekabet Politikası kapsamında devletlerin liman destekleri hakkında Avrupa Birliği'nin İşleyişine Dair Antlaşmanın 107. Maddesi referans durumundadır. Vakalar incelenirken bu madde dikkate alınmaktadır. Bu nedenle liman gibi büyük projelerde tarafların hakları korunacak şekilde hareket edilmektedir. (Avrupa Parlamentosu Raporu, 2011).

Yaklaşık 30 yıldır, özellikle konteyner taşımacılığı, liman ve terminal kapasitelerinin artırılması konusunda motor görevi üstlenmiştir. Liman altyapısına büyük yatırımlar yapılmış ve bu yatırımlar limanlar arasındaki değişen rekabet ortamıyla birlikte artan bir bölgesel boyut kazanmıştır. Avrupa içerisinde gerek konteyner gerek diğer yük taşımacılığında limanlar arası rekabet giderek artmaktadır. AB limanları bağlı oldukları devletin politikalarına göre birbirinden farklı yönetim ve işleyiş biçimlerine sahiptir. Bu konu liman finansmanı konusunda da kendisini göstermektedir. Devletin daha etkin olduğu liman yönetimlerinde devlet teşvikleri daha çok gündeme gelirken örneğin Birleşik Krallık tamamen özelleşmiş liman politikası izlediği için limanlarda devlet yardımı bulunmamaktadır. AB limancılık politikası yavaş yavaş özel sektörün daha fazla katılımına doğru bir eğilim sergilemektedir. Almanya ve Fransa liman politikalarını yeniden düzenleme işlemlerini başlatırken; İtalya ve İspanya'da ise bu reformlar 20. yy'ın sonlarında gerçekleştirilmiştir (Avrupa Parlamentosu Raporu, 2011).

AB Komisyonu limanların, AB'nin ekonomik büyümesi için temel olduğunu ve karayolu taşımacılığına değerli bir alternatif olduğunu raporlarda vurgulamaktadır (Avrupa Parlamentosu Raporu, 2011). 2000'li yılların başından itibaren liman altyapısının kamu finansmanı ile sağlanması oldukça yaygın hale gelmiştir. Pazar payı kazanmak ve rekabet edebilmek için liman altyapısına

sürekli yatırım yapmak gereklidir. Avrupa Parlamentosu, Avrupa liman sektörünün çok çeşitli olduğunu belirtmiş, bu durumun AB için bir katma değer sunduğunu ve korunması gerektiğini savunmuştur. Avrupa liman politikasında ‘herkes için uygun’ bir yaklaşımın pratikte mümkün olmadığı da parlamento tarafından ifade edilmiştir. AB limanları nezdinde kurumsal çerçeve niteliğinde sıkı düzenlemeler, Avrupa limanlarının rekabetçiliğini zarara uğratabilir ve politikaları esnemez bir yapıya dönüştürebilir. Bu nedenle liman konusunda AB üye devletleri nispeten daha özgür bırakılmıştır (Avrupa Parlamentosu Raporu, 2011).

Avrupa limanları, bölge içindeki ulaşım koridorlarını dünyanın geri kalanına bağlayan ve hayati öneme sahip geçiş noktalarıdır. Avrupa’ya gelen veya Avrupa’dan giden malların %74’ü deniz yoluyla taşınmaktadır. Limanlar yalnızca mal taşımak için değil aynı zamanda konvansiyonel ve yenilenebilir enerjiler için enerji merkezleri olarak da hizmet vermektedir. Limanların istihdam boyutu da bir diğer önemli meseledir. AB limanlarında yaklaşık olarak 1.5 milyon işçi istihdam edilmektedir (Avrupa Komisyonu Resmi Sayfası, 2017). Avrupa limanlarında her yıl ortalama 400 milyon yolcu taşınmaktadır (Başaran, 2019).

AB’nin tüm deniz alanlarında iyi performans gösteren limanlara ihtiyacı bulunmaktadır. Limanlarda veya liman hinterlandında yetersiz altyapı veya hizmetlerden kaynaklanabilecek tıkanıklık; taşıyıcılar, tüketiciler, operatörler ve toplum genelinde ek trafik sıkışıklığı, emisyon ve maliyetlere neden olabilmektedir. Trans-Avrupa Ulaştırma Ağı’nın (TEN-T) geliştirilmesi için yayımlanan yeni yönergeler, Avrupa kıyıları boyunca belirlenen bölgelerin, Avrupa Tek Pazarı’nda büyümeyi ve rekabeti artıran birleşik bir ağın parçası olacağını belirlemiştir. Komisyon, 23 Mayıs 2013 tarihinde, Trans-Avrupa Ulaştırma Ağı’na ait 329 önemli limanda, liman operasyonlarını ve sonraki taşıma bağlantılarını iyileştirmeyi amaçlayan bir girişimi kabul etmiştir (Avrupa Komisyonu Resmi Sayfası, 2017).

Avrupa Parlamentosu 17 Ocak 2024 tarihinde kapsamlı bir Avrupa liman stratejisi oluşturulmasına ilişkin bir karar yayınlamıştır. Parlamento aşağıda yer alan düzenlemelere atıfta bulunarak çeşitli açıklamalarda bulunmuştur. Bu düzenlemeler;

- Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma ve özellikle bu antlaşmanın XVIII. Başlığı (Bu başlıkta ekonomik, sosyal ve yersel uyum yer almaktadır),
- 1 Haziran 2023 tarihli ve ‘Maritime Safety: at the heart of clean and modern shipping’ başlıklı Komisyon tebliği,
- 10 Mart 2023 tarihli AB deniz güvenliği stratejisinin güncellenmesine yönelik ‘An enhanced EU Maritime Security Strategy for evolving maritime

threats' başlıklı, Komisyon ve Birliğin Dışışleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilciliğinin ortak tebliği,

- 24 Haziran 2014 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Deniz Güvenliğı Stratejisi Eylem Planı,
- 26 Haziran 2018 tarihinde kabul edilen AB Deniz Güvenliğı Stratejisi Eylem Planı'nın revizyonuna ilişkin Konsey sonuçları,
- 1 Aralık 2021 tarihli Komisyon ve Birliğin Dışışleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilciliğı'nin 'The Global Gateway' başlıklı ortak tebliğı,
- 12 Mart 2019 tarihli Komisyon ve Birliğin Dışışleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilciliğı'nin 'EU-China- A strategic outlook' başlıklı ortak tebliğı,
- 20 Haziran 2023 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi'nin 'European Economic Security Strategy' başlıklı ortak tebliğı,
- 14 Temmuz 2021 tarihli Avrupa Yeşil Antlaşması'nı gerçekleştirmek için hazırlanan 'Fit for 55' isimli paketi,
- 12 Aralık 2015 tarihli Paris'te düzenlenen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Taraflar Konferansı'nın 21. Oturumu'nda kabul edilen antlaşma (Paris Antlaşması),
- 20 Mayıs 2020 tarihli Komisyon'un 'EU Biodiversity Strategy for 2030: Bringing nature back into our lives' başlıklı tebliğı,
- 23 Ekim 2007 tarihli taşkın risklerinin değerlendirilmesi ve yönetimi hakkındaki 2007/60/EC sayılı direktif,
- 11 Aralık 2018 tarihli yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının teşviki hakkında 2018/2001 sayılı AB direktifi,
- 23 Mayıs 2023 tarihli 'Limanlar: Büyüme için bir motor' başlıklı Komisyon tebliğı,
- 18 Ekim 2023 tarihli Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Örgütlü Suçlarla Mücadeleye Yönelik Yol Haritası hakkında Komisyon tebliğı,
- 'Hava, su ve toprak için sıfır kirliliğe doğru' başlıklı AB Eylem Planı,
- Müzakere aşamasında bulunan Çevresel Hava Kalitesi Direktifi (2022/0347/(COD)),
- 13 Eylül 2023 tarihli Alternatif Yakıt Altyapısının Kurulumu hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 2023/1804 sayılı ve 2014/94/EU sayılı direktifi yürürlükten kaldıran düzenlemesi,
- 13 Eylül 2023 tarihli Deniz Taşımacılığı'nda Yenilenebilir ve Düşük Karbonlu Yakıtların Kullanımı Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 2023/1805 sayılı ve 2009/16/EC sayılı Direktifi değıştiren düzenlemesi,
- 14 Aralık 2022 tarihli Kritik Varlıkların Dayanıklılığı hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 2022/2557 sayılı direktifi ve 2008/114/EC sayılı Konsey direktifini yürürlükten kaldıran düzenlemesi,

- 19 Mart 2019 tarihli birliğe yapılan doğrudan yabancı yatırımların incelenmesine yönelik bir çerçeve oluşturulmasına ilişkin Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2019/452 sayılı düzenlemesi,
- 14 Aralık 2022 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin iç pazarı bozan yabancı sübvansiyonlar hakkında 2022/2560 sayılı düzenlemesi,
- 15 Şubat 2017 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin liman hizmetlerinin sağlanmasına yönelik bir çerçevenin oluşturulması ve limanların mali şeffaflığına ilişkin ortak kurallar hakkında 2017/352 sayılı düzenlemesi,
- 11 Aralık 2013 tarihli Trans-Avrupa Taşımacılık Ağı'nın geliştirilmesine yönelik birlik yönergeleri ve 661/2010/EU sayılı kararı yürürlükten kaldıran Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 1315/2013 sayılı düzenlemesi,
- 28 Eylül 2009 tarihli, konsorsiyum olan deniz taşımacılığı şirketlerinin arasındaki belirli kategorideki anlaşmalar, kararlar ve uyumlu eylemlere ilişkin antlaşmanın 81(3) maddesinin uygulanması hakkında Komisyon düzenlemesi ve yine Komisyonun 25 Nisan 2024'te sona erecek olan 10 Ekim 2023 tarihli düzenlemesi,
- Trans-Avrupa taşımacılık ağının geliştirilmesine yönelik; 2021/1153, 913/2010 sayılı düzenlemeleri değiştiren ve 1315/2013 sayılı düzenlemeyi yürürlükten kaldıran Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin yasa tasarısına (COM(2021)0812),
- 16 Eylül 2021 tarihli yeni bir AB-Çin stratejisi üzerine olan Parlamento kararı,
- 27 Nisan 2021 tarihli daha verimli ve temiz deniz taşımacılığı için teknik ve operasyonel önlemler üzerine olan Parlamento kararı,
- 12 Mart 2019 tarihli AB içinde artan Çin teknolojik varlığıyla bağlantılı güvenlik tehditleri ve bunları azaltmaya yönelik olası AB aksiyonlarının ele alındığı Parlamento kararı,
- Eylül 2023 tarihli Ulaştırma ve Turizm Komitesi tarafından talep edilen 'Avrupa Denizcilik Altyapısına Yönelik Çin Yatırımları' başlıklı çalışma,
- Ulaştırma ve Turizm Komitesi'nin A9-0443/2023 sayılı raporu olarak belirtilmektedir.

Bu atıflardan sonra yapılan açıklamaları aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz:

AB limanları, AB'yi dünyaya açan kapılar durumundadır. Bu sebeple ülkelerin dış ticaretini kolaylaştırarak, mavi ekonomi ve sanayi üretiminde büyümeyi sağlamaktadır. Enerji arz güvenliğini sağlama noktasında da önemli konumda olan limanlar ekonomide kritik bir rol oynamakta, refah ve istihdam sağlamaktadır. Limanlar önemli bir kamu hizmeti sağlamaktadır, bu nedenle özel değer verilmelidir. AB dışı aktörler tarafından kontrol edilen işletmelerin, limanlarda finansal ve operasyonel paylarını artırdığı gözlemlenmiştir. Limanlar, birçok farklı paydaşın bulunduğu son derece karmaşık yapılar olduğundan,

yabancı etkinin risklerini tanımlamak hayati durumdadır (Avrupa Parlamentosu Raporu, 2024).

Rusya'nın Ukrayna'ya karşı yürüttüğü savaş, stratejik sektörlerde tek bir ülkeye bağımlı olmanın risklerini ve deniz altyapısının güvenliğini ve dayanıklılığını güçlendirmenin önemini göstermiştir. Limanlar, tedarik zincirlerinin sürekliliğini sağlayarak ve alternatif rotaların kurulmasını mümkün kılarak ve aynı zamanda sıvılaştırılmış doğalgaz (LNG) sağlamak ve Avrupa bölgesinin gaz depolama kapasitesini artırmak da dahil olmak üzere AB kriz yönetiminde vazgeçilmez bir rol oynamıştır. Limanlar tüm AB bölgesi için sosyal ve ekonomik bağlantı kurulması noktasında bir can damarı görevi üstlenmektedir (Avrupa Parlamentosu Raporu, 2024).

AB limanları için çok disiplinli ve bütüncül bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaç Komisyon tarafından somut önlemlere dönüştürülemediği ve bu da zamanla liman düzenlemelerinin bir yama gibi görünmesine sebebiyet vermiştir. AB dışı ülkelerin kritik altyapı ve aynı zamanda stratejik bir sektör durumunda olan limanlardaki varlıklarının ekonomik bağımlılık, casusluk ve sabotaj risklerini barındırdığı ifade edilmiştir. Parlamento, Komisyondan AB dışı ülkelerin limanlardaki artan mali ve operasyonel kontrolünü azaltmak ve sınırlamak için dengeli bir AB stratejik politika çerçevesi oluşturmasını istemiştir. AB ülkeleri arasında yabancı yatırımların asimetrik yayılmasının AB'nin birlikteliğini, kriz yönetim kabiliyetlerini ve dayanıklılığını tehdit edebileceği ifade edilmiştir. Yabancı yatırımların herhangi bir üye devlet limanında sınırlandırılmasının, bu sınırlamalarla karşılaşmayan komşu limanlara göre rekabetçi konumunun olumsuz etkilenebileceği de ayrıyeten belirtilmiştir. Bu nedenle, Komisyona Avrupa limanlarında AB dışı yatırımların sınırlandırılmasından kaynaklanabilecek bölgesel etkileri ve AB düzeyinde istihdam ve ticaret üzerindeki potansiyel etkilerinin analiz edilmesi istenmiştir. Bu vesileyle 'ortak bir Avrupa liman stratejisi'nin gerekliliği vurgulanmıştır (Avrupa Parlamentosu Raporu, 2024).

Ayrıca, doğrudan yabancı yatırımların takibi ve rekabet kuralları gibi koruyucu mekanizmaların, üçüncü tarafların artan ekonomik gücüne yanıt vermede yetersiz olduğu vurgulanmıştır. Buna ek olarak, AB limanlarına yapılan yabancı yatırımlar kapsamında özellikle Çin'in dikkatle incelenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Tüm üye devletlerin büyük bir çatışma senaryosu veya kritik altyapının açıkça kötüye kullanılması durumlarında limanlar, terminaller ve diğer denizcilik altyapılarının kontrolünü yeniden ele alabilmek için yasa çıkarmaları ve acil durum planları geliştirmeleri, bu durumlarda imtiyaz haklarının iptali ve mülkiyet haklarının askıya alınması da dahil olmak üzere önlemler alınması gerektiği tavsiyesi verilmiştir (Avrupa Parlamentosu Raporu, 2024).

Deniz aşırı topraklarda ve en uç bölgelerde yer alan limanları modlar arası taşımacılık, enerji üretimi, depolama ve dağıtım ile savunma için stratejik kümelerle dönüştürmek amacıyla önemli kamu ve özel yatırımlar yapılması çağrısında bulunulmuştur. Ayrıca bu limanlardaki AB dışı ülkelerin etkisini ve operasyonel kontrolünü sınırlayıcı hükümler getirilmesi için Komisyona çağrı yapılmıştır. Limanlarda sınır güvenlik ekipmanları ve gemi-kıyı vinçleri için AB dışı üreticilere artan bağımlılık konusunda endişeler dile getirilmiş, AB şirketlerinin bu teknolojilerin üretim ve satışında öncü olması için teşvikler yaratılması istenmiştir. Siber tehditlerin son yıllarda önemli ölçüde artış gösterdiğine dikkat çekilmiş, Avrupa Denizcilik Emniyeti Ajansı'nın (EMSA) teknik ve operasyonel desteği ile limanlar için kapsamlı acil durum planlarının geliştirilmesi istenmiştir. Limanlarda uyuşturucu, silah, sahte ürün kaçakçılığı ve vergi kaçırma konularında mücadele konusunda liman yönetimi ile kolluk kuvvetleri arasında teknolojinin de yardımıyla sağlıklı bir işbirliğinin yapılması gerektiği belirtilmiştir. Limanların güvenliğinin iklim ve çevresel değişikliklere bağlı olduğunun hatırlatıldığı raporda Komisyon, iklim risklerini (örneğin deniz seviyesinin yükselmesi, sel, aşırı sıcaklık gibi) analiz eden önlemler almaya ve bu önlemlerin maliyetlerini belirleyen bir çalışma yapmaya çağırılmıştır. Limanların AB Yeşil Mutabakatı'nda belirtilen enerji geçişindeki hayati rolü vurgulanmıştır. AB'nin 2030 yılına kadar 10 milyon ton yeşil hidrojen ithal etmeyi planladığı ifade edilmiş ve bu hedefe ulaşmak için ithalat, koordinasyon ve altyapı geliştirme konularında kapsamlı bir strateji geliştirmenin Avrupa Liman Stratejisi için hayati önem taşıdığı ve bunun kısa zamanda gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Komisyon, enerji geçişi bağlamında liman genişlemelerinin (örneğin açık deniz rüzgâr enerjisi) gereksinimlerini analiz etmeye çağırılmış ve bu sayede limanların darboğaza dönüşmesinin engellenmesi talep edilmiştir. Ayrıca liman alanlarının fotovoltaik (güneşten elektrik elde etme yöntemi) ve rüzgâr enerjisi kurulumu için kullanımı desteklenmiştir (Avrupa Parlamentosu Raporu, 2024).

ESPO (European Sea Ports Organisation)'nun 2024 yılında yapmış olduğu Şekil 1'de yer alan çalışma Avrupa limanlarının çevre konusunda 1996 ile 2024 yılları arasında odaklandıkları ilk beş öncelikli konuyu göstermektedir. Zaman içerisinde öncelikler arasında değişimler yaşanmıştır. Özellikle 2022 yılından sonra iklim değişikliği konusunun birinci sıraya geldiği görülmektedir. Avrupa limanlarının çoğunun şehir merkezlerine yakın veya doğrudan bu bölgelerde yer alması da hava kalitesi, gürültü gibi konuların üst sıralara çıkmasına neden olmuştur (Grzelakowski, Skiba ve Kosiek, 2024:1047).

Şekil 1: Avrupa limanlarının 1996-2024 yılları arasındaki ilk beş çevresel öncelikleri

	1996	2004	2009	2013	2020	2021	2022	2023	2024
1	Port development (water-related)	Garbage/ Port waste	Noise	Air quality	Air quality	Air quality	Climate change	Climate change	Climate change
2	Water quality	Dredging operations	Air quality	Garbage/ Port waste	Climate change	Climate change	Air quality	Air quality	Energy efficiency
3	Dredging disposal	Dredging disposal	Garbage/ Port waste	Energy consumption	Energy efficiency	Energy efficiency	Energy efficiency	Energy efficiency	Air quality
4	Dredging operations	Dust	Dredging operations	Noise	Noise	Noise	Noise	Noise	Noise
5	Dust	Noise	Dredging disposal	Ship waste	Relationship with the local community	Relationship with the local community	Water quality	Water quality	Port development (land-related)

Kaynak: (ESPO Raporu, 2024:18-19)

Ayrıca, yakın zamanda yazılan bir Avrupa Parlamentosu raporunda, Trans-Avrupa ulaştırma ağı ile Trans-Avrupa enerji ağı arasındaki sinerjinin artırılmasının önemi vurgulanmıştır. Limanlarda, gemi inşa endüstrisinde ve denizcilik sektöründe enerji dönüşümünün, yetenekli bir iş gücü, yeterli kamu ve özel finansman olmadan mümkün olmayacağı ifade edilmiştir. Komisyon; geleceğe yönelik eğitim, öğretim ve yaşam boyu öğrenme fırsatları sunmaya, sosyal diyalogu teşvik etmeye, liman işçilerini dijital ve yeşil dönüşümün merkezine koymaya ve sektörü kadınlar için daha çekici hale getirmeye çağırılmıştır. Raporunda, limanların birçok doğrudan ve dolaylı iş sağlama konusundaki önemli toplumsal rolü yinelenmiş, tüm liman ve denizcilik işçileri için adil ve güvenli çalışma koşullarının korunması gerektiği vurgulanmıştır (Avrupa Parlamentosu Raporu, 2024).

Raporunda, bir Avrupa Liman Stratejisi'nin ana önceliklerinden birinin limanların rekabet edebilirliği olması gerektiği belirtilmiştir. AB limanlarının rekabet gücünün korunması ve olası bir Avrupa Liman Stratejisi'nin işleyişinin sağlanması için bu tür bir stratejinin çalışmasını zayıflatabilecek aşırı idari yüklerin önlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Avrupa limanları arasında işbirliğinin artırılması ve düşük fiyatlandırma gibi zararlı uygulamaların ortadan kaldırılması teşvik edilmiştir. Çin'in kendi kıyı taşımacılığında kısıtlayıcı kabotaj mevzuatı AB deniz taşımacılığı şirketleri için olumsuz bir durum yaratmakta ve bu durumun aksine AB kıyılarında belirli limanlar arasında ve içindeki iş modellerinde Çinli deniz taşımacılığı şirketleri aktif rol oynayabilmektedir. Bu nedenle Komisyon, Çin gibi belirli AB dışı taşıyıcılara uygulanabilecek

mütekabiliyet esaslı kıyı taşımacılığı yasası oluşturma olasılığını araştırmaya çağrılmış ve limanlarda mütekabiliyet eksikliğinin AB çıkarlarına zarar verdiği hatırlatılmıştır. AB Küresel Geçit (The Global Gateway) girişiminin Çin'in Kuşak ve Yol (Chinese Belt and Road) girişimine karşı stratejik bir küresel alternatif olarak önemini vurgulandığı raporda, bu projelerin ticareti ve yatırımı kolaylaştıran liman ağı ve karşılıklı faydalı ortaklıklar yaratma potansiyeline dikkat çekilmiştir (Avrupa Parlamentosu Raporu, 2024).

Burada Çin'in özellikle AB liman yatırımları konusuna dikkat çekmek gerekir. Çin Avrupa limanlarında genişleme stratejisi izlemektedir. Pire Limanı'nın tamamen devir alınması (Anadolu Ajansı, 2016), Avrupa'nın en büyük limanlarından olan Rotterdam, Antwerp-Bruges ve Valencia limanları başta olmak üzere 22 limanda en az bir terminali kontrol etmesi ve bu sayede konteyner trafiğinin yarısını ellerinde bulundurmaları bu stratejinin birer yansımasıdır. COSCO Shipping Ports, China Merchants Ports ve Hutchinson Port Holdings adlı Çinli şirketler Avrupa limanlarında aktif olarak ve büyük hacimlerde faaliyetler yürütmektedir. Ancak özellikle Rusya-Çin ortaklığının güçlenmesi Avrupalı devletleri rahatsız etmiştir. 2022 yılında COSCO şirketinin Hamburg Limanı'nda terminal hissesi satın alması işlemi Alman siyasetinde büyük tartışmalara sebep olmuş ve Çin'in talep ettiği %35'lik hisse yerine %24.9'luk hisse satışı onaylanmıştır. Almanya Cumhurbaşkanı Steinmeier Çin'e bağımlı olmaktan sakınılması gerektiğini ifade etmiştir (GazeteOksijen, 2022). Ayrıca Alman hükümeti Çin-Almanya ticaretinin yarısından fazlasının bu liman üzerinden gerçekleştiğinin altını çizmiştir. Avrupalı devletlerin bu konuda bir diğer endişesi de Avrupa limanlarının hem ticari hem de askeri amaçlarla kullanılabilir oluşudur. Çin 2017 tarihli ulaştırma düzenlemeleri kapsamında uluslararası ulaştırma sektöründe faaliyet yürüten şirketleri için Çin ordusuyla işbirliği yapma zorunluluğu getirmiştir. Bu yasa ile birlikte Çin ordusu yurtdışında faaliyet yürüten Çinli şirketlerin varlıklarına erişim sağlayabilmektedir. Aynı zamanda bu düzenleme ile birlikte örneğin COSCO, Hutchinson ve China Merchants Ports gibi Avrupa genelinde aktif faaliyet yürüten şirketlerin personelleri arasına Çinli askerlerin de katılımı mümkün olabilmektedir. Çin'in askeri üsler kurmaya çalışıp diğer Avrupalı devletlerin aşırı tepkisini çekmektense ticari limanlar vasıtasıyla hem askeri hem ticari eylemlerde bulunması Çin'in liman stratejisi olarak değerlendirilmektedir (Engelhardt, 2024:1070-1072).

Avrupa limanlarının hinterland ölçeğinde bağlantılarının gücünü, kapasitesini ve dayanıklılığını iyileştirmenin acil gerekliliği vurgulanmış ve iç taşımacılığın mümkün olduğunca demiryolu ve iç su yollarına kaydırılması hedeflenmiştir. Komisyonun, Avrupa limanlarının bir atlasını oluşturulması önerilmiş ve böyle bir haritalandırmanın; AB limanlarının ve ilgili endüstrilerin (yük ve yolcu taşımacılığı, cruise trafiği, balıkçılık, deniz üstü rüzgâr, yakıt ikmali ve imalat gibi) sürekli gelişimi için genel bir gerçeklik temeli oluşturmaya yardımcı

olabileceği düşünülmüştür. CEF (Connection Europe Facility) ulaştırma programı kapsamında limanlara ayrılan fonun artırılması talep edilmiştir. Limanlardaki özel teşebbüslerin önemi ve limanlarda ve çevresinde istihdam ve yenilik sağlayanların şirketler olduğu vurgulanmıştır. Avrupa Liman Zirvesi'nin düzenlenmesi talep edilmiş, bahsi geçen konuların daha da geliştirilmesi ve Avrupa limanları arasında iş birliğinin daha da artırılması için olanakların araştırılması amaçlanmıştır. Son olarak Komisyondan, yukarıda bahsedilen konuları içeren kapsamlı bir Avrupa Liman Stratejisi'ni 2024 yılının sonuna kadar sunması istenmiştir (Avrupa Parlamentosu Raporu, 2024).

Sonuç

Sürekli bir ticaret barışı da çoğunlukla beraberinde getirmektedir. Halklar bu sayede daha da yakınlaşma içerisine girerek olası bir çatışmanın önüne geçilmesi sağlanmaktadır. Tarihi ipek ve baharat yolları; ticareti akışkan hale getirmiş, birçok toplumu yakınlaştırmış, barışı tesis etmiş, din, dil ve kültür yayılmasını sağlamış, ekonomik refah getirmiş ve dünya üzerinde birçok siyasi olgunun temel müsebbibi olmuştur. Günümüzde devletler serbest ticaret anlaşmaları ve bölgesel ekonomik anlaşmalar imzalayarak bu durumu sürdürmektedirler. Küresel anlamda ticaret konusunda denizlerin ayrı bir önemi bulunmaktadır. Dünyada üretilen malların %90'ı denizler vasıtasıyla taşınmaktadır. AB özelinde Hollanda, İtalya, İspanya, Fransa, Portekiz, Danimarka gibi ülkeler veya birlikten kısa süre önce ayrılan Birleşik Krallık denizi etkin kullanarak refah seviyelerini artırmış devletlerden olmuşlardır.

AB'nin temel hedefi, birliğin sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Bunun için AB'nin birlik geneli ekonomisinin güçlü olması, AB içi entegrasyonun sağlıklı olması ve AB geneli güvenliğin sağlanmış olması gerekmektedir. Limanlar direkt olarak dış ticaret rakamlarının belirlendiği yerler olarak ekonomiye canlılık katar ve refah seviyesini yükseltir. Bu nedenle AB'nin temel hedefinde limanlar göz ardı edilemeyecek ekonomik araçlardır. Diğer bir önemli husus olan AB içi entegrasyon konusunda ortak ulaştırma politikası önemli konudur. Özellikle TEN-T ve CEF gibi uygulamalarla tam entegrasyon yolunda adımlar atılmaktadır. Yukarıda sayılan uygulamalar içerisinde limanların önemi hakeza yadsınamaz durumdadır. Liman yatırımlarının AB geneli simetrik ve verimli yapılması AB birlikteliğinin devamı için önem arz etmektedir. AB geneli güvenlik konusunda da limanlara ayrı bir parantez açılması gereklidir. Yasa dışı ürünlerin kaçakçılığı en çok denizler vasıtasıyla yapılmaktadır. Çünkü taşımacılık modları arasında tek seferde en çok yük taşıyabilen araç gemilerdir. Dolayısıyla kaçakçılık faaliyetleri en çok limanlarda yapılmaya çalışılmaktadır. Limanlarda önleyici faaliyetler AB geneli vatandaşların güvenliğini sağlama noktasında çok önemlidir. Sadece kaçakçılık ile değil limanların farklı ülke şirketlerince yönetimi de bilgi güvenliği riski, kabotaj ihtimali gibi güvenlik

riskleri barındırdığından buralarda da önlemler almak AB'nin sürdürülebilirliğine katkı sağlayacaktır.

Liman özelleştirmelerinin artışıyla birlikte farklı ülkelere ait şirketlerin AB içerisindeki varlıkları da artış göstermiştir. Bu durum avantaj ve dezavantajlara sahiptir. AB liberal anlayışa sahip bir ulusüstü kurumdur. Liberal politikalar kapsamında, serbest piyasa ekonomisi ve iyi işleyen bir rekabet ortamının sağlanmasını isteyen AB, bu kapsamda sektörde oyuncu sayısını artıracak düzenlemelerde bulunmuştur. Denizcilik sektörü özelinde liman faaliyetleri sınır aşan bir iş kolu olduğu için uluslararası aktörlerinde buralara girişi kaçınılmaz olmuştur. Bu da beraberinde güvenlik risklerini getirmiştir. AB liberal ve sosyal yapı anlayışını birlikte yürütmek istemektedir. Bu kapsamda serbest piyasa ekonomisi ve tam rekabetçi uygulamalarla beraber pazardaki oyuncu sayısını artırma ve çeşitlendirme yoluna gitmektedir. Bu sayede fiyatların belirli düzeylerde seyri sağlanmaktadır. Bu hem vatandaşın hem de şirketlerin yararına bir durumdur. Bunun dışında AB harici ülkelerin şirketleri, güvenlik açığını da beraberinde getirmektedir. Raporda özellikle Çin'in AB limanlarındaki etkinliğinden bahsedilmiş ve bu durumun incelenmesi ve gerekirse önlemler alınması gerektiği ifade edilmiştir.

Avrupa Parlamentosu limanlarla ilgili yayınladığı kapsamlı raporda üç başlık altında istek ve düşüncelerini belirtmiştir. Bu başlıklar 'Dış etki, Güvenlik ve Enerji dönüşümünde limanların rolü' olarak belirtilmiştir. Bu başlıkların ekonomik, siyasi ve çevresel manaları bulunmaktadır. Bu başlıklar yukarıda da bahsettiğimiz AB'nin sürdürülebilir yapısı ile de yakından ilgilidir. Buradan AB'nin limanlar konusundaki öncelikleri ile ilgili çıkarımlar yapılabilir. Özetle; dışa bağımlılığın azaltılması, güvenlik tedbirleri konusunda mevzuatın güncellenmesi, yetenekli iş gücünün korunması, uluslararası anlaşmaların müteakabiliyet esaslı imzalanması, dijitalleşme ile birlikte kurumlar arası entegrasyonun artırılması, liman yatırımlarının yeşil enerjiye geçiş hedefleri ile uygun ilerlemesi ve kapsamlı bir Avrupa Liman Stratejisi belirlenmesi şu andaki öncelikler olarak belirtilebilir.

Ortak liman politikasına geçilebilir mi sorusunu yanıtlayabilmek için öncelikle AB'nin temel kuruluş felsefesine bakmamız gereklidir. AB, ekonomik birliktelik hedefi ile yola çıkmış sonrasında siyasi birlikteliğe dönüşmüştür. Yukarıda da ifade edildiği gibi ekonomik olarak güçlü olmak, halkların daha da birbirine yaklaşması ve birlik genelinde güvenliğin hâkim olması temel hedeflerdir. Ekonomi, bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde en öncelikli unsurdur. Bu minvalde değerlendirme yapacak olursak; ortak liman politikası üye ülkeler için ortak düzenlemeler getirecek ve herkesin uyması istenecektir. Limanların uluslararası özelliğinden dolayı bu durum bazı ekonomik kayıplara da yol açabilecektir. Ortak politikadaki sıkı ve bağlayıcı düzenlemeler yabancı yatırımcıları başkaca rahat coğrafyalara itebilecektir. Ancak şu da bir gerçektir

ki daha sıkı ve bağlayıcı ortak düzenlemeler getirilmesi Birlik bünyesinde kaliteyi de yükselten bir durum meydana getirecektir. Bu nedenle bu konu hassas ve dengeli yürütülmesi gereken bir meseledir.

Kaynakça

- Akdemir, E. (2024). Avrupa Birliği'nin Uluslararası Kültürel İlişkilerinin Bölgesel ve Küresel Düzeyde İncelenmesi. *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, s. 49-77.
- Anadolu Ajansı. (2016). *Yunanistan'ın en büyük limanı resmen Çinlilerin*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/yunanistanin-en-buyuk-limani-resmen-cinlilerin/551781>, (25 Aralık 2024).
- Avrupa Birliği Resmi Sayfası. (1992). *European Union*. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:eu_union, (20 Şubat 2024).
- Avrupa Birliği Resmi Sayfası. (2009). *European Union*. https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/transport.html?root_default=SUM_1_COD ED%3D32&locale=en, (20 Mayıs 2024).
- Avrupa Birliği Beyaz Kitabı. (2011). *WHITE PAPER Roadmap to a Single European Transport Area – Towards a competitive and resource efficient transport system*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52011DC0144>, (25 Haziran 2024).
- Avrupa Birliği Resmi Gazetesi. (2017). *Establishing a framework for the provision of port services and common rules on the financial transparency of ports*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017R0352>, (20 Haziran 2024).
- Avrupa Birliği Resmi Sayfası. (2021). *Safe, sustainable and connected transport*. https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/transport_en, (25 Haziran 2024).
- Avrupa Birliği Başkanlığı. (2019). *Avrupa Birliği Konseyi*. <https://www.ab.gov.tr/45630.html>, (15 Mayıs 2024).
- Avrupa Birliği Başkanlığı. (2020). *Avrupa Birliğinin Kurumları*. https://www.ab.gov.tr/avrupa-birliginin-kurumlari_45641.html, (28 Temmuz 2024).
- Avrupa Birliği Başkanlığı. (2022a). *Avrupa Komisyonu*. <https://www.ab.gov.tr/45629.html>, (15 Mayıs 2024).
- Avrupa Birliği Başkanlığı. (2022b). *Avrupa Birliği Adalet Divanı*. <https://www.ab.gov.tr/45632.html>, (20 Mayıs 2024).
- Avrupa Birliği Başkanlığı. (2024). *Avrupa Parlamentosu*. <https://www.ab.gov.tr/45628.html>, (20 Haziran 2024).

- Avrupa Birliği Genel Sekreterliği. (2011). Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma. <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>, (25 Haziran 2024).
- Avrupa Ekonomik Topluluğu Antlaşması. (1957). *Avrupa Ekonomik Topluluğunu Kuran Antlaşma*. <https://www.ikv.org.tr/images/files/A2-tr.pdf>, (5 Temmuz 2024).
- Avrupa Komisyonu Resmi Sayfası. (2017). *Ports*. https://transport.ec.europa.eu/transport-modes/maritime/ports_en, (10 Temmuz 2024).
- Avrupa Parlamentosu Raporu. (2011). *State Aids to EU Seaports*. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2011/460079/IPOL-TRAN_ET\(2011\)460079_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2011/460079/IPOL-TRAN_ET(2011)460079_EN.pdf), (25 Haziran 2024).
- Avrupa Parlamentosu Raporu. (2024). *Building a comprehensive European port strategy*. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0025_EN.pdf, (20 Temmuz 2024).
- Avrupa Parlamentosu Resmi Sayfası. (2024). *Common transport policy: Overview*. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/123/common-transport-policy-overview>, (25 Haziran 2024).
- Başaran, C. (2019). *AB'deki Limanlar ve Türkiye*. <https://www.haberturk.com/yazarlar/cuneyt-basaran/2408296-abdeki-limanlar-ve-italya>, (25 Haziran 2024).
- Czech, M. (2021). Pan-European transport corridors in the policy of the European Union. *Scientific Journal of Silesian University of Technology*, s. 51-62. https://www.researchgate.net/publication/350779631_Pan-European_transport_corridors_in_the_policy_of_the_European_Union#fullTextFileContent, (25 Haziran 2024).
- Engelhardt, J. (2024). A New Silk Road- China's Maritime and Rail Transport Policy. *European Research Studies Journal*(XXVII), 1061-1076.
- ESPO Raporu. (2024). *Environmental Report*. <https://www.espo.be/media/ESPO%20Environmental%20Report%202024.pdf>, (25 Aralık 2024).
- Güler, N. (2003). Avrupa Birliği Deniz Ulaştırması Politikaları. *Ulaştırma Politikaları Kongresi*. <https://eski.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/12175.pdf>, (25 Temmuz 2024).

- GazeteOksijen. (2022). *Almanya, Çinli Cosco'nun Hamburg Limanı'ndan yüzde 24,9 hisse almasına izin verdi*. <https://gazeteoksijen.com/ekonomi/almanya-cinli-cosconun-hamburg-limanindan-yuzde-249-hisse-almasına-izin-verdi-163808>, (25 Aralık 2024).
- Grzelakowski, A., Skiba, S., & Kosiek, J. (2024). Empirical Approach to Measuring Noise as Environmental Nuisance of the Seaport Activity and Assessing Its Impact on Local Port City Community. *European Research Studies Journal*, 1044-1060.
- İktisadi Kalkınma Vakfı. (2010). *İç Pazar*. <https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?id=233>, (25 Haziran 2024).
- Liman Ekonomisi, Yönetimi ve Politikası. (2022a). *Defining Seaports*. <https://porteeconomicsmanagement.org/pemp/contents/introduction/defining-seaports/>, (25 Haziran 2024).
- Liman Ekonomisi, Yönetimi ve Politikası. (2022b). *Port Policies and Development*. <https://porteeconomicsmanagement.org/pemp/contents/part7/>, (23 Mayıs 2024).
- Liman Ekonomisi, Yönetimi ve Politikası. (2022c). *Multi-level Port Policy Making*. <https://porteeconomicsmanagement.org/pemp/contents/part7/ports-policies-and-politics/>, (23 Mayıs 2024).
- Liman Ekonomisi, Yönetimi ve Politikası. (2022d). *Supranational port policies: European Union*. <https://porteeconomicsmanagement.org/pemp/contents/part11/ports-policies-and-politics/>, (23 Mayıs 2024).
- Milli Emlak Genel Müdürlüğü. (2022). *Kıyı Yatırımları*. <https://webdosya.csb.gov.tr/db/milliemlak/dokumanlar/kiyi-yatirimlari-63274-20220603141314.pdf>, (20 Haziran 2024).
- Samsun, N. (2003). *10. Yılında Avrupa Tek Pazarı*. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/nsamsun.pdf>, (25 Haziran 2024).
- Sander, O. (2017). *Siyasi Tarih 1918-1994*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Servantie, D. (2014, 11). Geçmişten Geleceğe AB Ulaştırma Politikası. İktisadi Kalkınma Vakfı. <https://www.ikv.org.tr/images/files/GECMISTEN%20GELECEGE%20AB%20ULASTIRMA%20POLITIKASI.pdf>, (25 Haziran 2024).
- Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı. (2011). <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>, (20 Şubat 2024).

KİTAP İNCELEMESİ

Ne Seninle Ne Sensiz: Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne Avrupa ile İlişkilerin Hikayesi

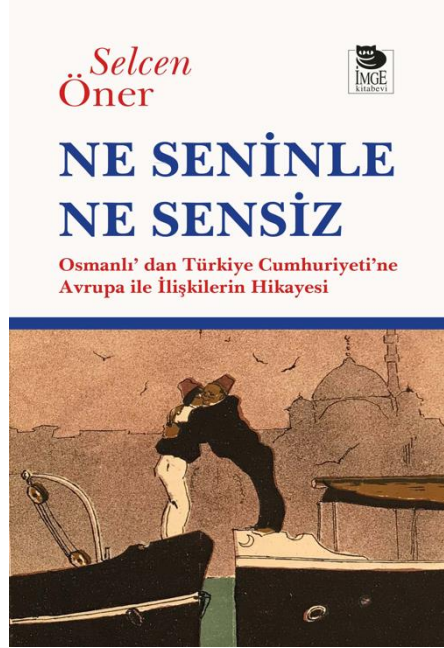
Yazar: Selcen Öner

**İMGE Kitabevi Yayınları,
Ankara, 2024.**

Dil: Türkçe

524 sayfa

ISBN: 978-625-6455-48-1

Doktorasını Enstitümüzde yapmış olan Prof. Dr. Selcen Öner'in kitabı "Ne Seninle Ne Sensiz: Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne Avrupa ile İlişkilerin Hikayesi" Aralık 2024'te İmge Kitabevi tarafından yayımlanmıştır. Resmi olarak katılım müzakereleri devam eden AB üye adayları bir ülke olmamıza rağmen fiilen tamamen durmuş olan katılım sürecine alternatif yeni ilişki formları aranan ve tartışılan bir konjonktürde okuyucusuyla buluşan bu kitap günümüzde ilişkilerde yaşananları anlamlandırabilmemiz için geçmişteki ilişkileri daha detaylı incelememiz gerektiği ihtiyacından hareketle oldukça önemli bir değer arz etmektedir.

Avrupa ile Türklerin hikâyesi en uzun ve karmaşık hikâyelerden biridir. Bu kitap bu karmaşık ilişkilere daha önce pek üzerinde durulmayan, kültür, sanat ve kültürel diplomasi gibi farklı boyutlarıyla bakan disiplinlerarası bir çalışmadır. Genel olarak Avrupa ile, özelden de AB ile Türkiye arasındaki ilişkiler birçok disiplinin çalışma alanlarından biri olmakla beraber ağırlıklı olarak uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi ve ekonomi gibi sosyal bilimler çerçevesinde çalışılan bir konu olmuştur. Kitap ilişkileri sadece belli bir disiplin çerçevesinde incelemenin ötesinde sanat, kültür ve kültürel diplomasi yaklaşımlarının da ele alındığı çok daha geniş bir yelpazeden bakarak literatüre önemli bir katkıda bulunmaktadır. Ayrıca ilişkiler daha geniş bir tarihsel perspektifle ele alınarak, bir yanda Avrupa kimliğinin gelişim ve dönüşüm süreci ile diğeryandan Osmanlı'nın Batılılaşma

süreci ve Cumhuriyet dönemi modernleşme süreci arasındaki benzerlik ve farklılıklar değerlendirilmiştir. Avrupa ile kültür ve sanatta karşılıklı etkileşimler irdelenmiş, bu etkileşimin karşılıklı kimlik inşa sürecindeki etkisi de incelenmiştir. Bunların yanı sıra Avrupa ile tarih boyunca günlük hayattaki etkileşimler ve kahve, lale, matbaa gibi karşılıklı aktarımlar da ele alınmıştır.

Diğer yandan yazar, doktora tezi için 2006'da Brüksel'de yaptığı alan araştırması sırasında Avrupa Parlamentosu milletvekilleri ve Komisyon'da uzmanlarla gerçekleştirdiği mülakatlara da kitapta yer vermiş, bu süreç ve sonrasında Türkiye ve yurt dışındaki gözlem ve değerlendirmelerini de paylaşmıştır. Yazar, ayrıca Avrupa çalışmaları ve Türkiye-AB ilişkileri uzmanı olarak kendi akademik kariyeri boyunca yaşadıklarından örnekendirerek Türkiye-AB ilişkilerindeki olumsuz gidişatın Türkiye'deki Avrupa çalışmalarına yansımalarına da kitapta değinmektedir. Bu açıdan kitapta otoetnografik yöntem kullanılmış, ayrıca siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler dışında sanat tarihi, müzikoloji gibi farklı disiplinlerden akademisyenler, uluslararası festivallerde yer alan bazı sanatçılar, yazar, şair ve sivil toplumdan bazı uzmanların da aralarında yer aldığı toplam 28 kişiyle görüşmeler yapılmıştır. Nitel veri toplama tekniklerinden biri olarak yapılan bu görüşmeler çerçevesinde elde edilen verilerin yoğunluğu ve çeşitliliği çalışmanın analizini kuvvetlendirmesi açısından etkileyici ve kitabın akademik değerini ortaya koyması açısından da önemlidir. Bunlar yanında yazar, romanlar üzerinden de Osmanlı'nın Batılılaşma süreci ve Cumhuriyet dönemi modernleşme sürecinin incelenebileceğini belirterek, bu bağlamda bazı romanları örnek vererek çalışmasını derinleştirmiştir. Tarih boyunca ağırlıklı olarak 'ne seninle ne sensiz' devam eden Avrupa ile hikayemizi, yazar, sadece bu alandan akademisyen ve üniversite öğrencileri için değil, bu konuyla ilgili farklı alanlardan okurlar için de yazdığını kitabın girişinde vurgulamıştır. Akademi dışından farklı kitlelere de hitap etmesi hedeflenen kitap, AB ile ilişkilerin oldukça zayıfladığı ve uzun dönemli stratejik mülahazalardan ziyade kısa dönemli karşılıklı çıkarların karşılanmasına dayanan bir seyir aldığı günümüz konjonktüründe geniş kitlelerin ilgisinin yeniden kazanılmasını sağlamak açısından bir misyon üstlenmektedir.

Avrupa ile ilişkilerimizin tarihi incelenirken ilgili literatürde ağırlıklı olarak siyasi boyutu, aralarındaki savaşlar ve antlaşmalar üzerinde durulmuştur. Kitapta ise Avrupa ile ilişkilerin tarihi arka planına çok daha derinlemesine ve farklı boyutlarıyla bakılmaktadır. Halil İnalçık'ın (2017: 211) da vurguladığı gibi "Avrupa-Osmanlı etkileşmesi aslında çok kapsamlı ve derindir". Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa ile doğrudan ilişki içerisinde olmasından dolayı, Avrupa'daki değişimden en çok etkilenenlerdendir (İnalçık, 2020: 7). Osmanlı'da Avrupa aynası modernleşme sürecinde en dönüştürücü etkisi olan ayna olmuştur. Osmanlıların 15.yy.'dan itibaren Balkanlara ve Akdeniz'e doğru

genişlemesiyle birlikte siyasi, diplomatik ve ticari ilişkilerdeki artışla paralel şekilde, Avrupa ile kültürel ilişkiler de gelişmiştir.

Avrupa, özellikle 2. Viyana Kuşatması sonrası Osmanlı korkusunu belli ölçüde yenmeye başladıktan sonra Osmanlı'yı daha fazla merak etmeye, sanatçıları da onun kültürel zenginliğinden farklılıklarından ilham alarak bunları yansıtmaya başlamıştır. Osmanlı ile Avrupa arasında kültür ve sanattaki karşılıklı etkileşimde özellikle Venedik, sonrasında İtalya ve Fransa etkisi, Osmanlı'da kültür, sanat ve günlük hayat açısından çok daha fazla etkili olmuştur. Osmanlı'da roman, tiyatro gibi yeni sanat türlerinin doğmasına yol açmıştır. Avrupa'daki Osmanlı etkisinin en çok yansıdığı alanlar ise daha çok müzik ve opera eserleridir.

Osmanlı döneminde Avrupa ile ilişkiler ağırlıklı olarak 'ötekilik' üzerinden tanımlansa da, kitapta 'öteki'liğin çok ötesinde farklı alanlarda etkileşimin gerçekleştiği ve ilişkilerin iç içe geçtiği, çok kapsamlı, çok boyutlu bir hikâye olduğu vurgulanmaktadır. Türkiye ile Avrupa tarih boyunca karşılıklı birbirlerinin aynasına bakarken çoğunlukla birbirlerini 'öteki'leştirerek, bazen birbirlerini görmezden gelerek, bazen merak duyarak ve birbirlerinden ilham alarak eserler yaratmış, zaman zaman karşısındakini küçümseyerek, zaman zaman da örnek alarak, kısacası birbirlerini ve kendilerini tanımaya çalışarak dönüşmüşlerdir.

Diğer yandan, AB ile ilişkilerin, Türkiye için sadece bir dış politika unsuru olmanın çok ötesinde bir öneme sahip olduğu bilincinden hareketle kitapta, 21. yy'da Türkiye ve AB'nin birbirinden giderek uzaklaştığı bir dönemde, bugün yaşananları daha iyi anlayabilmek için geçmişe daha dikkatli bakmamız gerektiği vurgulanmıştır.

Türkiye, AB ile ilişkilerde yaşanan tüm gerginliklere rağmen her şeyden önce stratejik önemi büyük bir komşu olarak görülmeye devam ettiğinden ve aralarında uzun tarihe dayanan derin ve kurumsallaşmış güçlü bağları olduğundan, aralarında dönem dönem çok yoğun siyasi gerginlikler yaşanmasına rağmen, ilişkiler kopma noktasına gelmeden bir şekilde toparlanabilmektedir. Temel soru, dönüşen Avrupa'nın Türkiye ile nasıl bir işbirliği modeli geliştireceğidir.

Yazar, Avrupa ile hikâyemizi, Batı karşıtlığı ile Batı hayranlığı arasındaki sıkışmışlıktan kurtarmamız gerektiğini vurgulamakta; artan kutuplaşmayla birlikte Batı karşıtlığının yükseldiği günümüz Türkiye'sinde, öncelikle tek bir Batı olmadığı gibi, AB içinde de tek bir Avrupa olmadığını altını çizmektedir. Özellikle içe kapanık, kültürel, medeniyetçi Avrupa yaklaşımıyla, global, kozmopolit değerler Avrupası da birbirleriyle yarışmaktadır. Güncel siyasetin kısır döngüsüne sıkışmış AB-Türkiye ilişkilerine daha derinlemesine bakabilmek, yükselen Batı karşıtlığında tarihi anlatıların payının ne olduğunu

daha iyi anlayabilmek için farklı yaklaşımlara, çok disiplinli çalışmalara daha fazla ihtiyaç vardır ve disiplinlerarası yapısıyla kitap bu ihtiyaca bir cevap niteliğindedir.

Özellikle göç krizi sonrası AB de kendi içindeki dayanışma ruhundan ve evrensel değerlerden çok uzaklaşmıştır. Ekonomik kriz ve göç krizi sonrası, AB'nin çevresindeki ülkeler üzerindeki 'dönüştürücü gücü' de oldukça azalmıştır. 2024'teki Avrupa Parlamentosu seçimleri, ardından Avusturya seçimlerinde de görüldüğü üzere popülizm ve aşırı sağın artan etkisi de AB'yi dönüştürmektedir. Kitapta AB'nin günümüzdeki dönüşüm sürecine yer verilerek bunun Türkiye-AB ilişkilerine muhtemel yansımaları da tartışılmaktadır. Ayrıca Türkiye ve AB'nin birbirinden bu kadar uzaklaştığı bir dönemde kültür ve sanatın ilişkileri yeniden canlandırmak, sanatçıların ve bu alanda faaliyet gösteren sivil toplumun taraflar arasında yeni köprüler kurmak açısından rolü ne olabilir sorusu da kitapta tartışılmaktadır.

Kitapta son bölümde bundan sonra AB ile ilişkilerin nasıl olabileceği tartışılırken huzur ve barış içinde yaşayan, beraber ortak projeler üretebilen bir Avrupa ve Türkiye'nin bölge ve dünya barışına çok önemli katkılarda bulunabileceği vurgulanmaktadır. Evrensel değerler temelinde bir araya gelerek farklı politika alanlarında işbirliği yapabilen bir AB ve Türkiye, dünyaya da farklı kültürler ve kimliklerin bir arada barış içinde, ortak sorunlara birlikte çözüm üreterek yaşayabileceğini gösterebilecektir. AB ile Türkiye'nin hikâyesinin geleceği, bu nedenlerle sadece kendileri açısından değil, bölge ve dünyanın huzur ve barışı için de çok önemlidir. Yaşanan tren kazalarına rağmen, geçmişlerinde olduğu gibi geleceklerinde de birbirlerini etkilemeye devam edecek olan Türkiye ve AB'nin 21. yy'da yeni umutlu ortak bir hikâyeye ihtiyaçları olduğu açıktır. Bu kitabın alana önemli katkılarında biri de Türkiye-AB ilişkilerinde bu yeni söylem ve hikâyenin nasıl yazılabileceği tartışmasını yeniden gündeme getirmesi olmuştur.

Yonca ÖZER*

* Prof Dr., Marmara Üniversitesi, Avrupa Araştırmaları Enstitüsü, Avrupa Birliği Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, yoncaoz@armmara.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1206-0126.

Kaynakça

İnalcık, Halil, *Osmanlı ve Avrupa: Osmanlı Devleti'nin Avrupa Tarihindeki Yeri*, İstanbul: Kronik Kitap Yay., 2017.

İnalcık, Halil, *Rönesans Avrupası: Türkiye'nin Batı Medeniyetiyle Özdeşleşme Süreci*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 13. Baskı, 2020.

Öner, Selcen, *Ne Seninle Ne Sensiz: Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne Avrupa ile İlişkilerin Hikayesi*, Ankara: İmge Kitabevi, 2024.